FLACĂRA

ALMANAHUL 1969

• frumusețea peisajului românesc, întregită de realizările construcției socialiste; noutățile de azi și de mîine ale științei și tehnicii; ce declară 18 personalități de faimă mondială.

• cei mai îndrăgiți actori de cinema, interpreți de muzică ușoară, sportivi — în 150 imagini color și alb-negru.
• Liniile modei '69.
• 31 lecții de Yoga, cu tot atîtea ilustrații.
• mister și hohote de rîs — în 30 de schițe polițiste și umoristice, semnate de maeștri reputați ai genului.

• enigme și incertitudini ale istoriei; lucrări ale celor mai renumiți graficieni ai secolului; din culisele meseriei de cascador; calendarele vînătorilor și fotografilor amatori; jocuri distractive pentru mari și mici.

368 PAGINI PASIONANTE

FLACĂRA

ALMANAHUL 1969

1969—DATE IMPORTANTE

24 ianuarie — Se împlinesc 110 ani de la Unirea Principatelor Române.

ianuarie-februarie 1933 — Au avut loc eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști, conduse de P.C.R.

3—5 martie — 20 de ani de la rezoluția plenarei C.C. al P.C.R. privind întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii.

6 martie 1945 — A fost instaurat primul guvern democratic din istoria României, condus de Dr. Petru Groza.

8 martie — Ziua internațională a femeii.

21 martie 1922 — Crearea de către P.C.R. a organizației comuniste de tineret — U.T.C.

22 aprilie 1870 — S-a născut V. I. Lenin.

1 mai — Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc.

1 mai — Se împlinesc 25 de ani de la realizarea Frontului Unic Muncitoresc dintre P.C.R. și P.S.D.

2 mai — Ziua tineretului din Republica Socialistă România.

5 mai 1818 — S-a născut Karl Marx.

8 mai 1921 — Crearea Partidului Comunist Român.

9 mai 1877 — Proclamarea independenței de stat a României.

9 mai 1945 — Ziua Victoriei împotriva fascismului.

1 iunie — Ziua internațională pentru apărarea copilului.

11 iunie 1948 — Marea Adunare Națională a votat legea naționalizării principalelor mijloace de producție din industrie.

29 iunie/11 iulie — Se împlinesc 150 de ani de la nașterea lui Nicolae Bălcescu.

19—24 iulie 1965 — Au avut loc lucrările Congresului al IX-lea al P.C.R.

5 august — Se împlinesc 40 de ani de la eroica grevă a muncitorilor mineri de la Lupeni.

15 august — Ziua presei române.

21 august 1965 — Marea Adunare Națională a adoptat Constituția Republicii Socialiste România.

23 August 1944 — Ziua eliberării României de sub jugul fascist (se împlinesc 25 de ani).

1 septembrie — 25 de ani de la restabilirea unității sindicale prin înființarea „Sindicatelor unice revoluționare".

5 octombrie — Ziua recoltei.

25 octombrie — Se împlinesc 25 de ani de la eliberarea întregului teritoriu al patriei de sub ocupația fascistă. Ziua Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România.

7 noiembrie 1917 — Ziua Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

28 noiembrie 1820 — S-a născut Friedrich Engels.

1 decembrie 1918 — Unirea Transilvaniei cu România.

30 decembrie 1947 — Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. La 21 august 1965 țara noastră a devenit Republica Socialistă România.

Urările noastre

de Eugen MANDRIC

Poate că n-ar trebui să introducem, în deschiderea acestor pagini, nimic din ce ar putea sugera tristețea, dar mi-e teamă că, în euforia nițel cam stereotipă cu care ne spunem „la mulți ani" în prima noapte a anului pe care-l începem, uităm că, în aceeași noapte, peste tot ce sîntem noi, de la inteligență la stare civilă și de la speranțe la dezamăgiri, au trecut zile și nopți, săptămîni și luni care nu se vor mai întoarce niciodată. Nu-mi fac de loc o idee fetișizantă despre calendar și, totuși, această unitate de timp convențional stabilită care este un an, mă bucură cînd începe și mă sperie cînd se sfîrșește. Am detestat de cînd mă știu banalitatea asertiunilor din familia lui „ce-a fost nu se mai întoarce" și nu vîrsta, ci experiența mă obligă acum că constat că banalul poate fi teribil.

În orice caz, stimați prieteni, anul acesta, pe care-l încheiem, n-a fost din cei ușori și nici din cei care se uită. Noi toți am trăit momente înălțătoare, oamenii acestei țări au obținut, peste toate greutățile, succese strălucite în drumul către viitorul socialist pe care-l vrem pentru aceste generații — și, în același timp noi toți am fost confruntați cu probleme a căror gravitate n-a putut să nu ne marcheze profund.

O primă urare pe care am vrea să v-o adresăm, este să nu uitați nimic din tot ceea ce 1968 a însemnat în speranțele, în gîndurile și în concluziile dumneavoastră.

Dacă e să ne gîndim la succese și la momentele înălțătoare pe care le-am trăit, permiteți-mi să cred că, mai mult chiar decît victoriile din economie și decît realizările din știință și cultură, anul pe care-l încheiem se caracterizează printr-o ridicare la un nivel calitativ fără precedent a unității acestui popor, în numele socialismului și comunismului, ideologia marilor umaniști ai timpurilor moderne. Niciodată mai mult decît anul acesta nu ne-am gîndit la Marx, la Lenin, la fața socialismului, la căile pe care acest popor poate participa în modul cel mai angajat și mai eficient la mersul înainte al omenirii, la întărirea solidarității internaționale a celor ce muncesc — niciodată n-am crezut mai plin că fiecare om în parte și fiecare națiune în întregul ei au drepturi egale la pîine și trandafiri.

Cum spunea recent secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Ne gîndim, tovarăși, să facem astfel încît constructorii socialismului să simtă ei înșiși ce este socialismul și să nu trăiască numai cu gîndul că în România vom avea cîndva socialism ; trebuie să ne încordăm forțele pentru a realiza aceasta în etapa actuală, pentru generația noastră de astăzi". În aceasta și constă principala contribuție pe care o poate aduce țara aceasta a noastră la înflorirea civilizației contemporane.

Ceea ce nu înseamnă că poporul nostru nu și-a adus și nu-și va aduce și în viitor contribuția sa specifică la rezolvarea problemelor care se pun lumii. Ne-a preocupat intens, uneori dureros, tot ce 1968 n-a fost în stare să rezolve satisfăcător, mai ales în Asia, în Orientul Mijlociu, în Europa.

Dacă se poate constata că eforturile constructorilor socialismului în economie și în dezvoltarea pe baze socialiste a democrației, au înregistrat succese memorabile în 1968, că politica internă și externă a României s-a caracterizat prin echilibru și principialitate, acestea toate se datorează tocmai unității desăvîrșite, pînă la o unică suflare, între poporul nostru și partidul său comunist.

Vă urăm, iubiți tovarăși, ca viața, munca și gîndurile dumneavoastră, ancorate profund în această unitate, să cunoască o nouă înflorire în 1969.

Intrăm într-un an în care viața politică românească va parcurge momente esențiale : vom alege deputații în Marea Adunare Națională, în Consiliile Populare județene și comunale, va avea loc al X-lea Congres al partidului, vom sărbători un sfert de veac de la 23 August 1944. Societatea noastră socialistă își va consolida și îmbunătăți în continuare structurile și metodele pentru ca democrația, demnitatea și adevărul să fie și mai puternice. Vă urăm, tovarăși, să simțiți acut răspunderea pentru realitatea democrației socialiste, pentru calitatea demnității, pentru puritatea adevărului.

Trăim într-o lume complexă, în care nu odată splendoarea se învecinează cu rușinea, în care cuceriri sublime ale geniului uman n-au reușit să lichideze de pe fața pămîntului nedreptatea și umilința.

Vă urăm, tovarăși, să vă socotiți soldați ai tuturor cauzelor drepte, să vă bucurați și să suferiți în numele lor.

Și vă urăm să fiți fericiți, dumneavoastră, familiile și prietenii dumneavoastră.

La mulți ani !

CALENDAR

1969

IANUARIE

L		6	13	20	27
M		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
J	2	9	16	23	30
V	3	10	17	24	31
S	4	11	18	25	
D	5	12	19	26	

FEBRUARIE

L		3	10	17	24
M		4	11	18	25
M		5	12	19	26
J		6	13	20	27
V		7	14	21	28
S	1	8	15	22	
D	2	9	16	23	

MARTIE

L		3	10	17	24	31
M		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
J		6	13	20	27	
V		7	14	21	28	
S	1	8	15	22	29	
D	2	9	16	23	30	

APRILIE

L		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
J	3	10	17	24	
V	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	
D	6	13	20	27	

MAI

L		5	12	19	26
M		6	13	20	27
M		7	14	21	28
J	1	8	15	22	29
V	2	9	16	23	30
S	3	10	17	24	31
D	4	11	18	25	

IUNIE

L		2	9	16	23	30
M		3	10	17	24	
M		4	11	18	25	
J		5	12	19	26	
V		6	13	20	27	
S		7	14	21	28	
D	1	8	15	22	29	

IULIE

L		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
J	3	10	17	24	31
V	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	
D	6	13	20	27	

AUGUST

L		4	11	18	25
M		5	12	19	26
M		6	13	20	27
J		7	14	21	28
V	1	8	15	22	29
S	2	9	16	23	30
D	3	10	17	24	31

SEPTEMBRIE

L	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
M	3	10	17	24	
J	4	11	18	25	
V	5	12	19	26	
S	6	13	20	27	
D	7	14	21	28	

OCTOMBRIE

L		6	13	20	27
M		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
J	2	9	16	23	30
V	3	10	17	24	31
S	4	11	18	25	
D	5	12	19	26	

NOIEMBRIE

L		3	10	17	24
M		4	11	18	25
M		5	12	19	26
J		6	13	20	27
V		7	14	21	28
S	1	8	15	22	29
D	2	9	16	23	30

DECEMBRIE

L	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
M	3	10	17	24	31
J	4	11	18	25	
V	5	12	19	26	
S	6	13	20	27	
D	7	14	21	28	

INSCRIPȚIE la un MONUMENT ÎN PLINĂ CONSTRUCȚIE

de Nicolae RĂDULESCU

E doar un bulgăre de aur, cu nuanțe roșietice și pe alocuri gălbui, dar de o asemănare cu harta în relief a țării noastre într-adevăr izbitoare. Celebritatea lui — altfel n-ar avea de ce să stea într-o vitrină de muzeu * — constă în faptul că nu o daltă de bijutier i-a dat această formă, ci însăși natura l-a plămădit. Pe cînd prețiosul metal se prelingea în creuzetul de calcare din care un ciocan de miner avea să-l smulgă peste milioane de ani, în măruntaiele unei întinse zone de magme fierbinți situate de-a lungul unei linii închipuite numită paralela patruzeci și cinci, același meșter giuvaergiu turna, în cupru și fier, în sulf și mangan, în aluminiu, siliciu, zinc, plumb și multe altele, materia din care s-a făurit monumentalul brîu carpatin, cu descinderile spre cîmpie și spre mare care închează, azi, binecunoscutul peisaj românesc. Ar fi rămas o taină structura intimă a acestei fabuloase alcătuiri — cu toată strădania multimilenară a aceleiași naturi de a opera, cu ajutorul apei, vîntului, cutremurelor și altor agenți fizici, anumite secțiuni în propria sa operă — dacă nenumărate ciocane, tîrnăcoape, dălți, perforatoare pneumatice, caluri de dinamită, excavatoare, dragline, buldozere, n-ar fi încrustat, pe făgașele apelor, vînturilor și cutremurelor, semnul voinței omenești de a impune naturii o altă ordine ; dacă tot ce a creat omul (și continuă să creeze) între hotarele acestei țări n-ar fi atît de amplu și de complex, încît afectează pînă la esențialitate opera lipsită de scop a naturii.

În sfîrșit, accesul în adîncimile insondabile ce tăinuiesc petrol, cărbuni, și diferite minerale ar fi fost și azi un vis neîmplinit, dacă într-o zi — cînd oare ? — nu s-ar fi ivit, într-o minte îndrăzneață, ideea acestor galerii întunecoase, cu iz de fîntînă părăsită, pe care un geolog ni le arată, zelos, proiectînd lumina lămpii cu carbid pe niște pereți ce ar putea fi și de aur, ca în basmele cu palate vrăjite.

Din inima pămîntului mustesc ici, colo, izvoare de gheață. Sînt, poate, aceleași filoane lichide la care vin să se adape sfioasele capre negre ale acestor munți ; sînt poate sursele originare ale Vișeului și Bistriței, ale Marei și Izei,

* *E vorba de Muzeul aurului din orașul Brad.*

Noaptea, la Porțile de Fier. Este locul uneia din cele mai spectaculoase încleștări cu natura din cîte au avut loc, vreodată, pe harta țării.

surprinse de tăietura galeriei în drumul lor tainic spre lumina zilei. Undeva, deasupra, foșnesc păduri întunecate de brazi și molizi și mai sus, către norii alungați de vînt, sclipesc în lumina cenușie a iernii cele dintîi zăpezi de pe Rodna. Locul e pustiu, într-un sens comun al cuvîntului, un tărîm la care omul n-ar avea căi de acces. Piatra crăpînd de ger, pe care bocancul țintuit scapără scîntei, nu trădează virtuțile rocilor din adînc (deși poate s-a format o dată cu ele, din același nucleu de lavă), nici sub privirea, calificată, a geologului prospector. Descoperirea s-a produs, totuși, și spre a accentua importanța actului, călăuza noastră susține că aici a funcționat unul din acele fenomene de intuiție fără de care nimic din ce e cu adevărat nou nu poate avea loc în lume. I s-au smuls vieții trepidante a Capitalei cîteva exemplare umane, cîțiva tineri entuziaști cărora singurătatea munților nu li s-a părut de neîndurat și tot ce a urmat după aceea n-a mai atras atenția nimănui. Dar, în grotele săpate de ei, s-a conturat un detaliu, prețios, al hărții geologice a țării, s-a șters o pată albă de pe această hartă și unde s-a crezut, dintotdeauna, că se întinde împărăția inviolabilă a ursului carpatin, s-au aprins, într-o bună zi, lămpile de neon ale unei mici colonii muncitorești. Încă mai forau niște sonde (ale căror probe arătau, zilnic, că „mineralizația" se întinde în zone mult mai largi decît se presupunea), încă se mai adînceau galerii, cînd discuțiile despre finanțarea primelor lucrări de exploatare începuseră și se făceau pronosticuri asupra datei probabile a primelor livrări de minereu.

Astăzi se știe că în masivul Rodnei s-a găsit cupru, că orășelul Baia Borșa are mari șanse să reînnoiască, pe baze foarte generoase, tradiția sa de vechi centru al industriei extractive, dar marele public n-a aflat că pe omul care și-a închinat aproape un deceniu din viață acestei opere îl cheamă Teodor Popescu (să mă ierte inginerul Dumitru Iclozan și alții care au contribuții re-

Noaptea, la Porțile de Fier. Este locul uneia din cele mai spectaculoase încleștări cu natura din cîte au avut loc, vreodată, pe harta țării.

...ei în drumul lor tai-
...va, deasupra, foșnesc
...și molizi și mai sus,
...t, sclipesc în lumina
...zăpezi de pe Rodna.
...s comun al cuvintu-
...-ar avea căi de acces.
...care bocancul țintuit
... virtuțile rocilor din
...t o dată cu ele, din
...i sub privirea, califi-
...or. Descoperirea s-a
...accentua importanța
...ține că aici a funcțio-
...e de intuiție fără de
...evărat nou nu poate
...aula vieții trepidante
...e umane, cîțiva tineri
...ea munților nu li s-a
... a urmat după aceea
...inul. Dar, în grotele
...în detaliu, prețios, al
... ștera o pată albă de
...-a crezut, dintotdea-
...a inviolabilă a ursu-
...tr-o bună zi, lămpile
...ali muncitorești. Încă
... căror probe arătau,
... întinde în zone mult
...ea), încă se mai adin-
...e despre finanțarea
...tare începuseră și se
...datei probabile a pri-

...vul Rodnei s-a găsit
...rșa are mari șanse să
...generoase, tradiția sa
...i extractive, dar ma-
...omul care și-a închi-
...n viață acestei opere
...să mă ierte inginerul
...re au contribuții re-

Incă un element de relief care n-a figurat în „proiectele" naturii: barajul sistemului hidrotehnic Firiza, din apropierea orașului Baia Mare.

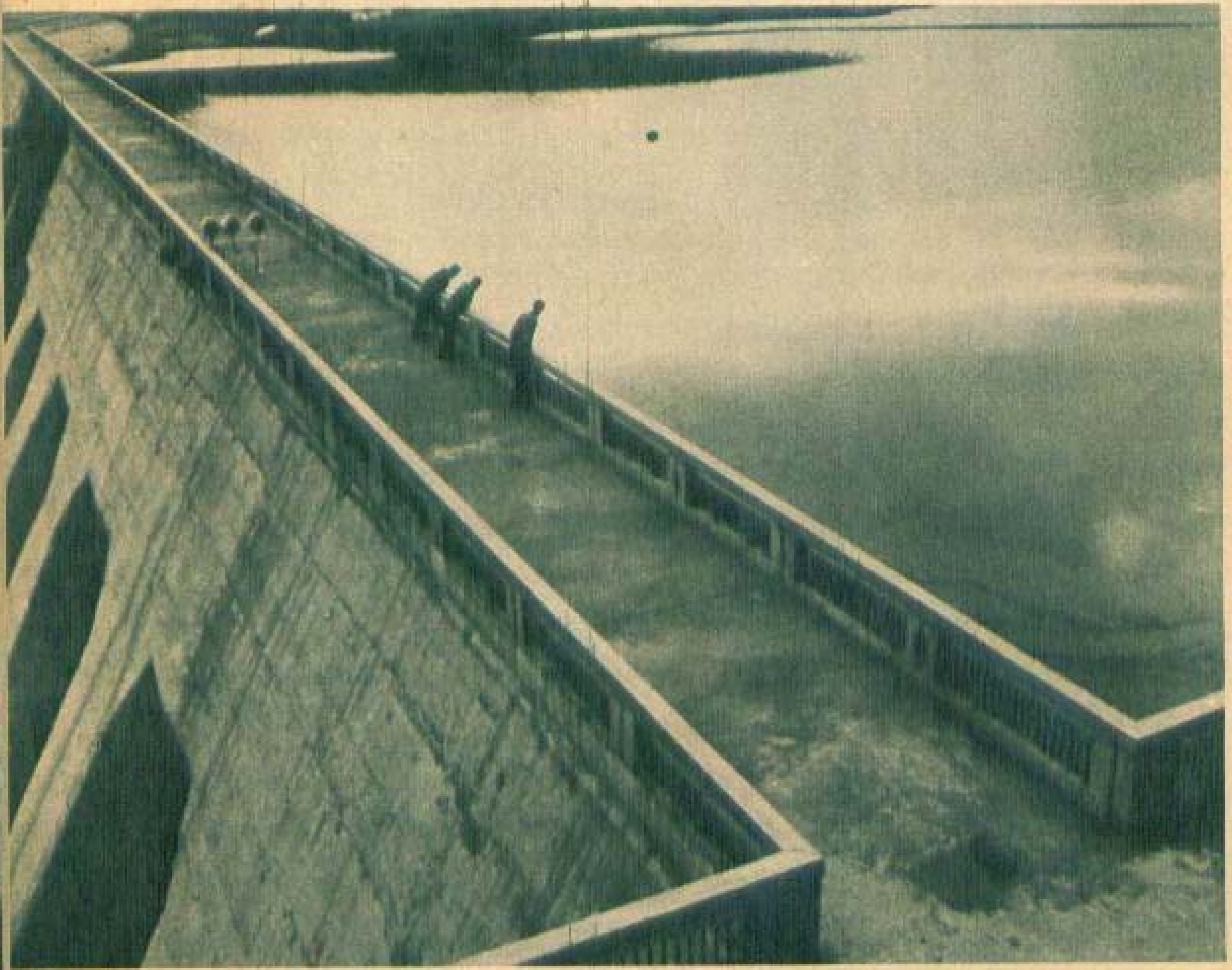

În urmă cu un secol, valea Jiului încă mai ascundea, cu străşnicie, marile păduri terţiare, carbonizate, din care industria modernă își extrage azi o parte din energia trebuitoare. Aceste magistrale subterane au sfredelit munţii, pe mari întinderi, deschizînd, larg, accesul spre bogăţiile din inima lor.

marcabile la pregătirea explorării în acest masiv dacă nu-i menţionez şi pe ei) după cum nu s-a aflat, încă, faptul că aceşti temerari au săvîrşit aici un veritabil atentat la integritatea naturii, ceva de proporţiile acţiunii milenare a vînturilor, ploilor şi cutremurelor asupra semeţilor munţi din nordul maramureşean.

De ce ne-am amintit, în ziua aceea, de ciudata pepită de aur de la muzeul aurului din Brad? Poate pentru că fiecare din cei aflaţi atunci în galeria cu iz de fîntînă părăsită încerca să-şi aducă aminte dacă în relieful bulgărelui de metal preţios se distinge, sau nu, vreun detaliu ce ar putea să sugereze locul în care ne aflam. Dar reducţia era prea mare ca un munte ca Rodna să apară altfel decît ca un grăunte de nisip.

Şi totuşi, „grăunţii" aceştia, supuşi unor transformări gigantice, compun astăzi un alt peisaj

decit cel descris în cărțile de geografie tipărite în vremea tinereții bunicilor.

*

Ochiuri de apă licărind în creierii munților : Bucura, Sfînta Ana, Lala, Bilea, Scropoasa. Mai tîrziu, Lacul Roșu. Ca să-l aducă pe lume pe acesta din urmă, planeta Pămînt a avut nevoie de un cutremur și de sacrificiul unei adevărate cetăți de granit. Martor la o altă năruire de stînci, săvîrșită cu zece ani în urmă în aceeași zonă, am evocat clipa de spaimă ce trebuie să fi cutremurat codrii de pe Bicaz și puținele sălașe omenești din văile învecinate, în anul 1837 cînd brazii și-au răsturnat catargele în apele lacului cel nou ; în comparație cu o celebră explozie de pe Torasca, muntele din care fabrica de ciment de la Bicaz își extrage materia primă. Fenome-

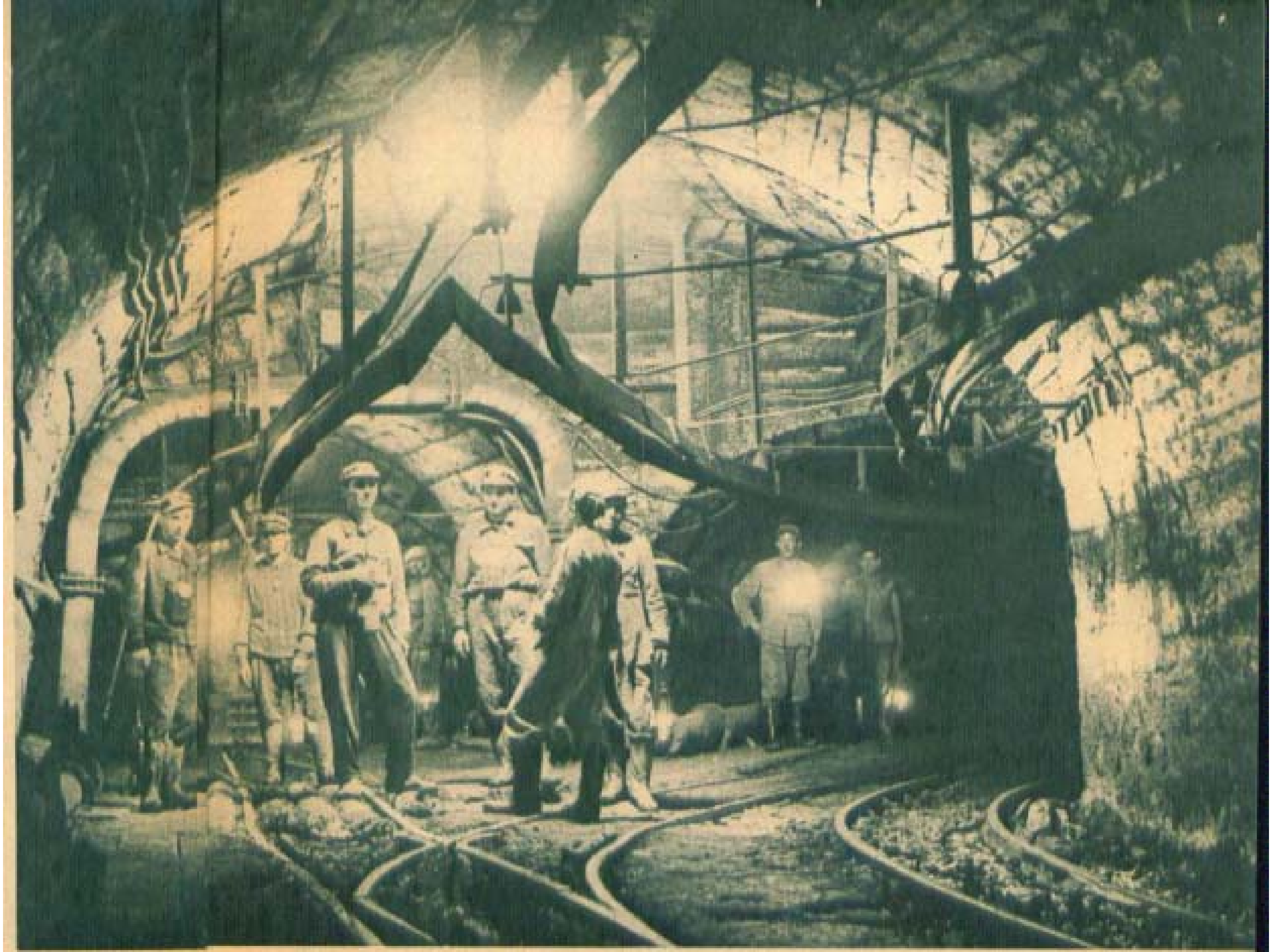

ei aflați atunci în
ită încerca să-și
bulgărelui de me-
, vreun detaliu ce
are ne aflam. Dar
munte ca Rodna să
te de nisip.
supuși unor trans-
țăzi un alt peisaj

decît cel descris în cărțile de geografie tipărite în vremea tinereții bunicilor.

•

Ochiuri de apă licărind în creierii munților : Bucura, Sfînta Ana, Lala, Bîlea, Scropoasa. Mai tîrziu, Lacul Roșu. Ca să-l aducă pe lume pe acesta din urmă, planeta Pămînt a avut nevoie de un cutremur și de sacrificiul unei adevărate cetăți de granit. Martor la o altă năruire de stînci, săvîrșită cu zece ani în urmă în aceeași zonă, am evocat clipa de spaimă ce trebuie să fi cutremurat codrii de pe Bicaz și puținele sălașe omenești din văile învecinate, în anul 1837 cînd brazii și-au răsturnat catargele în apele lacului cel nou ; în comparație cu o celebră explozie de pe Torasca, muntele din care fabrica de ciment de la Bicaz își extrage materia primă. Fenome-

Craiova, cetate a chimiei și petrochimiei, unul din principalele izvoare de materii prime ale unor importante ramuri industriale, în plină dezvoltare. Și aici, ca în atîte, alte locuri, constructorii au săvîrșit modificări structurale în peisajul tradițional.

nele erau întrucîtva asemănătoare, dar de proporții și cu semnificații fundamental diferite. A fost o întîmplare, desigur, că Lacul Roșu și lacul artificial al hidrocentralei de la Bicaz s-au născut unul în vecinătatea celuilalt, dar întîmplarea aceasta oferă poate cel mai fericit caz în care se evidențiază măreția operei umane, în confruntarea cu forțele naturii. Și natura, și omul s-au pretat la sacrificii de munți. Dar în timp ce piscul masivului Ghilcoș, prăvălit în Valea Bicazului, a umplut cu apă o albie de numai 12 km lungime, barajul ridicat la Izvorul Muntelui (cu cimentul preparat din calcarul unui munte la a cărui năruire s-au utilizat, în mai multe rînduri, încărcături de ordinul zecilor de tone de dinamită) a trimis spre Ceahlău peste 30 de km de apă, formînd cea dintîi mare artificială a României. Cea dintîi. I-au urmat Firiza, Cincișul, Argeșul. Îi vor urma lacul artificial de pe Dunăre, în amonte de Porțile de Fier și Lotrul, ambele fără egal în palmaresul naturii.

Văzut din avion, șantierul celei mai mari hidrocentrale posibil să fie amenajată pe rîurile noastre interioare — e vorba de cea de pe Lotru — nu arată nimic din amploarea lucrărilor ce se desfășoară azi în cuprinsul său. Valea urcă, pietroasă, dinspre Olt, printre culmi împădurite, o dată cu drumul cenușiu, tăiat în stîncă, și împletit cu firul de apă peste care sare în volte largi, de beton. Ici-colo se văd, ca niște mușuroaie de furnici, haldele de steril de la gurile tunelelor de aducțiune. Ar fi trebuit derulat, mai înainte de a urca în carlingă, un anume documentar cinematografic realizat pe vremea cînd încă nu se vorbea de vreo hidrocentrală în acest loc, spre a avea un termen de comparație pentru ceea ce oferă azi din acest unghi valea rîului. Mult mai generoasă este însă explorarea văii de la nivelul șoselei. Desigur, nu e locul pentru o descriere, dar nu putem trece peste imaginea acelor bizare apariții de stînci în ruină care trădează prezența constructorilor în punctele cheie ale șantierului, adică, deocamdată, acolo unde au loc distrugeri de munți. Corecția cursului natural al apei conform cu o anumită geometrie, înseamnă, înainte de a construi ceva, să ștergi de pe fața pămîntului elemente naturale neintrate în vederile proiectanților. Chemați la fața locului, mineri și constructori și-au amenajat cartierul general în niște locuri spre care, la început, singurul drum de acces era... aerian, iar unicul vehicul posibil — elicopterul. Etapa e depășită. Totuși, se mai practică accesul la locul de muncă cu coarda de alpinist, iar elicopterele, suprasolicitate într-un timp, n-au fost încă abandonate cu totul. Un indiciu asupra dificultăților ce se cer învinse îl reprezintă, între altele, numele celor care răspund de principalele lucrări. Sînt veterani ai marilor șantiere, oameni trecuți prin aspra școală a luptei cu natura ostilă, cărora le aparțin multe din succesele hidroenergeticii românești. Între ei — Tudor Moraru, pe care „străpungerea de la Rotunda" (cum a rămas în istoria hidrocentralei de pe Argeș una din operele sale) l-a făcut cunoscut în întreaga țară. N-a trecut prea mult timp de cînd echipa lui de mineri se străduia să învingă îndărătnicia unor roci prin care trebuia să treacă galeria de fugă a apelor evacuate din turbinele hidrocentralei Argeș. Erau presiuni enorme care făceau ca gresia să devină elastică (un vagonet introdus în excavație nu mai putea fi scos după cîteva ore), presiuni atît de mari încît un celebru inginer tunelist din Elveția, Walter Knobell, invitat să-și spună părerea la fața locului, ridicase din umeri, descumpănit, la întrebarea : ce credeți că ar fi de făcut ? Acolo s-a verificat decisiv, experiența lui Tudor Moraru. Împreună cu oamenii lui a desfășurat, la Rotunda, o veritabilă activitate de cercetare, încercînd pe rînd toate metodele de excavare și de armare cunoscute și imaginînd, în cele din urmă, una nouă, originală, cu adevărat eficientă. Este ceea ce, într-alt fel și alte locuri, au făcut și Pavel Oțet (și el prezent la Lotru) și Nistor Fluture sau Petre Crișan (aceștia fiind autorii unuia din cele mai lungi tu-

Dobrogea, ţinutul dealurilor sterpe, al coastelor albe, calcaroase, erodate de vînturile şi ploile milioanelor de ani, reintră, rapid, în circuitul agricol al ţării, cu un incredibil potenţial de fertilitate. Mecanismul acestui fenomen, este dat, între altele, de amplul sistem de irigaţii pe care specialiştii îl amenajează în bătrîna vale Carasu. În fotografie: unul din nodurile acestui sistem care pompează, zilnic, în canale, un adevărat fluviu. ▶

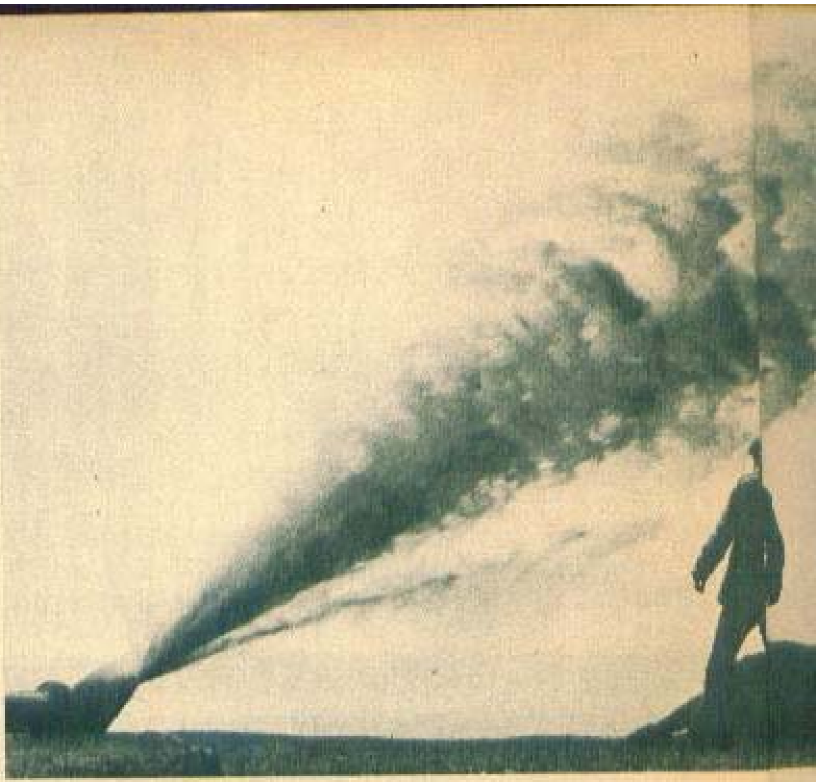

neluri din România, tunelul Aluniş, de la Leşul Ursului, de 6 175 m) şi încă mulţi alţii.

*

Din falnica „pădure nebună" a Deliormanului, veacurile au lăsat, nemiloase, numai puţine pîlcuri de arbori (zece plopi la Alexandria, doi-trei stejari la Uda-Clocociov, cîţiva alţii, răzleţi, în părţile Zimnicei). Numele, fiindcă numai numele s-a păstrat, a devenit în ultima sută de ani un fel de simbol agrest, ca şi Bărăganul de altfel. Dar dacă 32 de moşieri cu avuţii în cuprinsul actualului judeţ Teleorman stăpîneau 36 000 de hectare, adică 45 de procente din întreaga suprafaţă arabilă existentă, iar 225 de ţărani înstăriţi, chiaburi, 4 500 hectare (restul de 16 000 familii de muncitori agricoli avînd în folosinţă în jurul a un hectar fiecare) nu e de mirare că viaţa ţinutului stătea sub semnul unei grave subnutriţii cronice la cei mai mulţi dintre locuitorii lui.

În mentalitatea plugarului de pe timpuri, pămîntul, oricît de bun, a fost întotdeauna un pămînt sărac. Toate regiunile agrare ale României burgheze, ţară slab dezvoltată, secătuite de comerţul cerealier capitalist, au suferit de o permanentă nevoie de regenerare, cu toate că în realitate potenţialul lor productiv era departe de a fi fost epuizat. Practic, pămîntul se odihnea. O lingură de superfosfat sau de azotat de amoniu dacă ar fi ajuns, prin cine ştie ce întîmplare, în gospodăria unui ţăran, ar fi fost păstrată cu evlavie în sipet, ca un lucru de preţ.

Grădinile de zarzavat din apropierea portului Turnu Măgurele dispăreau sub apă ori de cîte ori Dunărea venea mare în lunile abundente în ploi. Atunci grădinarul desprindea din ţăruş lotca veche şi plutea pe deasupra straturilor de ţelină şi morcovi, iar dacă era norocos, putea să recupereze o parte din pagubă prinzînd niscaiva peşte. Dacă nu, n-avea decît să aştepte anul următor cu speranţa că fluviul va fi mai blînd şi mai prielnic grădinăritului. În fond,

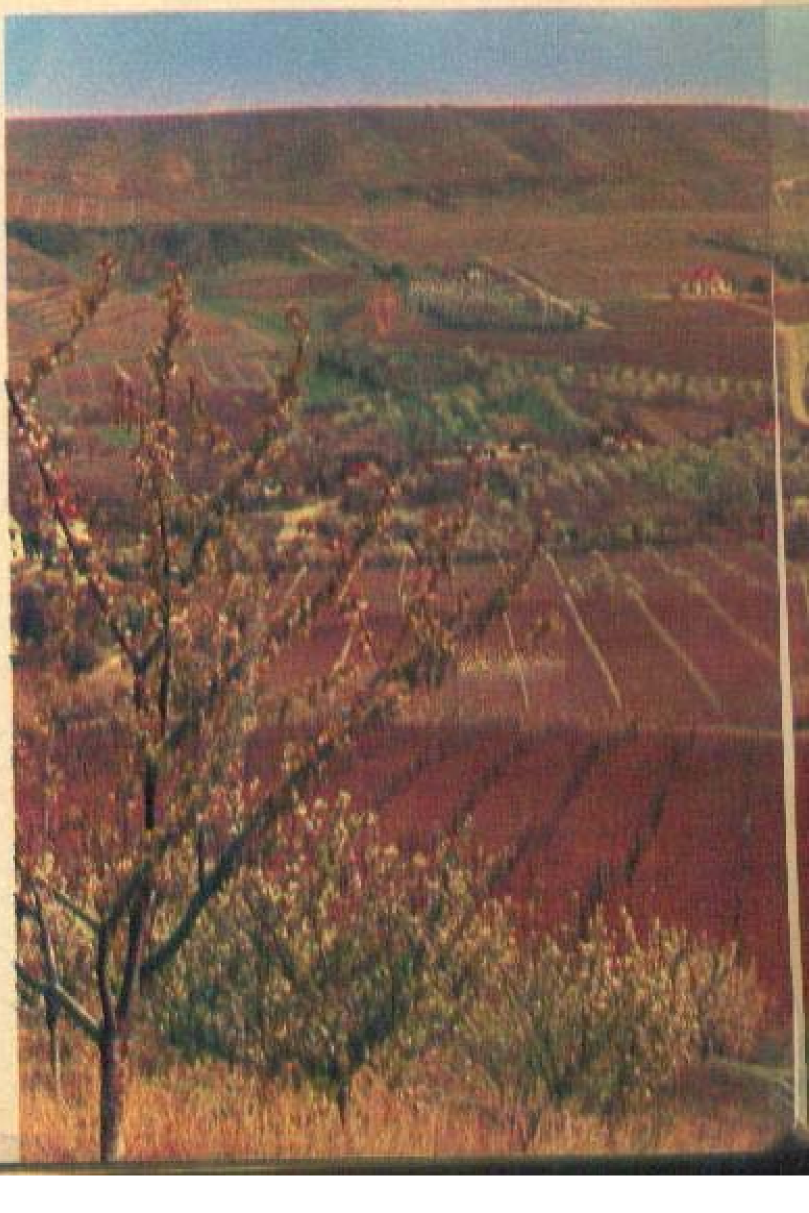

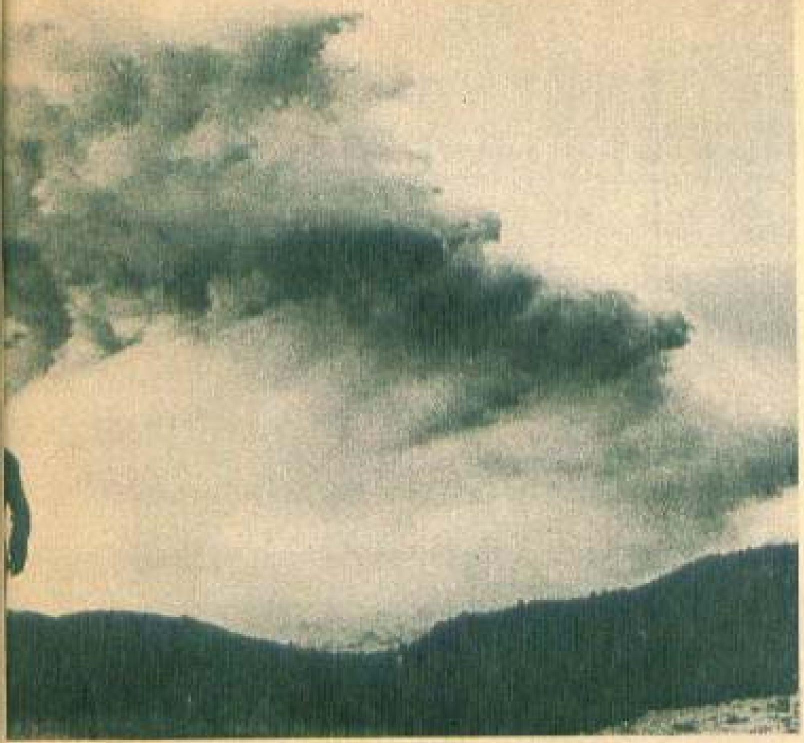

drama era aceeași chiar și cînd apele rămîneau în matca lor din primăvară pînă toamna tîrziu.

Într-o zi a avut loc dispariția **definitivă** a grădinilor din apropierea portului. În altă parte soarta lor a fost alta — pe mii de kilometri de bălți și nisipuri, malul Dunării a devenit în ultimii ani, grație unor vaste lucrări hidroameliorative, un adevărat eden vegetal. Au dipărut peste tot, fără a trezi regrete în sufletul cuiva, vechea mlaștină, vechea pădurice putredă de răchită și salcie, dunele de nisipuri zburătoare (Dăbuleni). Azi se mai vorbește prea puțin despre ele, oamenii le-au uitat. Așa de repede ? Așa de repede. Căutați-l pe fostul grădinar de la Turnu Măgurele și veți vedea că, dacă nu e solicitat cu insistență, nici el nu va mai aduce vorba pe acest făgaș. Omul e sudor și-și ține fața acoperită de scutul cu geam de magneziu, iar cînd și-o descoperă, constat că seamănă foarte bine cu tatăl — pe care l-am cunoscut cîndva — și cu bunicul lui. Nu-l întreb de tată și de bunic, dar nu-mi pot refuza curiozitatea de a ști ce s-a făcut cu lotca veche cu care, cîndva, unul din cei doi bătrîni m-a purtat pe aici pe deasupra luncii inundate.

— Oale și ulcele, îmi spune rizînd.

Și-mi arată cu degetul spre pămînt. Pămîntul e la cîțiva metri sub noi, nisipos și sărac, într-un cavou de nisip pe care nimeni nu-l mai deschide, pentru că lespedea ce-l acoperă a fost așezată tocmai pentru a alunga de sub soare și din memorie obiectul unei vechi și cîndva insolubile drame.

*

O construcție atît de impunătoare durată pe nisip ? Nedumerire. În zicală atare fundații echivalează cu un fel de simboluri ale zădărniciei. Dar zicala se referă la experiența în construcții a omului de acum nu știu cîte sute de ani. Tre-

◀ **Noua geometrie a livezilor. Pe aceste dealuri neroditoare, terasele înscriu un element inedit în relieful dealurilor subcarpatice.**

Dobrogea, ținutul dealurilor sterpe, al coastelor albe, calcaroase, erodate de vînturile și ploile milioanelor de ani, reintră, rapid, în circuitul agricol al țării, cu un incredibil potențial de fertilitate. Mecanismul acestui fenomen, este dat, între altele, de amplul sistem de irigații pe care specialiștii îl amenajează în bătrîna vale Carasu. În fotografie: unul din nodurile acestui sistem care pompează, zilnic, în canale, un adevărat fluviu.

...mânia, tunelul Aluniș, de la Leșul
...75 m) și încă mulți alții.

•

...„pădure nebună" a Deliormanului,
...lăsat, nemiloase, numai puține
...ori (zece plopi la Alexandria, doi-
...Udă-Clocociov, cîțiva alții, răzleți,
...nicei). Numele, fiindcă numai nu-
...at, a devenit în ultima sută de ani
...ol agrest, ca și Bărăganul de altfel.
...de moșieri cu avuții în cuprinsul
...ei Teleorman stăpîneau 36 000 de
...43 de procente din întreaga supra-
...istentă, iar 225 de țărani înstăriți,
... hectare (restul de 16 000 familii
...agricoli avînd în folosință în jurul
...care) nu e de mirare că viața ținu-
...ub semnul unei grave subnutriții
...mai mulți dintre locuitorii lui.
...atea plugarului de pe timpuri, pă-
... de bun, a fost întotdeauna un
... Toate regiunile agrare ale Romă-
..., țară slab dezvoltată, secătuite
... cerealier capitalist, au suferit
...ntă nevoie de regenerare, cu toate
... potențialul lor productiv era de-
... fost epuizat. Practic, pămîntul se
...gură de superfosfat sau de azotat
...acă ar fi ajuns, prin cine știe ce
... gospodăria unui țăran, ar fi fost
...rlavie în sipet, ca un lucru de preț.
...le zarzavat din apropierea portu-
...ăgurele dispăreau sub apă ori de
...irea venea mare în lunile abun-
... Atunci grădinarul desprindea din
...eche și plutea pe deasupra straiu-
...ă și morcovi, iar dacă era norocos,
...pereze o parte din pagubă prinzînd
.... Dacă nu, n-avea decît să aștepte
... cu speranța că fluviul va fi mai
... prielnic grădinăritului. În fond,

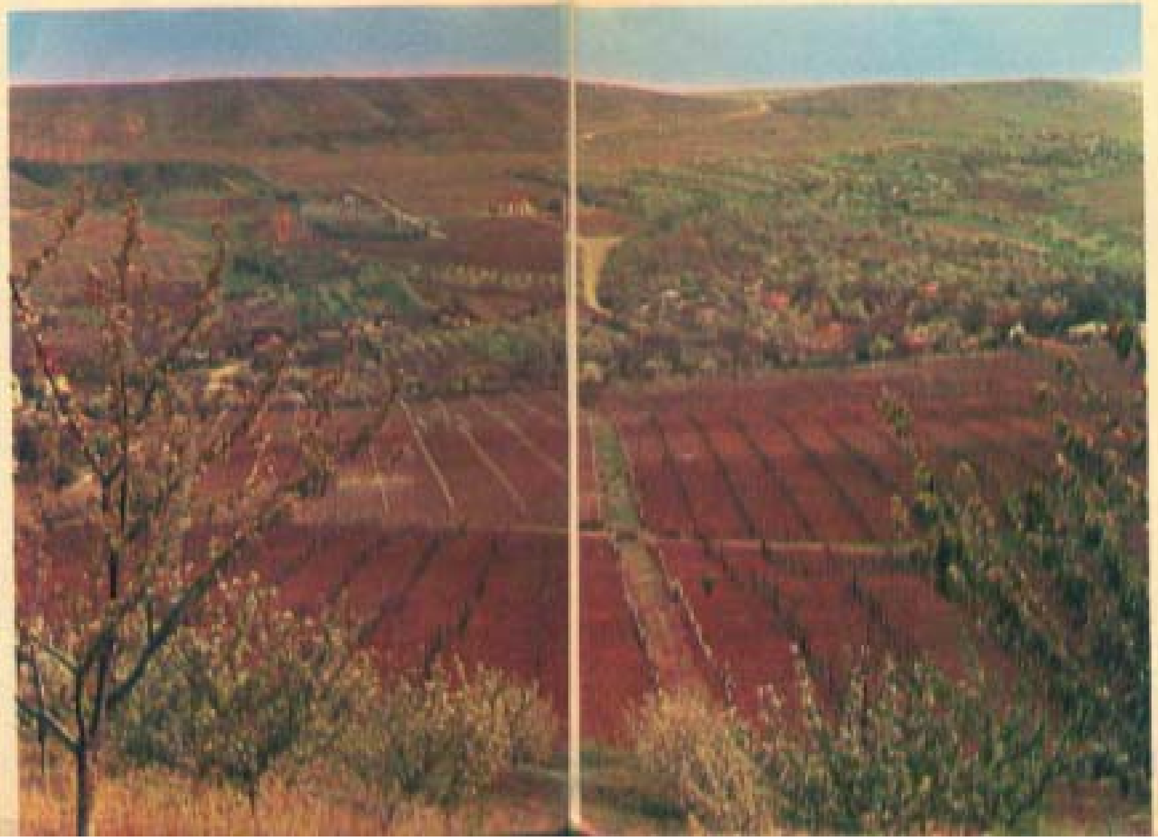

drama era aceeași chiar și cînd apele rămîneau în matca lor din primăvară pînă toamna tîrziu.

Într-o zi a avut loc dispariția **definitivă** a grădinilor din apropierea portului. În altă parte soarta lor a fost alta — pe mii de kilometri de bălți și nisipuri, malul Dunării a devenit în ultimii ani, grație unor vaste lucrări hidroamelioratíve, un adevărat eden vegetal. Au dispărut peste tot, fără a trezi regrete în sufletul cuiva, vechea mlaștină, vechea pădurice putredă de răchită și salcie, dunele de nisipuri zburătoare (Dăbuleni). Azi se mai vorbește prea puțin despre ele, oamenii le-au uitat. Așa de repede ? Așa de repede. Căutați-l pe fostul grădinar de la Turnu Măgurele și veți vedea că, dacă nu e solicitat cu insistență, nici el nu va mai aduce vorba pe acest făgaș. Omul e sudor și-și ține fața acoperită de scutul cu geam de magneziu, iar cînd și-o descoperă, constat că seamănă foarte bine cu tatăl — pe care l-am cunoscut cîndva — și cu bunicul lui. Nu-l întreb de tată și de bunic, dar nu-mi pot refuza curiozitatea de a ști ce s-a făcut cu lotca veche cu care, cîndva, unul din cei doi bătrîni m-a purtat pe aici pe deasupra luncii inundate.

— Oale și ulcele, îmi spune rîzînd.

Și-mi arată cu degetul spre pămînt. Pămîntul e la cîțiva metri sub noi, nisipos și sărac, într-un cavou de nisip pe care nimeni nu-l mai deschide, pentru că lespedea ce-l acoperă a fost așezată tocmai pentru a alunga de sub soare și din memorie obiectul unei vechi și cîndva insolubile drame.

•

O construcție atît de impunătoare durată pe nisip ? Nedumerire. În zicală atare fundații echivalează cu un fel de simboluri ale zădărniciei. Dar zicala se referă la experiența în construcții a omului de acum nu știu cîte sute de ani. Tre-

Noua geometrie a livezilor. Pe aceste dealuri neroditoare, terasele înscriu un element inedit în relieful dealurilor subcarpatice.

După cîțiva ani de activitate, constructorii clujeni au adăugat o nouă podoabă stăvechiului oraș de pe Someș : cartierul Grigorescu.

buie făcută, deci, precizarea cuvenită. O vor face cu ușurință nedumeriții de ieri. Ba chiar cu competență.

Ici, colo se mai bat cu ciocane uriașe — sonete — niște țăruși zdraveni de beton, ascuțiți la un capăt și lungi cît înălțimea unei case cu etaj. Soneta are un fel de berbece greu, mișcat pe scripeți, care se lasă ridicat deasupra țărușului și se prăbușește apoi asupră-i forțîndu-l să intre în nisip. Doi-trei oameni trebăluiesc pe lîngă mașină. Unul răsucește o manetă la dreapta și la stînga. O mișcare : berbecele se ridică. Cealaltă : lovitura grea care face să se cutremure pămîntul. Țărușul de beton coboară în adînc, puțin cîte puțin, pipăind terenul cu vîrful în căutarea unui punct de sprijin solid. Sute de alții asemenea, de mult amplasați la locul lor, susțin fabrica de acid sulfuric, depozitele de pirite și fosforite, fabrica de amoniac, celelalte construcții din perimetrul combinatului. Clădirile au, deci, gheare solide cu care se țin pe loc. Punctul lor de sprijin e sub noi, acolo unde nici hîrlețul grădinarului bunic n-a ajuns, adică în terenul sigur de pietriș și argilă aflat la o adîncime anume.

— Toți vizitatorii se miră cînd vin prima dată aici. Construcții ridicate pe nisip... Vorbă să fie ! Pilonii de beton își fac datoria ca elemente de rezistență, iar nisipul are alt rost. Umplutură. Ni l-a dat Dunărea pe gratis. Să tot înalți cu el cota terenului, mai ales cînd stăpînești cum trebuie hidromecanizarea. Ați înțeles ?

Bănuiesc o ușoară nesiguranță pe ici, pe colo, poate lipsa de experiență în a urmări firul sinuos al ideii tehnice care guvernează structura colosului industrial. Dar asta n-are importanță. Omul află în fiecare zi cîte ceva și își organizează mereu cunoștințele conform cu nivelul înțelegerii sale care se arată a fi destul de ridicat.

— Elev la seral ?

— Întocmai.

— Din Turnu, sau ?...

— Din Turnu.

— Și de ce spuneai că se miră vizitatorii ?

— Pentru că li se pare ciudată povestea cu nisipul. Trebuie să le explici. Numai eu am făcut asta de nu știu cîte ori. De altfel, chestiunea e să-l faci pe om să înțeleagă că noi lucrăm durabil. Mai durabil decît orice s-a construit vreodată prin părțile noastre.

Nu poți să nu stai o clipă pe gînduri. Așa este. Venind încoace am trecut printre blocuri noi pe care le mai contemplau încă, invidioase, cîteva cocioabe nedemolate încă. Nimic n-a durat la Turnu Măgurele. Au căzut sub lama buldozerului ziduri canceroase de clădiri insalubre, sub loviturile mai năprasnice ale noilor orînduiri sociale — mizeria, urîțenia, lipsa de orizont a vieții locuitorilor bietului tîrg. Vezi în muzeu urme ale unor străvechi civilizații acoperite de praful secolelor ; mergi să vizitezi ruinele unei cetăți romane și ale fortului turcesc din secolul al XV-lea. Nici astea n-au avut o viață prea lungă. Numai ce se construiește acum va înfrunta timpul cu seninătate. O întreagă știință a durabilității este pusă în aplicare, avînd ca slujitori sute și mii de oameni.

Dar vizitatorul se miră. Asupra rezistenței construcțiilor s-a edificat, între timp i s-au dat explicații. Nu-l mai preocupă problema fundațiilor, îl fură acum proporțiile șantierului, armonia părților, complexitatea tulburătoare a montajului la cele cîteva fabrici în funcțiune sau aproape gata de a intra în probe.

— De cîți ani se lucrează ?

— Trei și ceva. Patru, cel mult.

Trei ani și ceva, cel mult patru. Adică numai atît a trecut de cînd se plimba pe aici, prin mocirlă, în cizme de cauciuc, Gheorghe Groșaru ?

Gheorghe Groșaru e unul din acei constructori care pot fi întîlniți în nucleul de specialiști al oricărui nou șantier. Cam al zecelea pe lista de funcțiuni la Turnu Măgurele. Venise de la Năvodari, după încheierca unor lucrări importante și de răspundere. Aici nu era nimic de văzut. Dunărea inundase grădinile, o băltoacă dezolantă în care cerul tulbure de toamnă licărea mat um-

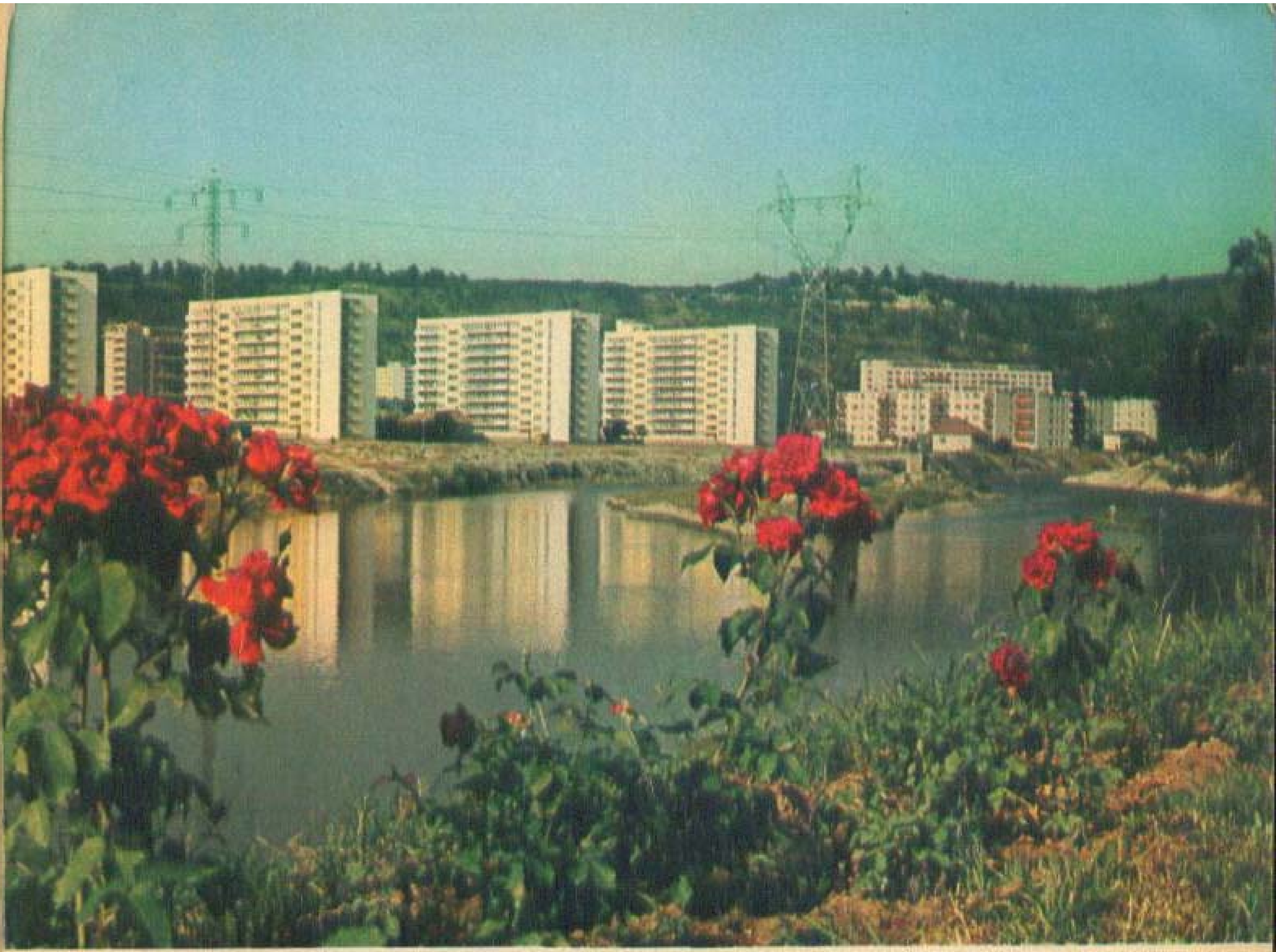

plînd zarea de la un capăt la altul. Rămăseseră doar cîteva ostroave asigurate precar împotriva apelor, prin indiguiri provizorii. Pe ele primele utilaje și primele materiale.

— Să le evacuăm, tovarășe Groșaru, nu credeți ?

— Nu. Propun altceva.

— O să le înghită apa.

— Tocmai asta-i propunerea mea. Să nu le înghită.

— Vă gîndiți c-o să cîștigăm timp lăsîndu-le acolo ?

— Da. Întărim digurile. Și între timp lucrăm. Pregătim cele necesare pentru ofensiva de la primăvară. O jumătate de an cîștigată, pusă deoparte. Gîndiți-vă că avem termene, există un plan.

Au mai chibzuit, au mai cîntărit situația. Apele n-au mai crescut, dar digurile au fost întărite pentru orice eventualitate. Circulau cu barca pînă la șosea și înapoi. „Arhipelagul" își sporea populația. O dată cu venirea gerurilor, mica ambarcațiune a rămas imobilizată într-o masă de gheață. Regim de viață polară din care n-au lipsit nici nostalgiile. Se lucra intens. Despre uzina pe care trebuiau s-o construiască știau totul, deși în locul unde aceasta avea să se înalțe nu se vedea decît oglinda apelor înghețate. A venit și primăvara, cu asaltul împotriva inundației pornit pe front larg, cu zilele care treceau pe neobservate, cu primele semne vizibile ale operei ce se pregătea. Se ridicau din mlaștină diguri înalte dispuse în carouri, pe talazurile cărora mișunau tractoarele ca niște termite ciu-

date ieșite la lumină, după anotimpul de hibernare. Golurile dintre diguri primeau soluția de apă cu nisip absorbită direct din Dunăre în cantități de mii de metri cubi zilnic. Nu se mai văzuse la noi ceva asemănător — construcția se desfășura după o metodă aplicată pentru prima dată în țară. Cineva făcuse un calcul din care rezulta că cele trei milioane tone de nisip cît avea să cîntărească platforma combinatului, ar putea acoperi cu un strat continuu, gros de zece centimetri, suprafața întregii țări, iar pilonii, dacă ar fi puși cap la cap, ar forma un lanț cît distanța București-Turnu Măgurele.

Nimic mai firesc decît să alegi astfel de termeni de comparație, decît să semnalezi proporțiile — neobișnuite în partea locului la ceva ieșit din mîna omului — dimensiunile impresionante, copleșitoare. În Seaca Teleormanului se crezuse că digul din apropierea satului — și el o operă de proporții considerabile — e un maximum de întindere și grandoare. La Turnu, în 1964, Dunărea bătea țărmul într-un perete de lut nisipos pe care-l înălțau, puțin cîte puțin, mașinile constructorilor. Astăzi există un chei de piatră de-a lungul căruia alunecă brațele uriașe ale cîtorva macarale portal capabile să golească dintr-o singură mișcare cîțiva metri cubi de magazie de șlep. Există și estacadele care transportă pe benzi rulante, în tuneluri cu pereți de sticlă vitrificată, materia primă necesară fabricilor de îngrășăminte. Din proiecte rezultă că întreaga lucrare va avea la un moment dat unsprezece fabrici mari cărora li se vor adăuga prin extindere altele, iar oamenii știu de pe acum unde va fi locul fiecăreia, cum va arăta și cît va produce. Proiectele au ajuns sub ochii multora, au fost examinate pe îndelete cu degetul plimbat de la un capăt la altul de-a lungul contururilor imprimate pe hîrtia de ozalid. După ce au fost împăturite la loc, ele au lăsat o imagine mai mult sau mai puțin amănunțită, dar oricum vastă.

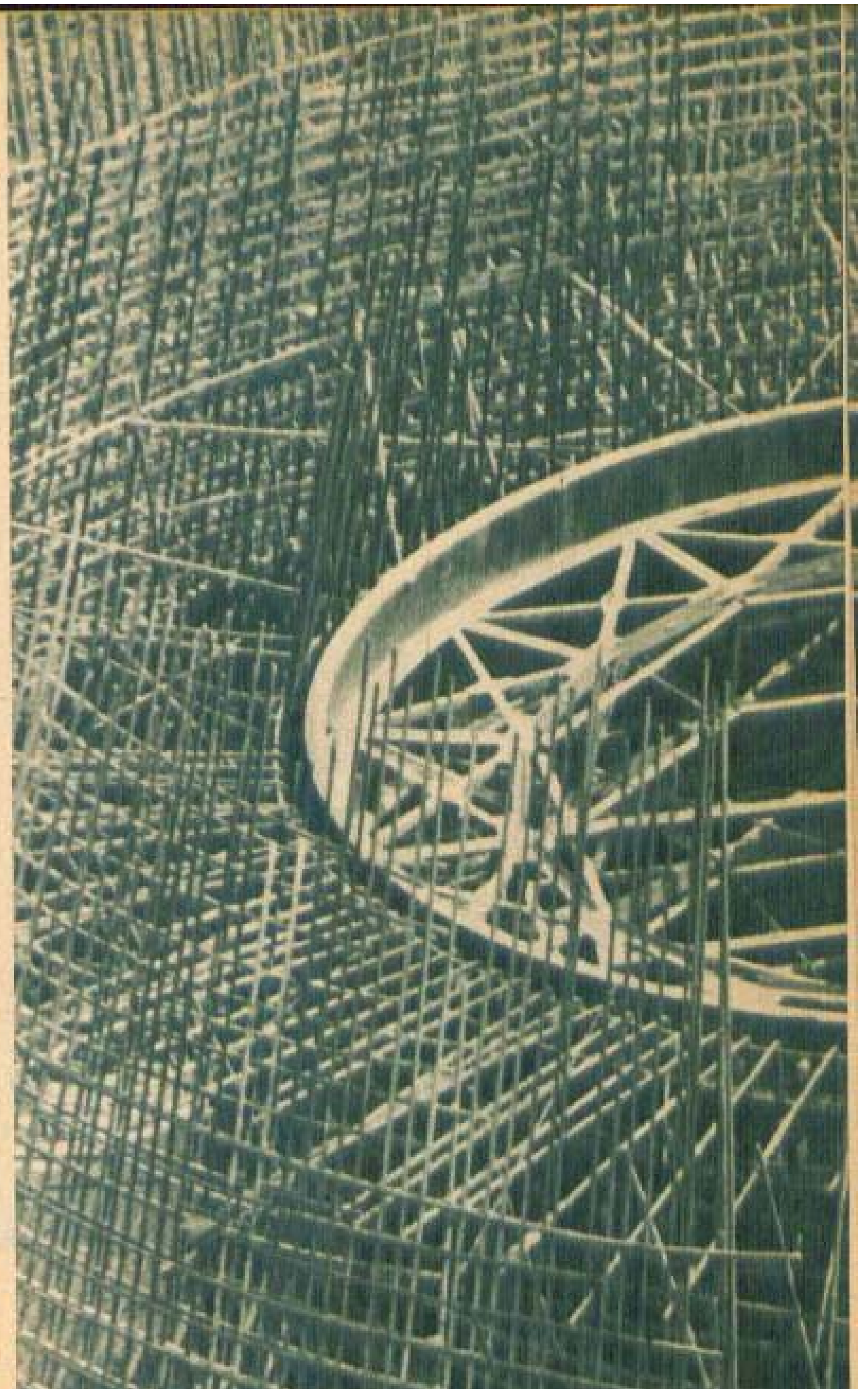

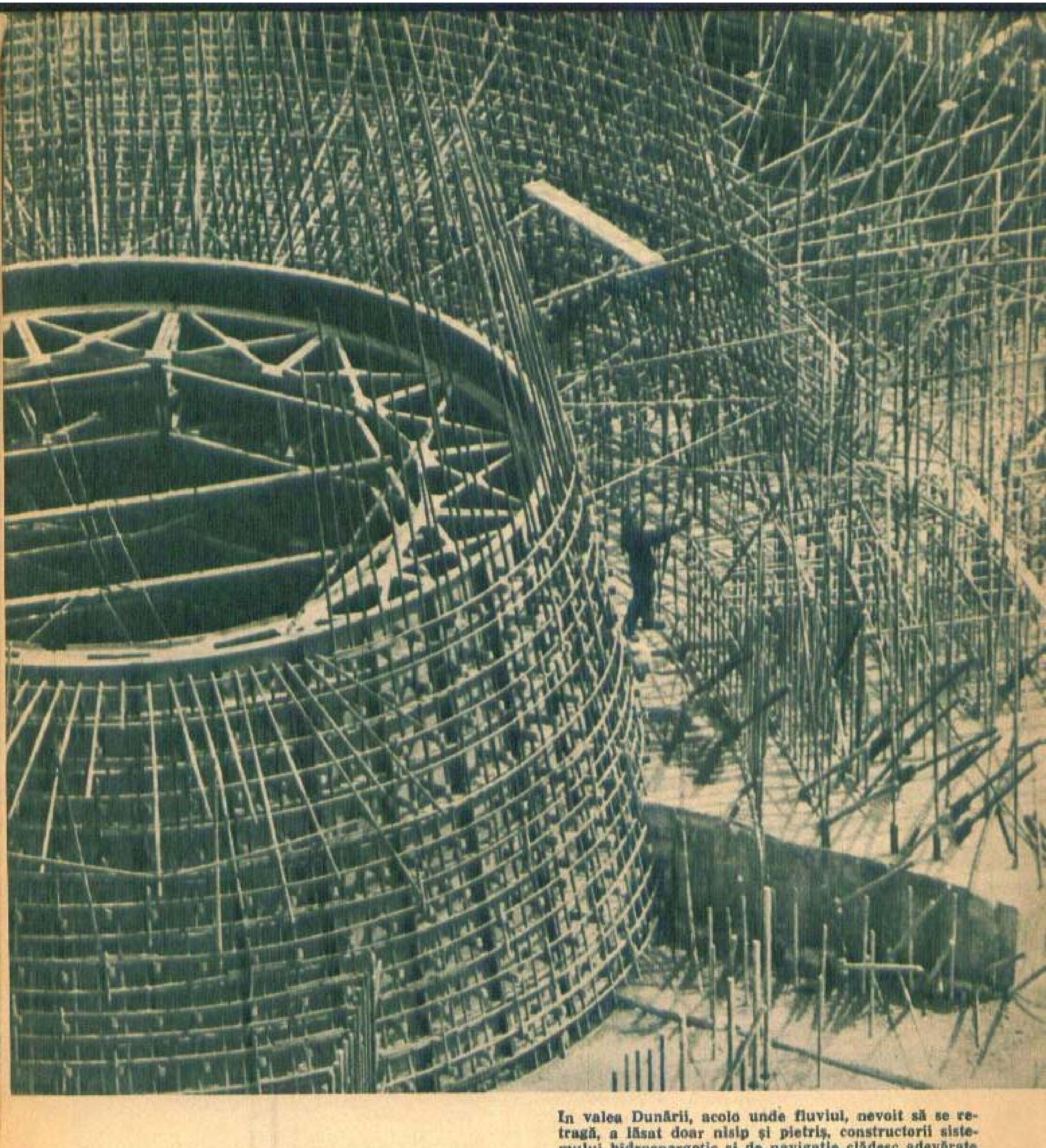

În valea Dunării, acolo unde fluviul, nevoit să se retragă, a lăsat doar nisip și pietriș, constructorii sistemului hidroenergetic și de navigație clădesc adevărate cetăți de beton și oțel.

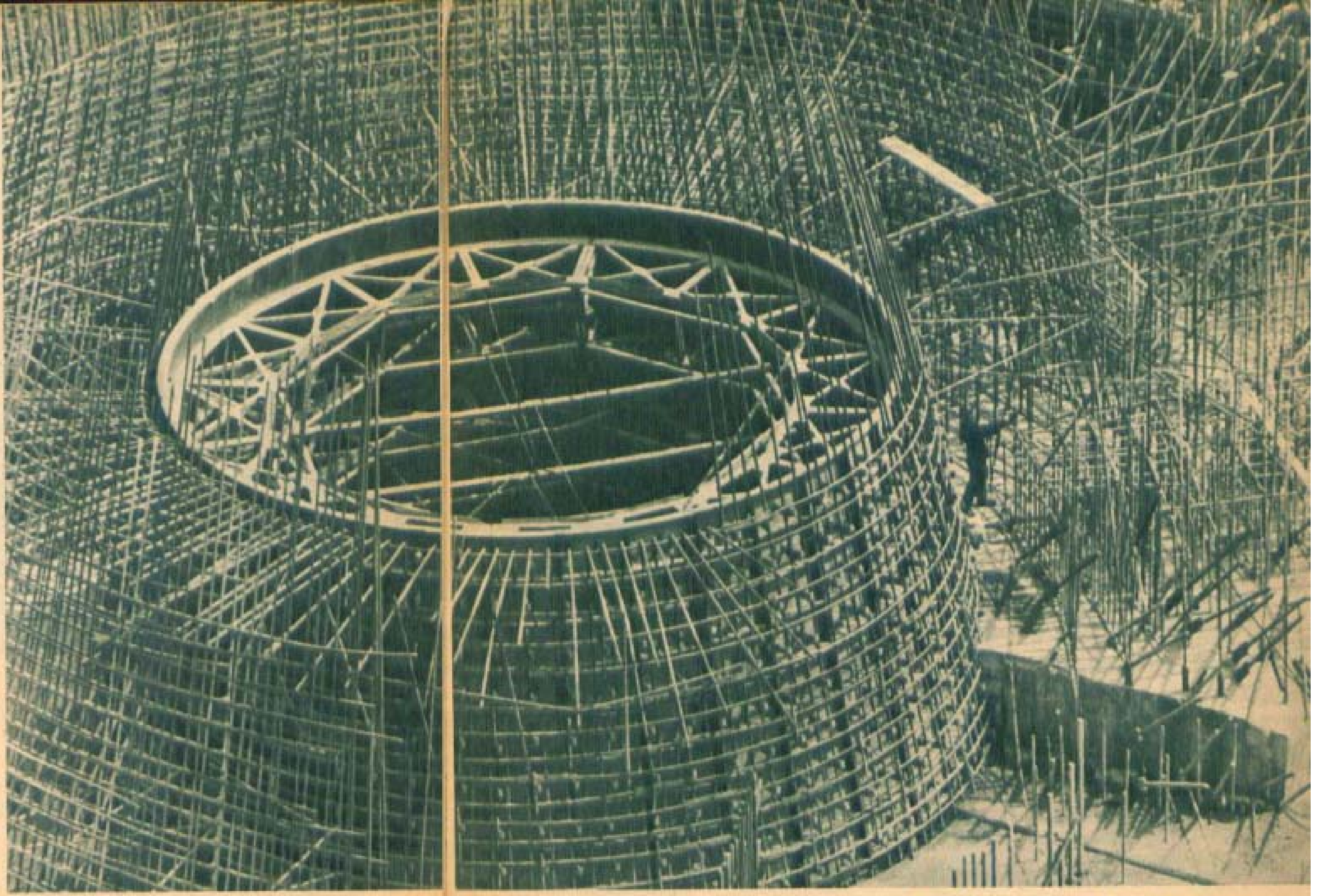

În valea Dunării, acolo unde fluviul, nevoit să se retragă, a lăsat doar nisip și pietriș, constructorii sistemului hidroenergetic și de navigație clădesc adevărate cetăți de beton și oțel.

Suceava, orașul care a păstrat ca pe o particularitate intrinsecă, urme ale unor veacuri cu adîncă rezonanță în istoria întregii țări, își construiește azi, noua istorie. În armonia acestui contrast, vizitatorul distinge permanența efortului uman de modernizare a bătrînei cetăți de scaun a Moldovei.

Asupra vastității ansamblului constructiv se opresc acum cei ce-ți prezintă lucrarea, asta îi impresionează pe ei și vor să te impresioneze și pe tine, vizitator. Conducîndu-te într-o încăpere unde vibrează calm o lumină albă de soare tropical filtrată printr-un tavan de sticlă lăptoasă (e ora 22,30, afară e de mult întuneric), turneanul te invită să vezi și macheta, adăugînd că, totuși, proiectele sînt mai complete dar, din păcate, nu pot fi atît de ușor accesibile. Aici — și-ți arată cu degetul — e priza de aer. Redusă la scara machetei, e cît un ac de cojocărie, dar în realitate atinge 174 metri. Vîrful ei a fost marcat cu lumini speciale, pentru a nu fi lovit de avioanele în tranzit, baza ei se află la cutare adîncime ca să asigure rezistența corespunzătoare la cutremure și la vînturi puternice.

— Ei, cum vi se pare, tovarășe ?

Întrebarea pusă de atîtea ori a avut întotdeauna un singur răspuns : Uimitor.

*

Un petic de hartă, în relief, turnată în aur de același meșter artist care a clădit relieful planetei... Alături harta reală a țării, cu care bulgărele strălucitor seamănă atît de mult. Cîtă deosebire, totuși ! Ceea ce natura n-a avut în vedere domină peisajul, cu forța celui mai tenace element care a acționat vreodată asupra tuturor lucrurilor.

Acesta e omul, omul zilelor noastre, angajat în construcția unui impunător monument al iscusinței și hărniciei sale.

REVOLUȚIA TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ

O „CARTE DE VIZITĂ" A SECOLULUI XX

de doctor inginer Dan RAICU
cercetător principal la Institutul de fizică al Academiei

Secolul XX — veacul energiei atomice și al calculatoarelor electronice...
(Fotografie de Eugen Iarovici).

Trăim în clocotul unei revoluții tehnico-științifice, de a cărei amploare poate nu ne dăm seama. An de an ne uimesc noi descoperiri, noi „mașini inteligente", noi izbînzi în explorarea microcosmosului și macrocosmosului. Dar „revoluție" înseamnă în tehnică metode, procedee, mijloace materiale care nu reprezintă doar amplificarea la maximum a celor anterioare, ci aduc o noutate fundamentală. În ce constă această noutate? În ce măsură va afecta ea destinele omenirii? Încotro va duce?

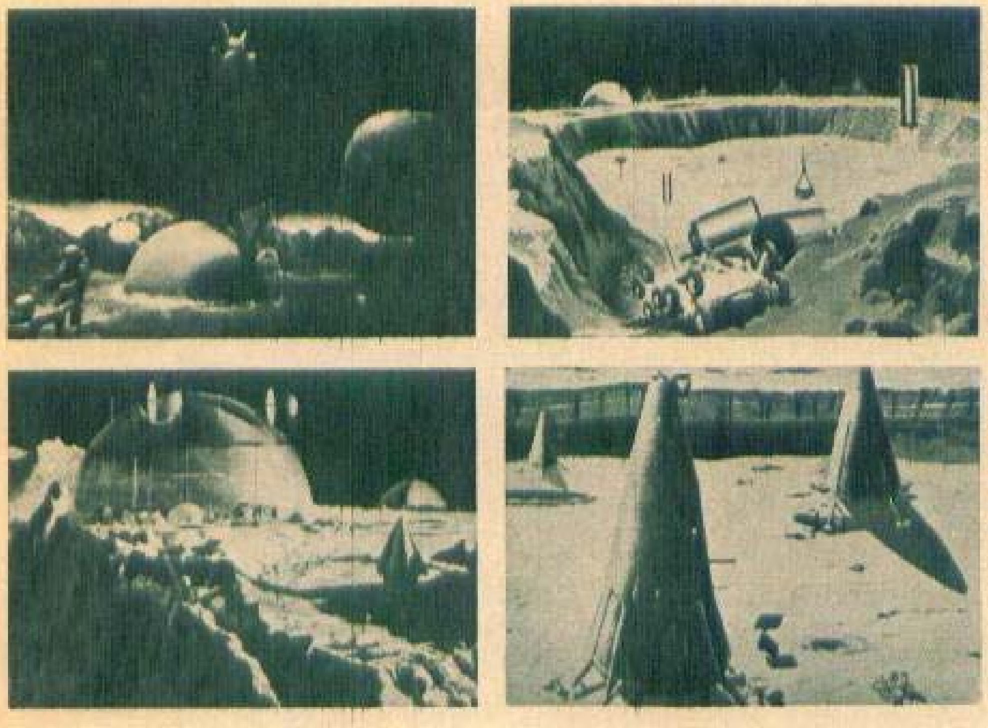

În condițiile revoluției tehnico-științifice, Pămîntul pare să fi devenit prea strîmt pentru geniul creator al omului. Iată cum își imaginează cunoscutul om de știință dr. Wernher von Braun, conducătorul programelor spațiale americane, viitoarele etape ale cuceririi Lunii: 1970 — primele stații de cercetare, 1980 — „automobile" lunare, 1990 — centre confortabile de studii, 2 000 — cosmotrenuri Pămînt-Lună.

Epoca în care trăim ne impune exercițiul neîntrerupt al surprizei. Progresul științific și tehnic, odinioară treptat și de aceea mai curînd intuit decît simțit, ne creează astăzi șocul unei decolări bruște pe verticală.

Calculatoarele electronice au înfrînt de mult orice scepticism cu privire la „inteligența" lor ; introducerea lor în cele mai diferite aplicații a devenit o cerință absolută, cei 60 000 de roboți moderni care funcționau în lume în anul 1967 neacoperind nici pe departe necesitățile. Marea întrecere cosmică ne apropie vertiginos de cucerirea altor lumi. Fizica explorează noi surse de energie care să satisfacă cerințele crescînde ale economiei. Genetica descifrează mecanismele eredității, spre a le îndruma în sensul dorit. Chimia anunță sinteze complexe, care nu de mult păreau posibile numai în laboratorul naturii. Noile procese tehnologice schimbă aspectul și destinația întreprinderilor industriale. Apar profesiuni noi, iar cele vechi își schimbă conținutul. Afectați profund în existența lor cotidiană de această efervescență creatoare și informați prin mijloace rapide și eficiente, oamenii de pe întreg pămîntul urmăresc cu încordare activitatea purtată în sfere despre care altădată nici n-ar fi aflat poate.

Această realitate, al cărei puls se face, într-un fel sau altul, simțit pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, este desemnată sub denumirea de revoluție tehnico-științifică. Denumire care, sub aparența ei metaforică, consemnează faptul că știința și tehnica anilor noștri, în afara strălucirii pe care o capătă îmbogățindu-se cu o viteză necunoscută înainte, suferă modificări interne, *de structură*, bogate în consecințe.

În adevăr, sporirea explozivă a cunoștințelor omenirii asupra universului nu ne-ar îndreptăți prin ea însăși să vorbim despre o revoluție. Știința înaintează ca o rachetă, deoarece în zborul ei nu parcurgerea (oricît de rapidă) a spațiilor reprezintă evoluția, ci momentul în care una din trepte este părăsită și, prin aceasta, racheta însăși capătă o nouă formă, o nouă mecanică, primește un nou impuls pentru înaintarea sa. „Revoluție" înseamnă în tehnică metode, procedee, mijloace materiale care nu reprezintă simpla perfecționare, amplificare a celor anterioare, ci aduc o noutate fundamentală, calitativă. Pentru a înțelege semnificația revoluției tehnico-științifice la care luăm parte, va trebui să ne întrebăm nu atît care sînt noile realizări ale științei și tehnicii, ci ce este nou în știința și tehnica însăși. Desigur, în cîteva pagini nu vom putea face decît să relevăm cîteva aspecte, poate disparate, care să dea o imagine fugară a acestei probleme fundamentale a zilelor noastre.

PENTRU PRIMA DATĂ ÎN ISTORIE, O REVOLUȚIE ÎN ȘTIINȚĂ ARE LOC SIMULTAN CU O REVOLUȚIE ÎN TEHNICĂ

Un fapt esențial este acela că pentru prima dată în istorie o revoluție în știință are loc simultan cu o revoluție în tehnică, ele reprezentînd, în momentul de față, laturile care se condiționează reciproc ale unui proces unic. Înlocuirea uneltelor simple cu mașini-unelte a produs în secolele XVIII—XIX o revoluție profundă în tehnică, însă ea nu a fost însoțită de apariția unor idei *fundamentale* în știință, de o modificare de substanță a procesului de cercetare care să constituie o revoluție științifică.

Dacă sîntem acum martorii revoluționării *simultane*

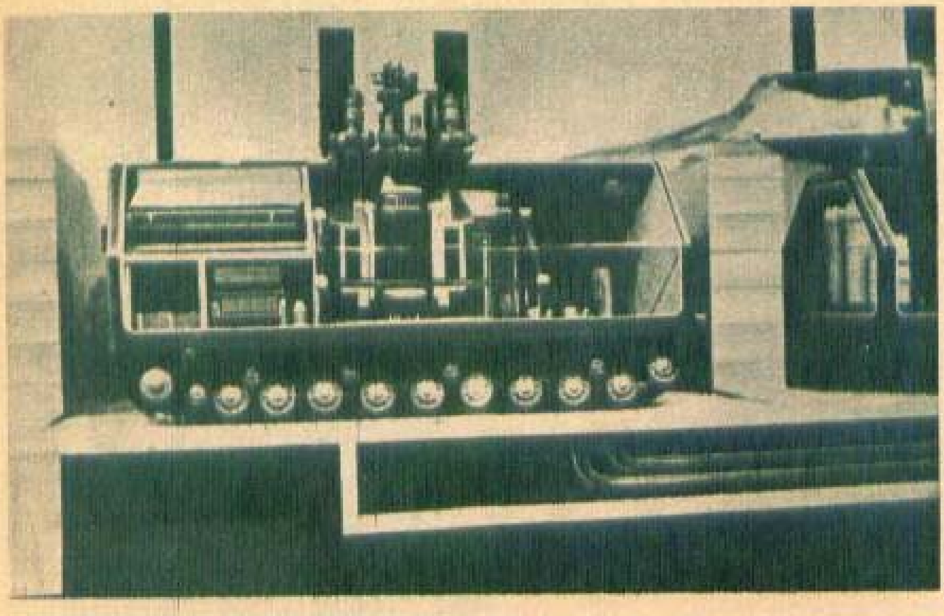

Atomocentrala mobilă sovietică, a cărei machetă o redăm aci, reprezintă o „noutate absolută" pe plan mondial. Cîntărind doar 380 tone, ea poate furniza energie orașelor și localităților depărtate de marile artere de comunicație. În adevăr — atomul la casa omului!

a științei și tehnicii, aceasta nu este o potrivire întîmplătoare a două evenimente nelegate între ele. Pornind de la această „coincidență", vom putea descifra una dintre cauzele interioare de cea mai mare însemnătate ale revoluției tehnico-științifice contemporane.

Pentru a intui procesul care se desfășoară sub ochii noștri ne putem servi de o comparație — pe care tot tehnica ne-o oferă. În electronică, în cibernetică, în automatică, una dintre noțiunile de căpătîi este aceea de *reacție*. Se vorbește de existența unei „reacții" atunci cînd fenomenul care constituie rezultatul acțiunii unui dispozitiv influențează fenomenul care provoacă însăși acțiunea dispozitivului respectiv. Efectul deci reacționează asupra cauzei, sau în termeni tehnici „ieșirea" reacționează asupra „intrării". O stimulează, în cazul reacției numite pozitive, sau o inhibă, în cazul reacției negative. O reacție pozitivă destul de slabă modifică răspunsul dispozitivului la un fenomen, dar nu îi transformă calitativ funcționarea. Dar cînd reacția se intensifică și depășește o anumită treaptă, dispozitivul este „revoluționat": se produce o instabilitate care îi schimbă fundamental funcționarea.

Știința și tehnica pot juca, în analogia pe care o facem, rolul fenomenelor de la „intrarea" și „ieșirea" unui dispozitiv. Dezvoltarea științei a condus întotdeauna la progresul tehnicii; cunoașterea mai aprofundată a legilor naturii a avut ca efect utilizarea lor mai eficientă în producție. A existat întotdeauna și o „reacție pozitivă": progresele tehnicii au ridicat probleme care au stimulat dezvoltarea științei, căreia tot tehnica i-a pus la îndemînă mijloacele materiale din ce în ce mai perfecționate a căror necesitate se simțea. *Niciodată însă influențarea reciprocă între știință și tehnică nu a fost atît de însemnată ca în perioada actuală.*

DE LA TEORIE LA PRACTICĂ: APARATUL DE FOTOGRAFIAT — 102 ANI, TELEFONUL — 56 DE ANI, RADIOUL — 35 DE ANI, TELEVIZIUNEA — 12 ANI, TRANZISTORII — 5 ANI...

Între momentul unei descoperiri științifice și aplicarea ei trecea, înainte vreme, o perioadă îndelungată. De obicei contemporanii omului de știință care reușea să străpungă bariera necunoscutului nu apucau să asiste și la fructificarea noilor cunoștințe dobîndite. Poate și de aceea știința era privită de foarte mulți ca o ocupație nobilă dar bizară, iar imaginea tipică a savantului era aceea a unui individ distrat, rupt de orice realități în afara cercului îngust al preocupărilor sale, ușor maniac și frizînd ridicolul.

Iată însă că pe măsură ce ne apropiem de zilele noastre, durata care separă o descoperire de utilizarea ei scade simțitor. Fenomenul fizic care stă la baza fotografiei a fost descoperit în secolul XVIII, dar aparatul de fotografiat a apărut cu 102 ani mai tîrziu. Telefonul a avut nevoie, în secolul trecut, de 56 de ani pentru a străbate drumul de la principiu la realizare practică. Intervalul a scăzut apoi la 35 de ani pentru radio, 12 ani pentru televiziune și cinci ani pentru tranzistori, a căror istorie — ne vine greu să credem — a început abia acum douăzeci de ani.

Paralel cu acest proces se dezvoltă și cel reciproc: cele mai perfecționate bijuterii ale tehnicii ajung în termen scurt în laboratoarele științifice pentru a satisface delicatele pretenții ale cercetărilor moderne. Există însă și repercusiuni ale progresului tehnic asupra evoluției științei care depășesc sfera acestor servicii nemijlocite. Dezvoltarea radiocomunicațiilor, de pildă, pînă la nivelul lor de astăzi a transformat însuși *tipul civilizației* noastre, care a devenit o *civili-*

ÎN ABSENȚA AUTOMATIZĂRII S.U.A. AR FI AVUT NEVOIE DE 27 MILIOANE TELEFONISTE

Noutatea revoluționară a tehnicii de astăzi constă în automatizarea producției, folosirea pe scară largă a calculatoarelor electronice. Inteligența și iscusința omului este astfel amplificată, tot așa cum prin introducerea mașinilor-unelte fusese amplificată forța sa fizică. Nu este vorba doar de o simplă mărire a productivității, ci, adeseori, de realizarea unor obiective care altfel ar fi fost pur și simplu *imposibile*.

Avionul supersonic anglo-francez de pasageri „Concorde" a fost proiectat într-un termen relativ scurt; dacă la proiectarea lui s-ar fi folosit doar... creionul și hîrtia, această fază ar fi durat 40 de ani! Dar nici așa avionul nu ar fi putut fi construit, căci unele piese trebuiau realizate la toleranțe atît de stricte, încît doar mașinile direct controlate de calculatoare le pot păstra.

O altă performanță tehnică a cărei realizare nu ar fi de conceput este deservirea rețelei telefonice automate a S.U.A. care — în absența automatizării — ar fi necesitat utilizarea a 27 milioane de telefoniste, cifră egală cu cea a totalității femeilor în producție în această țară!

ÎN MAI PUȚIN DE 60 DE ANI...

...mai precis, între 1896 și 1954, numărul cercetătorilor în lume a crescut de la 15 000 la peste 2 000 000.

Volumul datelor științifice se dublează în medie la fiecare zece ani. Cu toate acestea, nu peste multă vreme tot ceea ce a fost scris pînă acum în decursul istoriei va putea fi cuprins în memoria cîtorva calculatoare electronice!

zație a informației, în care întreaga omenire trăiește din plin evenimentele majore, și printre ele, la loc de frunte, cele științifice. Ultimele luni ne oferă exemplul transplantărilor de organe de la om la om, urmărite cu răsuflarea oprită, prin intermediul presei, radioului și televiziunii. Aceste canale de informație multiple, cu o audiență incomparabil mai largă decît cea a publicațiilor de specialitate, stimulează interesul pentru știință și pentru aplicarea rezultatelor ei.

Un alt aspect semnificativ. Actuala revoluție tehnico-științifică reprezintă un proces cu două direcții aparent opuse, dar care în realitate se completează, se fac posibile una pe alta. Are loc, pe de o parte, *o diversificare continuă a științei*, determinată de sporirea cantității cunoștințelor. Apar ramuri noi, îndeosebi cele așa-numite de frontieră (cibernetica, bionica etc.). *Simultan se desfășoară un proces de unificare, de îmbinare*: matematica pătrunde din ce în ce mai profund în fizică, fizica devine indispensabilă în explicarea esenței unor fenomene chimice, în biologie metodele chimiei se aplică pe scară largă etc. etc. Delimitările nete dintre ramurile științifice în concepția de altădată se șterg; aceste insule care străpungeau suprafața oceanului ignoranței se dovedesc a fi, o dată cu retragerea apelor, piscuri care se înalță de pe un același continent.

ÎN ACTUALUL RITM DE DEZVOLTARE, GREUTATEA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE AR ÎNTRECE... GREUTATEA PĂMÎNTULUI

Organizarea internă și metodele cercetării suferă și ele modificări de substanță, pe baza giganticei creșteri a activității desfășurate în acest domeniu. Cifrele nu pot oglindi decît unilateral această creștere, totuși, în ansamblul lor, ele devin foarte grăitoare. S-a calculat nu de mult că cercetătorii care lucrează în zilele noastre reprezintă 90% dintre toți oamenii de știință care au existat cîndva. Dispunînd de condiții superioare predecesorilor lor, ei sînt autorii a *99% din cunoștințele științifice ale omenirii!* Numărul publicațiilor științifice s-a înzecit în primele șase decenii ale secolului nostru și se va înzeci din nou în celelalte patru. În aceste condiții, întîmplarea nu mai are atît spațiu de acțiune ca altădată, se deschide în schimb drum legilor „numerelor mari". Aceleași legi care permit unei națiuni să știe că jumătate din numărul noilor săi născuți vor fi băieți, deși în fiecare familie luată în parte sexul urmașilor așteptați constituie o incertitudine. *La scara actuală, în știință se pot face planificări și previziuni*. Dacă în 1896 Henri Becquerel a descoperit radioactivitatea întîmplător, reacția termonucleară dirijată — o promisiune a zilei de mîine — va fi fără îndoială rodul activității intense a unor puternice colective care urmăresc tocmai acest scop.

Rezultatele economice ale utilizării rapide în practică a descoperirilor științifice au convins societatea că a investi în știință nu înseamnă a face sacrificii de dragul prestigiului, ci a alege calea cea mai avantajoasă de fructificare a investițiilor. State ca U.R.S.S. și S.U.A. alocă cercetărilor științifice aproximativ a 30-a parte din uriașa lor producție națională. Societatea determină un număr mereu crescînd dintre membrii ei să se înroleze în armata științei. Numărul cercetătorilor se dublează la perioade mult mai scurte decît populația globului, astfel încît procentajul respectiv crește neîncetat. În S.U.A., oamenii de știință reprezentau în 1940 1,5% din populația activă a țării, în 1963 — 3,6%, iar în 1970 vor ajunge la 4,7%. Un calcul nu prea complicat ar arăta data la care, în acest ritm, numărul oamenilor de știință ar ajunge să depășească... actuala populație a Pămîntului. Pe aceeași cale s-ar putea stabili data cînd greutatea tipărituri-

Asaltul celulei, înțelegerea mecanismelor vieții la nivel molecular, va reprezenta oare principala cucerire a științei veacului nostru? Căci, la urma urmei, dincolo de electronică sau de energetica industrială, de pildă, principalul obiect de interes al științei rămîne — și va rămîne totdeauna — „mașina omenească"...

Laserul — fascicolul de lumină „concentrată" — una din minunile tehnicii moderne, își găsește aplicații în cele mai variate domenii, de la comunicațiile cosmice pînă la chirurgie (în fotografie).

lor științifice ar ajunge să depășească... greutatea globului terestru.

Bineînțeles, aceste calcule nu au decît valoarea unei demonstrații prin reducere la absurd. Ele demonstrează însă că în realitate aceste ritmuri de creștere numerică nu vor continua o perioadă nedefinită și că va interveni o „saturație", o limitare. Dar viteza de obținere a informațiilor științifice nu va scădea, menținerea ei realizîndu-se prin creșterea randamentului științific al cercetărilor, prin revoluționarea metodelor de investigare. Munca în echipe de specialiști, dispunînd de aparatură modernă, eliberați grație calculatoarelor electronice de activitatea intelectuală de rutină, și avînd la dispoziție o documentare completă și rapidă, sistematizată la rîndul ei în mod automat, va putea da rezultate sporite la eforturi egale.

CERCETAREA FUNDAMENTALĂ — TEHNICA DE MÎINE

Coeziunea dintre știință și tehnică, din ce în ce mai strînsă, ar putea crea unui observator grăbit impresia că revoluția tehnico-științifică nu cuprinde în vîrtejul ei decît cercetările științifice *aplicative*, care privesc obiectivele legate imediat de valorificarea practică a cunoștințelor cucerite — fără să antreneze cercetarea științifică fundamentală, cu obiective impuse de logica internă a științei, privind ideile *esențiale* care determină structura ramurii respective a științei. În realitate, cercetările fundamentale nu rămîn în afara corelației știință-tehnică. Dimpotrivă, traducerea în limbajul concret al tehnicii a rezultatelor științifice subliniază însemnătatea cercetării fundamentale, teren fertil pe care se dezvoltă cercetarea aplicativă. Aparent generată doar de dorința de cunoaștere a spiritului omenesc, cercetarea fundamentală cuprinde în germene tehnica de mîine.

Legătura dintre cercetarea fundamentală, cea aplicativă și tehnică este concretă și se materializează adeseori prin contacte nemijlocite între cei care lucrează în aceste domenii. În toamna anului trecut, de exemplu, a avut loc la București prima conferință națională de fizică și tehnica plasmei. S-au întîlnit cu acest prilej fizicieni — al căror obiect de studiu îl formează proprietățile esențiale ale acestei a patra stări a materiei, proprietăți ce vor permite în viitor fuziunea termonucleară controlată — și ingineri care construiesc astăzi instalații cu jet de plasmă pentru tăierea metalelor. Discuțiile pe care le-au avut împreună au dus la lărgirea orizontului lor, iar succesul consfătuirii a însemnat o celulă în mozaicul revoluției tehnico-științifice în țara noastră.

În România, revoluția tehnico-științifică se desfășoară sub influența hotărîtoare a transformărilor sociale din ultimii ani. Desăvîrșirea bazei tehnico-materiale a socialismului necesită asimilarea rapidă a rezultatelor gîndirii științifice românești și a celor mai valoroase realizări ale științei mondiale. Construcția socialismului creează, la rîndul său, baza socială care stimulează progresul tehnic și științific.

O dată devenită forță nemijlocită de producție, știința nu-și poate găsi căile cele mai eficiente de dezvoltare în lipsa unui organism coordonator de stat. La noi în țară, primul program unitar al cercetării științifice, elaborat pentru perioada 1966—1970, dirijează principalele eforturi ale științei românești spre rezolvarea problemelor ridicate de ramurile hotărîtoare ale producției.

Statul nostru investește în știință fonduri însemnate. Numai în cincinalul actual, dezvoltării bazei tehnico-materiale a științei îi sînt dedicate șapte miliarde de lei, dintre care 1,5 miliarde vor servi construirii și dotării de noi institute și laboratoare. Pentru folosirea

judicioasă a acestor fonduri și pentru un înalt randament al activității în acest domeniu, programul unitar al cercetării științifice asigură evitarea paralelismelor, concentrarea forțelor, amplasarea corectă a mijloacelor de investigație.

CREIERUL UMAN A DEVENIT CEA MAI PREȚIOASĂ „MATERIE PRIMĂ"

Lumea întreagă trăiește clocotul revoluției tehnico-științifice. Încotro ne va purta această vîltoare? Răspunsul nu este ușor de dat. Optimismul este justificat într-o societate care se află la cîrma propriului său destin. Dar este limpede pentru oricine că societatea capitalistă, chiar dacă în economia ei se înregistrează uneori progrese spectaculoase, este subminată de profunde contradicții sociale. Inegalitățile se adîncesc între statele cu diverse nivele de dezvoltare, între grupurile sociale. Pe plan uman, în țările cu un standard de viață ridicat se fac simțite deformările „civilizației consumatorilor" — cum este adesea numită civilizația care fetișizează bunurile de consum și duce la înstrăinarea oamenilor de cei din jur și de propria lor personalitate. Perfecționarea armelor de distrugere aduce argumente acelor care se tem că progresele cunoștințelor oamenilor nu sînt însoțite de progrese corespunzătoare pe plan moral, care să garanteze folosirea rațională a noilor potențe dobîndite.

Dar revoluția tehnico-științifică aduce puternice stimulente unei evoluții sănătoase a relațiilor dintre oameni. Pe de o parte, micșorînd importanța hotărîtoare a resurselor naturale de materii prime și ridicînd creierul omenesc la rangul de cea mai însemnată „materie primă", ea lichidează unele premise inițiale ale inegalității nivelului de dezvoltare al diferitelor state. Pe de altă parte, complexul știință-tehnică, care devine tot mai vast, mai costisitor, cheamă la o largă cooperare internațională. Puține țări pot suporta cheltuielile pe care le implică prezența în frontul avansat al cercetării pe toată lărgimea acestuia. Contactele fructuoase dintre oamenii de știință ai lumii sînt un factor important al înțelegerii dintre popoare, de necesitatea căreia cei dintîi devin tot mai conștienți. Așa se explică prezența atîtor nume prestigioase din știință în rîndurile militanților politici, aproape întotdeauna de partea progresului și păcii.

În afară de aceasta, ofensiva științei și tehnicii aduce un răspuns posibil și la o întrebare pe care și-o pun mulți economiști în Occident. Acolo cursa înarmărilor a constituit un stimulent artificial al economiei, a dus la crearea și creșterea rapidă a unor întregi ramuri industriale în care sînt angajate mase importante de salariați. Dezarmarea generală, vis al omenirii, ar risca, acolo, să creeze serioase probleme de adaptare. Cercetarea științifică, solicitînd în unele domenii (cum ar fi cursa pentru cucerirea cosmosului, activitatea îndreptată spre prevederea exactă și „comandarea" vremii, eforturile pentru eliberarea controlată a energiei fuziunii nucleare) investiții de amploare — este drept, fără să promită beneficii imediate — oferă o generoasă variantă de canalizare a forțelor disponibile.

Concretizarea acestor perspective va da omenirii posibilitatea de a se bucura, fără rețineri și îngrijorări, de tot ceea ce-i poate oferi revoluția tehnico-științifică din zilele noastre atît pe plan pur material, cît și pe un plan mai înalt, al satisfacerii dorinței veșnice de cunoaștere care caracterizează spiritul uman.

SCURTĂ BIOGRAFIE A CALCULATOARELOR ELECTRONICE

După cum vorbim de „explozia" populației globului, la fel putem vorbi de „explozia" calculatoarelor electronice. Complet necunoscute în anul 1940, primul apare la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, în Statele Unite ale Americii. Aparatul a fost utilizat la efectuarea calculelor necesare pentru așa-numitul „proiect Manhattan", care a condus la fabricarea bombei atomice.

Dar, la fel cu oricare din uimitoarele realizări ale tehnicii contemporane, și calculatoarele electronice își au rădăcinile adînc înfipte în trecut: ele nu au țîșnit din nimic, ci reprezintă rezultatul unui lung proces de dezvoltare.

La drept vorbind, numărătul pe degete a fost primul caz de utilizare de către om a unui obiect material pentru rezolvarea unor probleme elementare de aritmetică. Dar cea dintîi mașină care **mecaniza** efectuarea calculelor a fost inventată de marele filozof, matematician și fizician francez Blaise Pascal în jurul anului 1641, pe cînd tînărul inventator avea doar 17 ani. Filozoful și matematicianul Leibniz a adus de asemenea o contribuție importantă la perfecționarea acestui tip de calculatoare.

O idee esențială în dezvoltarea lor ulterioară i se datorește lui Jacquard, simplu țesător din Lyon, care a avut ideea genială a conducerii mașinilor după un **„program"**, concretizat în perforații practicate în bucăți de hîrtie sau carton.

La sfîrșitul secolului trecut, un constructor englez, Charles Babbage, proiectează un calculator mecanic prevăzut cu program și memorie. Ideea sa nu poate fi însă dusă la capăt, datorită dificultăților tehnologice inerente epocii sale. Concomitent apar însă mașinile electromecanice cu cartele perforate, capabile să efectueze calcule matematice simple, după un program dat. Acestea reprezentau sinteza a două idei esențiale: pe de o parte mecanizarea calculelor și pe de alta automatizarea desfășurării lor în vederea rezolvării unei probleme.

În fine, în anii '40 ai secolului nostru apar, cum am mai spus, calculatoarele electronice. La început, ele nu aveau „programul" inclus în **memoria** lor. Ideea îndrăzneață de a programa mașinile electronice (programul fiind memorat de însăși mașina respectivă) se datorește lui John von Neumann.

Ultima etapă, crucială, în istoria (atît de scurtă!) a calculatoarelor electronice a fost multiprogramarea, care le dă posibilitatea de a rezolva **simultan mai multe probleme,** asigurîndu-se o „încărcare" maximă și în fiecare moment a tuturor părților componente.

Așadar, în mai puțin de un sfert de secol aceste mașini au cunoscut o dezvoltare furtunoasă, prevestind o „traiectorie" și mai uimitoare și mai plină de promisiuni, pentru deceniile care urmează.

Națiunea noastră socialistă, liberă și independentă, aniversează semicentenarul Unirii Transilvaniei cu România, în condițiile în care întregul nostru popor își consacră, cu avînt nestăvilit forțele înfăptuirii măreţului program elaborat de Congresul al IX-lea pentru desăvîrșirea construcției socialiste, pentru ridicarea patriei pe noi culmi de civilizație și progres.

(Din expunerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la ședința jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România)

UNIREA din 1918

ÎN VIZIUNEA ȘI AMINTIRILE UNOR CONTEMPORANI

de VASILE NETEA, doctor în istorie

Visată, voită și pregătită de creșterea veacurilor, unitatea națională a poporului român, desăvîrșită la 1 decembrie 1918 prin adunarea de la Alba Iulia, a constituit pentru cei mai aleși scriitori și istorici români un subiect fascinant ale cărui ecouri s-au concretizat în mii de pagini de o superbă frumusețe și de o scrupuloasă documentare.

De la bătrînii cronicari, Grigore Ureche, Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino, și de la marii învățați ai secolului al XVIII-lea, Dimitrie Cantemir, Samuil Micu, George Șincai, Petru Maior, pe urmele cărora s-au avîntat marii scriitori și istorici ai secolului al XIX-lea — M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, V. Alecsandri, D. Bolintineanu, George Barițiu, Andrei Mureșanu, B. P. Hasdeu, M. Eminescu, A. D. Xenopol, George Coșbuc — și pînă în pragul grandiosului eveniment, conștiința originii comune a poporului român, a identității de limbă și cultură, a omogenității psihice și a tendinței de constituire a unui stat românesc independent, au fost afirmate necontenit ca un adevărat imperativ al existenței noastre și totodată al dezvoltării legice a societății umane. Această conștiință s-a întărit necontenit prin lupta maselor populare pentru libertate socială și națională desfășurată în toate țările române. Alături de români, în toate marile bătălii sociale purtate de-a lungul secolelor pe teritoriul patriei noastre s-au ridicat și oameni ai muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare, care au trăit, muncit și luptat umăr la umăr cu poporul român.

Cu cît ideea libertății popoarelor și a constituirii statelor pe baze naționale a devenit o idee-forță a gîndirii politice moderne, și cu cît politica de oprimare a românilor din provinciile subjugate a luat un curs din ce în ce mai accentuat, cu atît scrierile și manifestațiile pentru realizarea unității naționale a poporului român au de-

venit mai numeroase și mai energice, ele reflectind năzuințele populare de pe ambele versante ale Carpaților.

Cum s-a oglindit idealul Unirii în anii imediat premergători înfăptuirii acestui act, și cum s-a reflectat însuși acest măreț eveniment în conștiința contemporanilor? Să răsfoim cîteva documente ale vremii, concludente prin entuziasmul și patriotismul lor.

IORGA: „CEASUL CEL MARE SE APROPIE"

La 14 decembrie 1914, în urma unui congres extraordinar, *Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor*, înființată în 1891, și-a schimbat numele în *Liga pentru unitatea politică a românilor*. In manifestul către țară lansat cu această ocazie — manifest redactat de N. IORGA, secretarul „Ligii" — se anunțau cu gravitate următoarele: „Ceasul cel mare se apropie! De la intemeierea ei și pînă azi, Liga nu s-a străduit decît să păstreze unitatea culturală a românilor. Liga nu voia și nici nu se vedea în drept să întreprindă nimic care ar fi putut împinge România afară din drumurile pașnice... Toate iluziile au fost dezmințite de realitatea faptelor... Azi — se arată mai departe în manifest — împrejurările s-au schimbat. Nu mai poate fi vorba de păstrarea unității culturale. Trista experiență a dovedit că o unitate culturală fără unitate politică nu are nici o chezășie. Pentru păstrarea unității culturale ni se impune unitatea politică.

Liga culturală intră fatal într-o nouă fază a activității ei... Dreptul învinge forța, voința popoarelor înlocuiește cucerirea. Stăpînirile care nu se bizuie pe voința popoarelor sînt răsturnate pentru totdeauna, și din aceste ruine răsare domnia dreptății. Alcătuirile vechi se desfac, iar noile alcătuiri se întemeiază pe dreptul fiecărui neam de a trăi laolaltă o viață națională și liberă..."

La 15 martie 1915, NICOLAE FILIPESCU, președintele „Federației unioniste", declara la Iași:

„În granițele actuale sintem o țară fără viitor. Spre a ne împlini aci rolul european, ne trebuie bastionul ce domină această pozițiune. De aceea, ațintim către cetatea naturală a Transilvaniei. Din acești munți țișnesc izvoarele rîurilor noastre ce cară, spre șesul dunărean, în undele lor, suspinurile fraților. De aci, Șincai și Petru Maior ne-au trimis mărturiile obîrșiei noastre latine. De aci au roit dascălii neamului, spre a trezi conștiința națională în vremurile de uitare de sine..."

În același spirit se exprima și NICOLAE TITULESCU la 3 mai într-o întrunire ținută la Ploiești:

„România nu poate fi întreagă fără Transilvania. Transilvania este leagănul care i-a ocrotit copilăria, e școala care i-a făurit neamul, e farmecul care i-a susținut viața".

DELAVRANCEA: „AVEM ACELAȘI DOR, ACELEAȘI DURERI"

De la tribuna Academiei Române lua cuvîntul BARBU DELAVRANCEA, care afirma cu înflăcărare:

„Avem același dor, aceleași dureri, aceleași aspirațiuni... Durerile și bucuriile celor de dincolo sînt și ale noastre, sînt și ale lor."

Declarațiile patriotice ale fruntașilor vechii Românii se împleteau cu declarațiile și chemările românilor din Transilvania, reprezentați de luptătorii care se refugiaseră sub cerul fraților liberi. Într-o cuvîntare rostită la Bucu-

Adunarea națională de la Alba-Iulia

rești la 14 iunie 1915, VASILE LUCACIU, eroul venerat al vechilor lupte din Transilvania, care încă din 1894 declarase în fața tribunalului de la Satu Mare că va veni o zi în care va fi deputat în Camera României, făcea această impresionantă mărturisire de solidaritate :

„Aici, în capitala României, văd reînviată strămoșeasca gîndire românească : unul pentru toți și toți pentru unul ; aici văd împlinit dorul sfînt al inimilor curate românești, ca frate întîlnindu-se cu frate să spună pe față ceea ce de veacuri și totdeauna purtăm în taina sufletului. Aici constatăm cu nespusă bucurie mărturisirea sărbătorească, și în cuvinte și în fapte, că avem aceeași obîrșie, aceeași limbă și lege, și că suferințele și prigonirile vremurilor trecute n-au putut să șteargă din inimile noastre sentimentul de frățească iubire și conștiința că avem dreptul de a ne uni într-o singură țară, să trăim sub aceeași oblăduire românească..."

MINULESCU : „BINE AȚI VENIT, FRAȚILOR !"

În anul 1917 au participat la luptele de la porțile Moldovei, alături de armata română, și unități ale ostașilor români din Transilvania, înrolați în armatele imperiului habsburgic și care fuseseră luați prizonieri de către armatele ruse în anii 1914—1916 și care, cu sprijinul guvernului rusesc, s-au constituit în unități de voluntari.

Sosirea la Iași a acestor voluntari a umplut de bucurie sufletele greu încercate ale tuturor luptătorilor români, care au văzut în înrolarea voluntarilor transilvăneni semnul certitudinii apropiatei uniri.

„*Bine ați venit, fraților !* — scria la 7 iunie 1917 poetul ION MINULESCU în ziarul *România* — vă așteptam cu nerăbdare, fiindcă știam că oricîte piedici v-ar fi semănat în cale soarta vitregă care ne desparte de atîta amar de vreme, odată și odată tot aveați să veniți. Și ați venit !... Ați venit să luptăm români alături de români, pentru apărarea și mărirea Patriei, care mîine va fi deopotrivă și a noastră și a voastră...

În clipa mare și istorică, cînd democrația mondială proclamă dreptul popoarelor de a-și hotărî soarta ele înșile, ați venit să arătați lumii, care de trei ani de zile vă vede luptînd pentru alții, că românii de sub sceptrul habsburgilor se rînduiesc de bunăvoie sub steagul României libere, singurul pentru care înțeleg să lupte și să moară de azi înainte.

Fie — exclama Minulescu în încheiere — ca voința voastră să se împlinească cît mai curînd.

Fie ca aici la Iași, în vechea capitală a Moldovei, unde s-a plămădit prima înfrățire românească, sau acolo pe front, în mijlocul fraților care vă așteaptă cu brațele deschise, prezența

voastră să simbolizeze înfăptuirea fericitului eveniment pe care viitorul nu ni-l mai poate ascunde...

SADOVEANU: „ASTĂZI TREBUIE SĂ SE ISPRĂVEASCĂ AMĂRĂCIUNILE"

Cuvinte tot atît de entuziaste izvorau și din condeiul lui MIHAIL SADOVEANU, care comenta la 10 iunie, în același ziar, însuflețita serbare organizată în onoarea voluntarilor.

„Serbarea de ieri în strălucita lumină de iunie — scria M. Sadoveanu — ne-a umplut sufletește de o adîncă emoție... Ca într-o viziune izvorîtă din recunoscutele adîncuri ale ființei mele, mi-au răsărit într-o fulgerare înainte tot convoiul tragic al jertfelor trecutului, toată mucenicia Transilvaniei, tot calvarul nostru al co-

Delegații românilor bănățeni la Alba Iulia.

mânilor dunăreni, toată dureroasa noastră istorie de o mie de ani...

Astăzi trebuie să se isprăvească amărăciunile. Astăzi trebuie să izbîndim a făptui dreptatea. Astăzi trebuie să începem a ne împlini în istorie destinul pentru care am fost așezați în acest colț de lume."

În ziua următoare în același ziar, Mihail Sadoveanu revenea asupra semnificativei înrolări a voluntarilor transilvăneni și, într-un articol intitulat *Zile istorice*, scria următoarele:

„Zilele acestea cînd voluntarii ardeleni s-au unit cu ostașii României libere pentru lupta dreptului nostru, care nu ne poate duce decît la izbîndă, zilele acestea istorice vor rămîne scrise în analele neamului alăturea de momentele cele mai mari, cu zilele de la Alba Iulia (din 1599, V.N.) cu cele din Cîmpia Libertății, cu cele de la 1859. Mult încercatul nostru popor, după nespuse amărăciuni, găsește în propria-i durere și jertfă încordarea supremă. Legiunile biruinței se adună. Și am simțit în întreg sufletul acestui popor atita voință de a se libera de tragicul întuneric al trecutului încît nu este putere care să mai poată opri fapta, cum nu este putere care să poată stăvili răsăritul soarelui".

Marele scriitor intuise cu un ochi sigur perioada de mari prefaceri deschisă o dată cu epocalele evenimente revoluționare din Rusia.

Principiul fundamental pe baza căruia urma să se reintroneze pacea și să se stabilească noile frontiere era dreptul la autodeterminare al popoarelor.

Invocînd acest drept, românii, sîrbii, croații, slovenii hotărăsc să sfărîme lanțurile robiei seculare și să se unească cu frații lor liberi, iar cehii, slovacii, polonii să-și refacă vechile state otropite de habsburgi. Austria și Ungaria s-au proclamat republici.

La 7/20 noiembrie Consiliul Național Român convoacă adunarea națională de la Alba Iulia, pentru ca poporul însuși, concomitent cu cei 1 228 delegați oficiali, să proclame unirea.

Adunarea de la Alba Iulia, prin uriașa participare populară (peste 100 000 oameni), prin hotărîrile luate și prin consecințele lor, a fost un eveniment fundamental în istoria Transilvaniei, ea fiind chemată să înfăptuiască deziderătele miilor de țărani adunați la 3/15 mai 1848 pe Cîmpia Libertății de la Blaj: *Noi vrem să ne unim cu țara.*

GOLDIȘ: „DREPTUL NAȚIUNII ROMÂNE DE A FI ELIBERATĂ ÎL RECUNOAȘTE LUMEA ÎNTREAGĂ"

Propunerea de unire, în numele Consiliului Național, a prezentat-o învățatul profesor de la Arad VASILE GOLDIȘ, care, după ce a făcut un scurt dar substanțial istoric al poporului român și o trecere în revistă a situației internaționale, a declarat:

„Națiunile trebuiesc eliberate... Dreptul națiunii române de a fi eliberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii noștri de veacuri. Dar o dată scăpată din robie, ea aleargă în brațele dulcei sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă Unirea ei cu Țara Românească."

Propunerea lui Goldiș, primită cu un uragan de aplauze atît de către delegații oficiali care reprezentau zeci de orașe și cîteva mii de sate românești din Transilvania, cît și de către mulțimile adunate pe Cîmpul lui Horia, încheia un proces istoric inevitabil și deschidea cele mai largi perspective pentru dezvoltarea socială și națională a poporului român.

Delegația transilvăneană care a prezentat la București actul Unirii

Din nenumăratele descrieri și evocări ale acestei minunate zile, desprindem cîteva pagini din însemnările unor scriitori transilvăneni, prezenți în acel moment în istorica cetate.

Cel dintîi dintre ei, profesor la Blaj, descrie drumul mulțimilor pe parcursul dintre stațiile Blaj și Alba Iulia și apoi cîteva aspecte din timpul adunării.

„Sosesc trenurile — povestește ALEXANDRU CIURA într-o broșură consacrată marii adunări — de pe văile celor două Tîrnave, întîlnindu-se la Blaj. E un chiot și o voie bună ca la nuntă. Ce păcat că e iarnă, căci tot trenul ar fi una floare, și una frunză verde! Satele cu steaguri mari și frumoase, umplu vagoanele, fluturînd steagurile prin ferestrele și ușile vagoanelor. La fiecare stație, la fiecare haltă, oricît de mică ar fi aceea, trenul trebuie să se oprească. Oamenii curg din toate părțile, cum se revarsă pîraiele pe coaste, în ploile primăverii. Muntenii coboară și ei pe coaste... În straie albe, cu căciuli albe... abia îi deosebești cum vin prin zăpada cea mare de pe cîmpia Murășului. Numai steagurile lor flutură în aer, vestind bucuria marelui praznic național... Ajunși la Alba Iulia — scrie mai departe Ciura —ne-am pierdut în mulțimea ce mișuna pe uliți. Eram om lîngă om, prin noroi și

zăpadă, și oamenii curgeau într-una la adunare, ca valurile unui rîu uriaș.

Treceau căruțe cu oameni ce grăbeau la adunare; și automobile se strecurau răzbind de abia prin mulțimea ce umpluse orașul, ca o revărsare de ape mari... Oameni ce nu se văzuseră ani de zile, în cursul războiului cumplit, se întîlneau și se îmbrățișau cu lacrimi în ochi, oameni pe care îi credeai morți în vîltoarea războiului îi întîlneai la orice colț de stradă. Era un praznic și o bucurie cum n-am mai pomenit: *praznicul învierii neamului*...

Am pornit apoi cu toții — relatează mai departe naratorul — spre cîmpia din cetate, unde erau adunați sătenii. Era o pădure de steaguri. Satele erau adunate în grupuri, avîndu-și steagul lui fiecare grup. Și cînd au prins a fîlfîi steagurile, părea că tot pămîntul s-a mișcat din temelii. Unde mai era putere omenească să împiedice hotărîrea acestui popor care, după veacuri de robie, ajunsese să fie și el o dată stăpîn pe moșia strămoșească ?..."

BLAGA: „CA LA UN SEMNAL, LUMEA A PURCES SPRE ALBA IULIA"

LUCIAN BLAGA, care venise însoțit de fratele său din satul natal, Lancrămul, aflat în apropiere, notează în romanul său autobiografic *Hronicul și cîntecul vîrstelor*:

„În dimineața zilei de 1 decembrie, ca la un semnal, lumea a purces spre Alba Iulia (spre Bălgrad, cum îi spuneam noi cu vechiul nume), pe jos și cu căruțele. A renunțat la călătoria cu trenul, căci pînă la Alba Iulia nu erau decît 16 km. Era o dimineață rece de iarnă. Respirația se întrupa în invizibile cristale. Pe o parte a șoselei se duceau spre Alba Iulia, scîrțîind prin făgașele zăpezii, căruțele românești, buchete de chiote și bucurie, alcătuind un singur șir, iar pe cealaltă parte se retrăgea în aceeași direcție armata germană ce venea din România, tun după tun, ca niște pumni strînși ai tăcerii...

La Alba Iulia — scrie Blaga în continuare — nu mi-am putut face loc în sala adunării. Fratele meu, care era în delegație, a intrat. Am renunțat cu o strîngere de inimă și mă consolam cu speranța că voi afla de la el cuvîntul despre toate. Aveam în schimb avantajul de a putea colinda din loc în loc, toată ziua, pe cîmpul unde se aduna poporul. Era o roire de necrezut. Pe cîmp se înălțau, ici-colo, tribunele de unde oratorii vorbeau nației. Pe vremea aceea nu erau microfoane, încît oratorii, cu glas prea mic pentru atîta lume, treceau prin multiplicarea ecoului, de la o tribună la alta. În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv."

Actul de la 1 decembrie 1918, afirma N. Iorga într-un articol din ziarul „Neamul românesc", la sărbătorirea primului deceniu de la unire, „n-a fost un act politic ieșit dintr-o chibzuire rece... A vorbit atunci voia elementară a veacurilor de avînt zdrobit — și de speranțe împiedicate."

*

Ca și unirea de la 1859, unirea de la 1918, care a transformat într-o realitate statornică visul de o clipă al lui Mihai Viteazul, n-a fost opera unei singure generații sau a unei singure grupări politice, ci a tuturor generațiilor înaintașe, a întregii națiuni române, izbînda firească a principiilor de democrație, libertate și progres care constituie idealul tuturor popoarelor lumii.

ASTRONOMIA EXTRAGALACTICĂ

LA ORA MARILOR CUTEZANȚE

**INTERVIU LA BIURAKAN
CU CELEBRUL ASTROFIZICIAN VIKTOR A. AMBARȚUMIAN**

Serpentina de asfalt ce urcă domol pînă la cota 1 500 are ca punct terminus Biurakanul. Acum douăzeci de ani, micul sat armenesc de munte care purta, aici, acest nume, era un mare necunoscut. Astăzi, ciclopul metalic de pe înălțimile Arakaț-ului este considerat un adevărat gigant; Biurakanul a devenit o sursă inepuizabilă de „vești" din Marele Univers.

În decurs de două decenii — Observatorul a luat ființă în 1948 — un mănunchi de cercetători neobosiți, în frunte cu vestitul om de știință Viktor Ambarțumian, au reușit să se impună în arena astrofizicii ca un „trust al creierului", deschizător de căi spre lumea cosmică, dezlegător temerar al tainelor galaxiilor apropiate sau îndepărtate.

*

La ora interviului nostru, Biurakanul părea pustiu. Zi de odihnă; week-end la Erevan. Cu un zîmbet larg, prietenos, ne întîmpină la capul scării însuși Viktor Ambarțumian. Primele cuvinte: **„România, o cunosc. Țară frumoasă, oameni minunați. Mă bucur că le pot vorbi prin dumneavoastră".**

Modestia și amabilitatea interlocutorului nostru ne cuceresc.

— O primă întrebare de sinteză: ce știm și ce nu știm încă în domeniile fundamentale ale astrofizicii?

— Ca să răspund corect la întrebarea pe care mi-ați pus-o, ar trebui să spun — aparent evaziv — că despre lumea extraterestră știm foarte mult și știm foarte puțin.

— Credeți că se poate recurge la o... „condensare"?

— Întocmai. Treptele cunoașterii cosmogonice, etapele dezlegării tainelor Universului sînt tot atîtea trepte ale civilizației umane. Astăzi, în epoca rachetelor cosmice și a sateliților artificiali, alături de agricultură, industrie și de alte îndeletniciri ale omului modern, studiul Universului nu mai preocupă doar

un grup restrîns de cercetători, ci mase de milioane de oameni.

De la astronomie — ca disciplină clasică — s-a trecut la galactica zilelor noastre. Ca să „condensăm" drumul parcurs, trebuie să indicăm cîteva momente esențiale reprezentînd tot atîtea etape.

a) Studiul sistemului solar. b) Universul stelar — galactica. c) Studiul galaxiilor îndepărtate. Acesta din urmă îl consider poate cel mai important din punct de vedere al perspectivelor pe care le poate deschide.

— La diferite congrese internaționale de astrofizică din ultimii ani se dezbat invariabil o seamă de teorii în legătură cu originea și evoluția corpurilor cerești. Ce ne puteți spune în legătură cu aceasta ?

— Este adevărat, multă vreme au existat păreri și chiar teorii care acreditau ideea că stelele și planetele s-au format dintr-o dată, simultan, o dată pentru totdeauna, că — pe scurt — toate au aceeași vîrstă. Evident n-a fost de loc ușor să demonstrăm contrariul, susținînd și impunîndu-ne pînă la urmă punctul de vedere că formarea corpurilor cerești este un proces de lungă durată, care nu a încetat de fapt nici o clipă și care va continua.

Aici, la Biurakan, am reușit să fundamentăm științific teoria vîrstei diferitelor sisteme astrale care formează galaxia noastră. Numai atunci însă cînd a devenit evidentă existența unor foarte tinere sisteme de corpuri cerești, denumite „asociații stelare", reprezentanții conservatori ai cosmogoniei tradiționale au plecat steagul.

— În repetate rînduri v-ați referit la cercetările observatorului Biurakan privind sursele energiei iradiate de stele tinere. Ce este nou în acest domeniu ?

— Cercetările noastre au urmărit să descopere natura uriașelor surse de energie ascunse în straturile interioare ale aștrilor nestaționari fierbinți, inclusiv în cele ale Soarelui. Cum se explică totuși faptul că aceste corpuri cerești au posibilitatea de a degaja lumină milioane de ani în șir ? Astrofizicienii armeni au făcut un prim pas important ; au constatat că dezvoltarea fizicii aștrilor nestaționari este strîns legată de evoluția fizicii nucleului atomic. Legătura va deveni mai evidentă atunci cînd vom dispune de date concrete cu ajutorul cărora să putem marca procesele nucleare ce determină degajarea energiilor astrale și apariția unor noi nuclee atomice. Oricum, și aici se resimte aceeași „lipsă" a astronomiei terestre — imposibilitatea de a efectua observații asupra zonei spectrului undelor electromagnetice.

— Prezintă un deosebit interes cercetările pe care le întreprindeți în prezent în legătură cu așa-numitele surse evasiastrale aflate în procese explozive ?

— Încă în urmă cu zece ani, noi am ajuns la concluzia că în nucleele galaxiilor au loc procese de mare intensitate. Recent, unul din tinerii noștri cercetători, R. Tomasian, a descoperit, pe baza unor observații efectuate, o trăsătură nouă, neobișnuită, a nucleelor din așa-zisele galaxii normale. El a stabilit că aceste nuclee pot degaja radiații în condițiile unor procese active, eruptive.

— Care este ipoteza dv. în legătură cu radiogalaxiile ca izvoare de radiații cosmice ?

— După ce astronomul Baade a arătat în 1952 că ele coincid cu galaxiile îndepărtate, s-au emis tot felul de ipoteze. Astfel, savanții americani au susținut că „radiația înaltă" este un efect al ciocnirii dintre două galaxii. Ipoteza a făcut senzație, dar nu a convins. În ce mă privește, am avut un punct de vedere cu totul opus, care, la început, a avut și el efectul unei explozii. Am susținut că radiația înaltă se explică nu prin ciocnirea galaxiilor — întrucît aceasta reprezintă o posibilitate infimă — ci prin dezintegrarea nucleului unei galaxii sau erupția unei colosale condensații cosmice, depășind de milioane de ori masa Soarelui.

— A fost acceptat acest punct de vedere ?

— Dimpotrivă, am fost supus unor presiuni concentrice ca să renunț la el. Abia atunci cînd savanții americani Sundage și Landis au reușit, ei înșiși, să surprindă pe o peliculă fotografică o explozie din galaxia M-82, teoria noastră a căpătat recunoașterea generală.

— Care este opinia dv. în ce privește raportul dintre astrofizica teoretică și practica observării fenomenelor „cerești" ?

— Ca și în trecut, astronomia se bizuie în special pe observații, pe culegerea răbdătoare a datelor necesare. Consider însă că teoria joacă uneori nu un rol auxiliar, ci unul principal. Astrofizica ridică mereu noi probleme ; uneori prezice chiar noi fenomene.

Dacă vorbim însă despre un raport, atunci trebuie să recunoaștem că, totuși, cuvîntul hotărîtor în știința noastră îl au astronomii-observatori.

— Sub acest aspect, desigur înzestrarea tehnică materială a observatoarelor are și ea o însemnătate considerabilă.

— Hotărîtoare. Pot să vă spun că Biurakanul are din acest punct de vedere o situație privilegiată, nu numai față de celelalte observatoare din Uniunea Sovietică, dar și din străinătate. Noi dispunem aici de un telescop sistem Schmidt care are cea mai mare prismă-obiectiv din lume. Cu ajutorul lui putem să studiem nebulozitățile slabe extragalactice și să fotografiem corpuri cerești pînă nu demult imposibil de observat cu vechile aparate.

Dar mijloacele terestre — am mai spus-o — nu sînt suficiente. Cosmonautica este aceea care prezintă mari perspective pentru astrofizicieni. Cu ajutorul ei, cercetările noastre pot fi mutate în spațiu. Decît să creăm pe Pămînt acceleratoare uriașe, costisitoare, putem să procurăm în spațiul cosmic particule conținînd energii infinit mai mari și gratuite.

— Condiția progresului în această direcție ?

— Una singură : **pacea.** Pacea pe Pămînt și în Cosmos. Tainele Marelui Univers pot fi dezlegate, forțele lui pot fi puse în slujba fericirii oamenilor numai dacă pacea va fi asigurată cu fermitate.

*
* *

Ultimele cuvinte ale marelui savant ne stăruie în minte pe drumul de întoarcere „în aval", pe aceeași panglică cenușie care ne poartă — la fel de sinuos și lin — de astă dată spre Erevan. Departe în urmă, sub razele soarelui de amiază, cupola argintie de pe Aragaț pare un ochi imens îndreptat spre cer, într-o permanentă căutare. După o zi de lucru în laborator sau la masa de lucru, la ora cînd în vale, Erevanul doarme, ochiul Biurakanului se deschide ca o imensă fereastră spre Univers : Viktor Ambarțumian scrutează depărtările cerești. Reîncepe vînătoarea nocturnă de aștri, dialogul mut cu galaxiile îndepărtate.

Dic. BABOIAN

SECOLUL ȘI OAMENII LUI

DATORIA NR. 1 A FIECĂRUI OM

INDIRA GANDHI, prim ministru al Indiei.

Ultimii 50 de ani reprezintă perioada unor schimbări profunde în structura omenirii; ideile sociale și progresul științific și tehnic au exercitat o influență cu adevărat revoluționară asupra întregii lumi.

Lumea modernă se află, totuși, încă, în fața multor probleme dificile, dar cea mai gravă este cea de a menține pacea, indispensabilă pentru o cooperare internațională, pentru realizarea unei societăți de națiuni bazată pe interese comune și avantaje reciproce.

Datoria numărul unu a fiecărui om, în zilele noastre, a tuturor factorilor de răspundere din toate țările este de a conjura violența, de a împiedica cursa înarmărilor, de a nu precupeți nici un efort pentru ca în curînd războiul să fie șters cu desăvîrșire din lista flagelurilor care amenință planeta noastră, pentru a putea munci cu toții împreună la edificarea unei civilizații noi, fără mizerie și sărăcie, fără războaie și exterminări. Sînt convinsă că va veni o zi cînd pacea nu va mai fi o pauză între două războaie, ci o stare naturală a omenirii. Depinde de noi toți, ca această zi să fie cît mai apropiată.

DESPRE UMANISM

RENÉ MAHEU, director general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO).

Cerința de unitate în raport cu diversitatea tentativelor gîndirii și a domeniilor realului, a obiectelor și a obiectivelor, adică echilibrul și armonia, stăpînirea interioară de sine de-a curmezișul varietății vieții — aceasta a descoperit spiritul în zorii erei moderne. Atunci, acestei aspirații esențiale i s-a dat un nume — umanismul.

Astăzi, cînd cercetarea și cunoașterea se specializează din ce în ce mai mult și se dezvoltă în direcțiile cele mai diferite într-un ritm accelerat, această cerință de sinteză și armonie se impune mai mult decît oricînd. Da, trebuie să durăm un nou umanism, care să stabilească un echilibru între știință și cultură, între știință și tehnică și, chiar în cadrul științei, între științele naturii și științele omului. În momentul în care puterea omului asupra lucrurilor se extinde spre orizonturile, altădată nebănuite, ale atomului sau ale astrelor, este important ca omul să-și consolideze înțelegerea și controlul de sine. Nu numai pentru că el e măsura tuturor lucrurilor, dar, mai mult, pentru că el este principiul tuturor opțiunilor istoriei sale și ținta și opera strădaniilor sale. Omul nu există decît concentrat într-o concepție totală care-i dă un sens.

Nu există în momentul de față sarcină mai importantă, decît aceea de a-l îmbogăți pe omul modern cu un sens nou, care să cuprindă totalitatea diverselor sale orizonturi.

REVOLUŢIA MUNCII INTELECTUALE

ACAD. S. A. LEBEDEV, directorul Institutului de mecanică de precizie şi tehnică de calcul al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S.

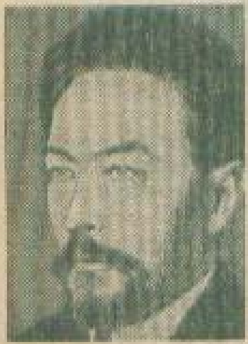

Secolul nostru ar putea fi definit ca secolul revoluţiilor intelectuale. Este greu să enumerăm toate cuceririle creierului uman în numai cîţiva zeci de ani. Poate că cel mai important eveniment a fost crearea maşinilor electronice de calcul, capabile să execute în cîteva minute calcule care necesitau în trecut luni şi ani de muncă încordată a sute şi mii de matematicieni. Revoluţia aceasta poate fi comparată numai cu cea petrecută în domeniul producţiei, atunci cînd munca manuală a fost înlocuită cu mijloace mecanizate.

„Creierele artificiale" au făcut astfel posibil zborul omului în Cosmos, automatizarea şi conducerea celor mai complexe agregate, reorganizarea muncii intelectuale.

Pătrunderea fizicienilor în tainele nucleului atomic, perspectivele utilizării rezervelor practic inepuizabile ale acestei energii, descoperirea antiprotonului şi pozitronului care generează ideea posibilităţii creării antimateriei — iată doar cîteva din descoperirile secolului pe care îl trăim, pietre de hotar care jalonează o nouă eră în istoria omenirii.

RESPONSABILITATEA SAVANŢILOR

C. P. SNOW, fizician şi scriitor englez.

În lumea de azi, savanţii constituie un grup profesional cu un rol deosebit de important. Trăim într-o epocă în care lucrările lor interesează, în modul cel mai înalt, destinul întregii omeniri. Dar în acelaşi timp savanţii nu controlează decît într-o mică măsură consecinţele pe care lucrările lor le pot avea asupra acestui destin.

Nu este suficient să spunem că savantul are răspunderea sa ca cetăţean. Răspunderea sa este în realitate mult mai mare şi de o natură diferită. Căci a spune ceea ce ştie constituie pentru el un imperativ moral. Este posibil ca pentru acest motiv savanţii să fie un obiect de critică în ţările lor. Poate şi mai rău, dar asta nu interesează. Sau, cel puţin dacă acest aspect al lucrurilor contează pentru fiecare dintre noi ca individ, nu contează desigur în faţa riscurilor pe care le poate avea omenirea. Aceste riscuri le cunoaştem destul de bine. Sîntem puşi în faţa unei alegeri : ori, ori ! Şi nu avem prea mult timp să ne hotărîm. Este datoria absolută a savanţilor să explice această alternativă : prosperitate sau dezastru. Şi este o datorie ce îmi pare că decurge în mod normal din însăşi activitatea ştiinţifică, care se bazează pe căutarea adevărului. Adevărul este — şi în sensul pe care îi dă toată lumea în limbajul obişnuit acestei noţiuni — însuşi motorul ştiinţei. Este sigur că acest adevăr, oricît de prozaic ar fi el, constituie însăşi raţiunea de a fi a oamenilor de ştiinţă. Pe adevăr stă în întregime giganticul edificiu al ştiinţei secolului nostru.

AURUL ŞI FOAMEA

JOSUÉ DE CASTRO, directorul Centrului internaţional pentru dezvoltare.

Unul din factorii cei mai constanţi şi determinanţi ai puternicei încordări sociale de astăzi este inegalitatea în economia mondială, rezultînd din inegalitatea socială.

Din cauza sărăciei şi mizeriei economice, două treimi din populaţia globului trăiesc încă sub regimul foamei cronice. Debilitatea şi declinul biologic fac ca grupele cele mai sărace să prezinte o stare de inferioritate alarmantă în comparaţie cu grupele bogate — sănătoase şi bine hrănite.

Foamea este de aceea racila cea mai serioasă a secolului nostru „de aur", provocată de lipsa progresului economic şi agravată de cercul vicios pe care îl impune mizeria : productivitate scăzută prin lipsă de energie creatoare şi energie scăzută prin lipsă de productivitate.

Este adevărat că foametea a existat întotdeauna, după cum întotdeauna au existat sărăcia şi mizeria — alături de bogăţie şi lux. Dar abia în secolul nostru popoarele care trăiesc în mizerie şi-au dat seama de această realitate, s-au trezit la luptă şi au început să-şi formuleze revendicările cu privire la necesităţile esenţiale ale vieţii.

Trăim un moment hotărîtor. Pîinea şi aurul, pacea şi războiul stau în cumpănă. Eu nu ezit de loc să iau poziţie şi să strig oamenilor : „Ori salvăm lumea, dînd pîine celor înfometaţi, ori greutatea aurului nostru ne va strivi — acel aur pe care l-am îngrămădit cu preţul foamei şi mizeriei a două treimi din semenii noştri".

SECOLUL ŞI OAMENII LUI

OMUL ÎN FAŢA UNIVERSULUI

J. ROBERT OPPENHEIMER, fizician atomist american.

Ideea de progres ştiinţific mi se pare de acum înainte indisolubil legată de noţiunea de destin omenesc. Noi sîntem condamnaţi să trăim într-o lume în care fiecare problemă pusă va ridica o alta, şi aceasta la infinit. In această lume, singura cale de urmat este căutarea unui echilibru, ţel care îi preocupă neîncetat pe oamenii de ştiinţă. Echilibrul implică în mod necesar o fraternitate, o comunitate de spirit şi de acţiune fără de care omul ar rămîne neputincios, prizonier al unei viziuni prea strîmte despre condiţia sa, într-un univers prea complex şi prea vast.

Dacă experienţa ştiinţei ar putea fi mai larg comunicată — şi mi se pare important ca ea să fie — aceasta ar permite să fie pregătit un număr mai mare de indivizi pentru anevoioasa situaţie a secolului nostru, a „omului în faţa universului!"

OMUL FIINŢĂ NECUNOSCUTĂ?

ACAD. ŞT. MILCU, endocrinolog român.

In înţelegerea relaţiei dintre om şi civilizaţie în epoca noastră trebuie să pornim de la cîteva premise esenţiale, şi în primul rînd de la faptul că omul este rezultatul unei îndelungate evoluţii, în cursul căreia el s-a adaptat în sens neodarvinist la condiţiile de mediu. Adaptarea este însă departe de a fi perfectă.

In ultimele secole, condiţiile de viaţă s-au modificat profund. Omul s-a trezit aproape brusc într-un mediu care nu mai seamănă cu cel în care au evoluat strămoşii săi...

Lămurirea influenţei pe care a exercitat-o civilizaţia asupra omului este foarte dificilă. Metodele cu care investigăm omul sînt încă reduse, mai ales atunci cînd încercăm să pătrundem în intimitatea proceselor fundamentale ale organismului său. Despre funcţia creierului, de pildă, ştim încă puţin. Poate de aceea mai spunem uneori, ca şi Carrel cu cîteva decenii în urmă, că omul este o fiinţă necunoscută.

Schematizînd mult faptele, putem spune că progresul tehnic a avut considerabile consecinţe pozitive, dar şi unele efecte negative care nu pot fi neglijate.

Civilizaţia a favorizat, printre altele, dezvoltarea intensă a urbanismului. O asemenea concentrare a dus la apariţia unor relaţii sociale, economice şi psihologice cu totul noi. Un rol tot atît de important pentru psihologia umană l-a avut industrializarea. In ultimul timp, automatizarea a adus, în multe ţări, noi şi complicate probleme.

Am ales doar cîteva exemple, poate pe cele mai importante pentru a arăta cît de numeroase sînt sensurile generate de civilizaţia contemporană. Consecinţele lor sînt evidente şi ele se reflectă în primul rînd în modificarea patologiei umane. Medicina clasică s-a ocupat aproape exclusiv de individ. El era cel care făcea un anumit tip de boală, o anumită evoluţie, un anumit final. Medicina modernă nu ignorează individul. Ea înţelege mai bine ca oricînd că nu există boli, ci numai bolnavi. Dar interesul ei se îndreaptă din ce în ce mai mult spre populaţie. Medicina modernă a înţeles că boala are deseori un caracter transuman şi interuman, că o boală ereditară se poate răspîndi atingînd un mare număr de indivizi. Profilaxia se face în mod necesar, de pildă, la nivelul familiei pentru bolile ereditare şi la nivelul populaţiei pentru bolile cu caracter epidemic

REZOLVAREA CONDIŢIEI UMANE

ALBERTO MORAVIA, scriitor italian.

Condiţia muncitorească e fundamentală şi exemplară în lumea modernă. Există clase, categorii, familii sociale care sînt interesante prin mai multe aspecte, nici unul din aceste grupuri n-are însă un caracter atît de universal cum îl are clasa muncitoare, în sensul de a amplifica asemeni unei cutii de rezonanţă toate problemele proprii societăţii moderne luate în ansamblul ei... In alţi termeni, condiţia muncitorească a devenit aproape sinonimă cu condiţia umană : şi aceasta nu atît pentru că toţi oamenii încep să devină muncitori, cît pentru că în mediul muncitoresc îşi arată lumea modernă chipul său cel mai autentic şi mai esenţial...

SECOLUL ŞI OAMENII LUI

A rezolva problema condiţiei muncitoreşti înseamnă nici mai mult nici mai puţin decît a o rezolva pe aceea a condiţiei umane.

NU SCRIU DECÎT PENTRU VREMEA MEA

JEAN-PAUL SARTRE, filozof, scriitor şi publicist francez.

Mult timp mi-am luat condeiul drept spadă: în prezent cunosc neputinţa noastră. N-are importanţă: fac, voi face cărţi; e nevoie de ele; oricum, acest lucru serveşte la ceva. Cultura nu salvează nimic şi pe nimeni, ea nu justifică. Dar este un produs al omului, care se proiectează, se recunoaşte în ea; singură, această oglindă critică îi oferă imaginea sa...

Eu pretind cu sinceritate că nu scriu decît pentru vremea mea, dar mă enervează notorietatea mea prezentă... fiindcă mi-am pierdut şansele de a muri necunoscut, mă mîngîi uneori că trăiesc neînţeles...

Ceea ce îmi place în nebunia mea este faptul că m-a apărat din prima zi împotriva ademenirilor „elitei": niciodată nu m-am crezut fericitul proprietar al unui „talent": singura mea treabă era de a mă salva — nimic în mînă, nimic în buzunare — prin muncă şi credinţă. Şi astfel, pura mea alegere nu mă ridica deasupra nimănui: fără echipament, fără utilaj, m-am aşternut vajnic pe treabă, ca să mă salvez în întregime. Dacă pun imposibila mea salvare în magazinul cu accesorii, ce rămîne? Un om întreg făcut din toţi oamenii, care valorează cît ei toţi, iar cît ei, valorează şi oricare dintre ei.

ORA CONFRUNTĂRII VALORILOR

CHEIK HAMIDU KANE, scriitor senegalez, autorul romanului „Aventura ambiguă" distins cu Marele Premiu al literaturii Africii negre de expresie franceză.

Secolul nostru cunoaşte pe lîngă alte fenomene insolite şi pe cel al eliberării ţărilor africane. Este un moment crucial care pune numeroase probleme, din care o parte am încercat să le dezbat în romanul meu „Aventura ambiguă". Ca şi Samba Diallo — eroul romanului meu — cred că atît poporul meu cît şi cele din Coasta de Fildeş, Guineea, Camerun etc. — trebuie să înţeleagă că în zilele noastre, „destinul Africii nu va consta doar în simpla cunoaştere a valorilor africane, ci dimpotrivă: în confruntarea acestora cu alte valori încercate, cele ale întregii lumi".

În acest sens, accesul la învăţătură, la cultură, al unui număr cît mai mare de africani mi se pare primordial. Ridicarea procentului de şcolarizare în ţările eliberate nu se face fără dificultăţi. Dar dacă, înainte vreme, o parte din populaţie refuza să-şi trimită copiii la şcoală din pricina condiţiilor materiale sau a nehotărîrii de a alege între vechile tradiţii şi un mod de viaţă cu totul nou, astăzi situaţia s-a schimbat. Există o „foame a creierului" pe care o stimulează permanent factorii de răspundere din ţările noastre şi care se dovedeşte mai puternică decît tradiţia sau lipsurile obiective.

Problemele Africii nu se rezumă însă doar la educaţia maselor. Niciodată ca în această perioadă de tranziţie, „cearta" dintre generaţii n-a fost atît de ascuţită în Africa. Dar în viitor, pe măsură ce ţările noastre se vor întări, noi vom găsi soluţii concrete, capabile să rezolve aceste asperităţi ce ţin de mentalitate sau religie.

Există apoi problema femeii. O părere mult prea superficială susţine că Islamul şi lumea neagră sînt defavorabile femeii. De fapt inferioritatea femeii din Africa nu rezultă dintr-o doctrină. Această situaţie se regăseşte, cu toate notele ei de tragism, în toate societăţile slab dezvoltate.

În sfîrşit, este necesară o luptă deschisă cu urmele „civilizaţiei coloniale" din acest continent, care să ducă la renaşterea unor popoare străvechi care pot aduce o notă originală tezaurului cultural al umanităţii secolului XX.

SENTIMENTUL DE RĂSPUNDERE AL PILOTULUI...

ANDRZEJ WAJDA, regizor polonez, autorul filmelor „Canalul", „Lady Macbeth în Siberia", „Cenuşă şi diamant" ş.a.

Cinematograful se află în legătură cu atîtea genuri artistice, încît nu putem vorbi de arta secolului nostru fără a avea în vedere aportul lui. Dacă discuţiile despre cinematograf ca un „derivat" al literaturii nu au ajuns la nici o concluzie, s-a recunoscut însă în unanimitate influenţa cinematografului asupra celorlalte arte şi asupra vieţii contemporane.

Dar aş vrea să subliniez cîteva note specifice ale celui mai popular gen estetic din zilele noastre. Cinematograful este o realizare complexă, în care se sudează mai multe arte, dar care se poate dispensa în ultimă instanţă de toate. Există astfel filme cu totul lipsite de dialog, care sînt minunate. Cinematograful se deosebeşte de literatură aşa cum pictura se deosebeşte de descrierea unui tablou. Ar fi zadarnică de pildă, încercarea de a descrie un tablou al lui Cézanne. Putem fi încîntaţi de el, putem scrie despre el, dar atîta tot. Nici muzica, nici pictura, nici teatrul sau actorii profesionişti nu sînt indispensabili cinematografului. Se pot crea filme gigantice — şi „Insula" lui Kaneto Shindo e un exemplu — în care să nu existe nimic din toate acestea, nimic decît cinematograf. Acesta e secretul şi misterul celei de a 7-a arte!

Nu sînt de acord însă că putem face din film orice. Cred că sentimentul de răspundere pe care îl are cineastul se aseamănă cu sentimentul de răspundere pe care-l are pilotul unei nave uriaşe încărcate de oameni, din momentul decolării pînă la cel al aterizării — momente ce coincid cu începutul şi sfîrşitul unui film.

Cred chiar că oamenilor de profesiunea noastră le este caracteristică o deosebită ascuţime a sentimentului de răspundere şi necesitatea acestei ascuţimi rezidă în însăşi esenţa menirii noastre ca fiinţe umane, care, prin intermediul operelor noastre, ne adresăm toată viaţa noastră contemporanilor noştri, spunîndu-le ceea ce cred alţii despre ei.

„A FI CONSECVENT CU TINE ÎNSUŢI"

KONSTANTIN SIMONOV, scriitor sovietic

Literatura este una dintre numeroasele îndeletniciri ale oamenilor de astăzi. Pe crestele abrupte pe care înaintează şi va mai înainta omenirea, eu, ca scriitor, nu înţeleg să urc alături de alţii, decît dacă port în spinare un rucsac greu, în care să se afle ceea ce se numeşte un mesaj.

De aceea, consider că literatura trebuie să calce pe pămînt, apăsat, simţind toată forţa şi toate bucuriile gravitaţiei terestre. Ea trebuie să meargă împreună cu poporul, să se simtă parte integrantă a lui. Şi dacă unii numesc aceasta „angajare", nu văd de ce ne-am jena de acest termen. Da, sînt împotriva literaturii degajate de cerinţele vitale ale omenirii, sînt pentru literatura împovărată de datoria de a satisface aceste cerinţe.

În acest scop mi se pare că a fi consecvent cu tine însuţi este un imperativ categoric. Trebuie deci să fim conştienţi de datoria noastră, să relevăm asemănările care ne leagă cu ceilalţi oameni, să fim solidari cu ei. Iar scriitorii care consideră cu aroganţă omenirea, trebuie să fie şi ei consecvenţi pînă la capăt şi să nu-şi supună operele judecăţii gloatei pe care o dispreţuiesc...

Cred că a scrie şi a tipări cărţi cînd ai convingerea că oamenii nu sînt destul de inteligenţi şi receptivi pentru a le înţelege, cînd uneori nici nu crezi în valoarea obiectivă a existenţei umane, e ca şi cum ai trăi întreţinut de o femeie pe care nu o iubeşti şi căreia îi reproşezi de fiecare dată, la micul dejun şi la prînz, că nu e frumoasă.

Acesta este, poate, în materie de viaţă spirituală, lucrul cel mai absurd din zilele noastre. Nu se poate clădi nimic pe asemenea premise!

SECOLUL ŞI OAMENII LUI

ARTISTUL, O FIINŢĂ POLITICĂ

PABLO PICASSO pictor, grafician, sculptor, ceramist, de origină spaniolă.

Ce credeţi că este un artist? Un imbecil care n-are decît ochi dacă este pictor, urechi dacă este muzician, sau o liră la toate etajele inimii dacă este poet, sau, fiind boxer, are numai muşchi? Dimpotrivă, el este totodată o fiinţă politică, neîncetat trează în faţa sfîşietoarelor, arzătoarelor sau gingaşelor evenimente ale lumii, modelîndu-se în întregime după imaginea lor. Cum s-ar putea să se dezintereseze de ceilalţi oameni şi în virtutea cărei nepăsări de fildeş ar putea el oare să se desprindă de o viaţă pe care aceştia i-o oferă atît de îmbelşugat? Nu, pictura nu este făcută pentru a decora apartamentele. Ea este o armă de luptă ofensivă şi defensivă împotriva duşmanului.

PROGRELUL ŞTIINŢEI — CAUZĂ A ÎNTREGII OMENIRI

JOHN D. BERNAL, fizician şi filozof englez, profesor la Universitatea din Londra.

În ştiinţă, transformările nu se pot produce în mod spontan, nici chiar sub presiunea unor condiţii obiective exterioare. Ca în oricare altă instituţie socială sănătoasă, transformările trebuie să fie înfăptuite de oameni care lucrează în cadrul ştiinţei sau în afara ei şi care, prin cunoştinţele lor şi prin experienţa lor obţinută prin participarea la evenimente au înţeles necesitatea unei acţiuni conştiente, bazată pe colaborare, şi sînt gata să se consacre realizării ei. Această tendinţă porneşte în primul rînd dinăuntrul ştiinţei. Uriaşa dezvoltare a ştiinţei în secolul al XIX-lea şi mai ales în secolul al XX-lea a dus la apariţia unei noi profesiuni, care se dezvoltă cu repeziciune. Noua activitate ştiinţifică se deosebeşte cu totul de activitatea omului de ştiinţă din secolul al XIX-lea sau din secolele anterioare. Astăzi există, probabil, în lume, aproximativ 250 000 de bărbaţi şi femei care-şi cîştigă existenţa prin muncă ştiinţifică, iar dintre aceştia aproximativ 50 000 sînt oameni de ştiinţă avînd ca principală preocupare cercetările ştiinţifice.

Dar progresul ştiinţei a devenit prea important pentru a fi lăsat numai pe seama oamenilor de ştiinţă sau a oamenilor politici, întregul popor trebuind să-şi dea contribuţia pentru ca acest progres să fie o binecuvîntare şi nu un blestem. Acesta nu este un vis deşert, ci un proiect care poate fi înfăptuit cu materialul, oamenii şi cunoştinţele de care dispunem în momentul de faţă. Dar el prezintă doar una din perspectivele pe care le deschide ştiinţa.

NOUTATE ŞI ÎNDRĂZNEALĂ

IGOR STRAVINSKI, compozitor american de origină rusă.

În zilele noastre, calitatea de revoluţionar este de obicei atribuită artiştilor cu o intenţie laudativă, fără îndoială pentru că trăim într-o epocă în care revoluţia se bucură de prestigiu.

Să fim bine înţeleşi: sînt primul care recunosc că îndrăzneala este motorul celor mai frumoase şi celor mai mari acţiuni; cu atît mai mult ea nu trebuie pusă în slujba dezordinii şi a poftelor brutale, cu voinţa de a face senzaţie cu orice preţ. Aprob îndrăzneala, nu îi fixez limite, însă nu există limite nici pentru relele cauzate de arbitrar.

Dacă vrem să ne bucurăm din plin de cuceririle îndrăznelii, trebuie să cerem ca ea să domnească într-o lumină fără umbre. Căci revoluţia este un lucru şi noutatea este alt lucru. Exagerarea gratuită strică toate materiile, toate formele la care se aplică. Ea toceşte, în graba ei, noutăţile cele mai preţioase; ea corupe totodată gustul adoratorilor ei, ceea ce explică de ce acest gust trece repede, fără tranziţie, de la complicaţiile cele mai nebuneşti, la banalităţile cele mai serbede.

„Muzica, spune înţeleptul chinez Senma-Tsen în memoriile lui, este ceea ce unifică". Această legătură a unităţii nu se formează niciodată fără căutare şi trudă. Însă necesitatea de a crea trebuie să doboare toate obstacolele.

Căci unitatea operei işi are răsunetul, ecoul ei, pe care sufletul nostru il percepe, răsună din ce in ce mai aproape. Opera desăvirşită se răspindeşte deci pentru a comunica şi se reintoarce, in sfirşit, către principiul ei. Ciclul se inchide atunci. Şi astfel muzica ne apare ca un element de comuniune cu aproapele şi cu Fiinţa.

NU NUMAI TEHNICA!...

Dr. HANS SELYE, directorul Institutului de medicină şi chirurgie experimentală de la Universitatea din Montreal (Canada).

Ne aflăm intr-un moment crucial in istoria ştiinţei — şi in special in biologie şi medicină. Preocuparea pentru amănunte şi pentru aparatura complexă, necesară cîştigării lor, ameninţă să distrugă arta observării prin simţurile noastre naturale şi darul coordonării, pe scară largă, a elementelor esenţiale. Unele dintre cele mai fundamentale descoperiri ale medicinii au fost şi sint incă făcute de către oameni care nu au folosit vreo aparatură complexă, ci s-au lăsat conduşi numai de simţul lor in a urmări căile de manifestare a naturii şi de privirea lor pătrunzătoare pentru a descoperi ce ascunde sub masca ei. Desigur că aplicarea chimiei şi fizicii, a analizei matematice a fenomenelor biologice, ca şi construirea unor instrumente complexe promit să ofere multe — şi nimeni nu se indoieşte in această privinţă. Acesta este principiul diriguitor predat in universităţile noastre; el nu mai are nevoie să fie susţinut. Permiteţi-mi de aceea să fiu avocatul naturalistului, al observatorului simplu şi al coordonatorului, al şcolii vechi in biologie — şcoală care este ameninţată să se stingă.

Aş mai dori să ţin o pledoarie pentru dragostea de semeni. Astăzi, majoritatea tinerilor cu adevărat inzestraţi — in inima cărora aş dori să găsesc răsunet — sint mult mai degrabă atraşi de fizică, de chimie, de cercetarea cosmică sau de alte domenii, a căror actuală dezvoltare — atit de rapidă incit iţi taie respiraţia — constituie o provocare ispititoare pentru un om cu inclinaţii intelectuale. Şi totuşi, in ultimă analiză, ce ar putea fi mai nobil şi mai important decit să lupţi cu boala, imbătrinirea şi moartea?

Colegii noştri din domeniul ştiinţelor exacte — din chimie, fizică sau matematică — impărtăşesc cu noi ideea despre frumuseţea ştiinţei ca scop in sine — şi in multe privinţe chiar ne depăşesc. Dar, cred eu, nimic nu poate fi mai important pentru OM decit chinurile durerii cumplite şi umilinţa morţii inexorabile, care trag cu buretele peste toate dorinţele noastre.

AR FI PĂCAT...

GEO BOGZA, scriitor, membru al Academiei Republicii Socialiste România.

Delta Dunării. Amiaza unei zile de vară. Singur pe un grind de nisip. Cer inalt şi albastru, vastă peregrinare a norilor. Undeva, departe, dincolo de orizont, murmurul mării.

Intinderi nesfirşite de apă şi stuf. Tăcere. Nemişcare. Lume de dinainte de inceputul oricărei ere.

Soare fierbinte, dogoritor. Timp lunecind domol, cu apele marelui fluviu. Ţărmuri pustii.

Mari păsări albe in zbor de la un orizont la altul. Spaţii, tăceri, singurătăţi nemărginite.

Pocnet de armă, metalic. Bruscă descărcare de zgomot, vuiet prelung al apelor. Enormă nedumerire in univers.

Apoi, treptat, din nou foşnetul stufului şi, undeva departe, murmurul mării.

Gind:... poate că in scurgerea infinită a timpului, in miliardele de milenii din existenţa materiei, omul şi civilizaţia lui atit vor fi: un pocnet de armă, formidabil şi insolit.

Ar fi păcat dacă nu l-ar auzi nimeni.

UMOR DE PESTE HOTARE: BOSC

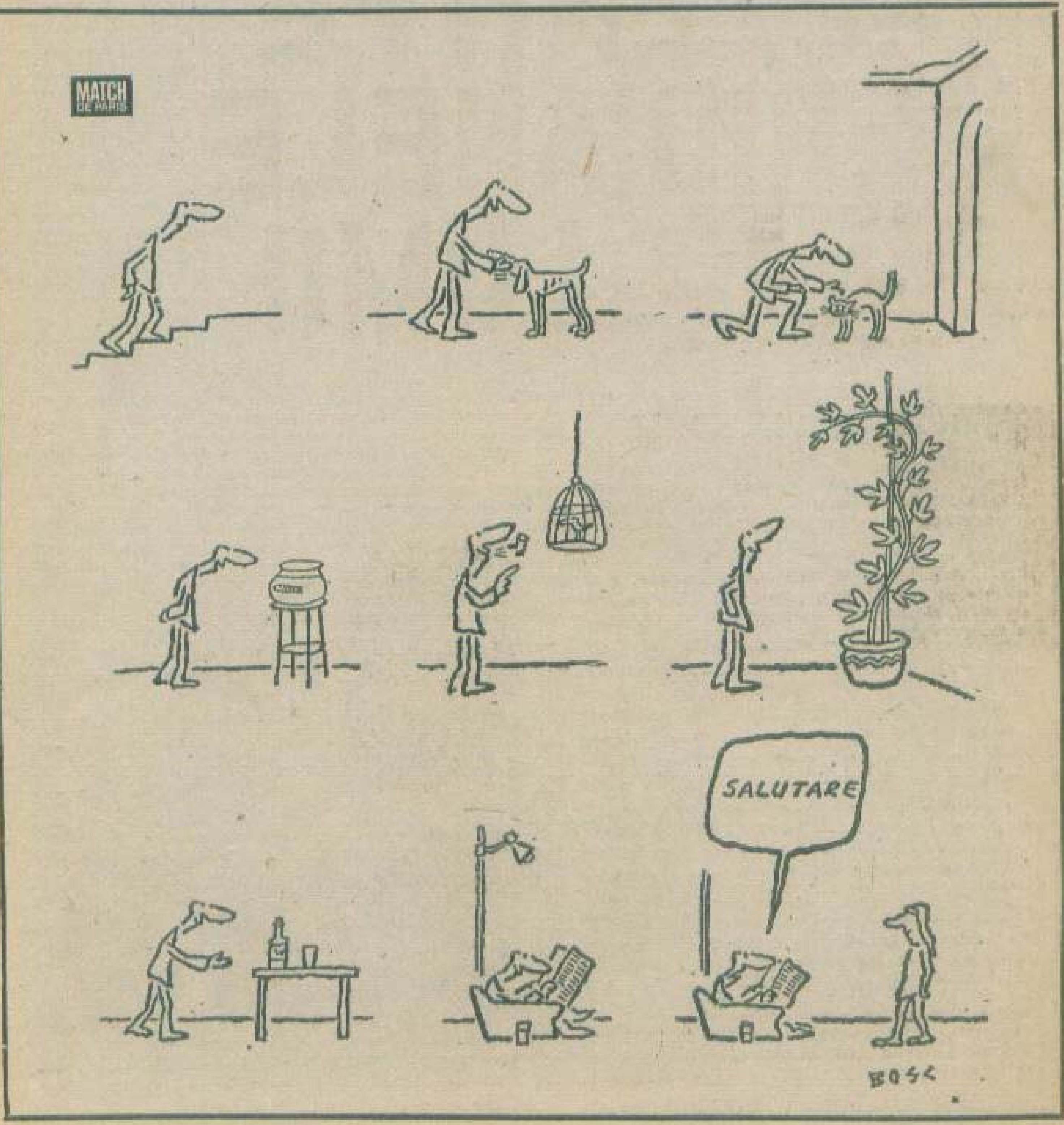

PREZENȚI PE MERIDIANELE LUMII

Cunoscută în lume multă vreme doar ca negustoare de grîne și țiței, România a ajuns în ultimul sfert de veac, datorită puternicei sale dezvoltări industriale, să producă și să exporte o variată gamă de produse în peste o sută de țări de pe toate meridianele și paralelele globului. A devenit un fapt obișnuit ca în diferite părți ale lumii să lucreze cu randamente dintre cele mai ridicate fabrici și uzine proiectate, construite și utilate de specialiști români; ca, adunați în herghelii de 45, 50, 60 și 65, caii-putere zămisliți sub formă de tractoare în orașul de la poalele Tîmpei să lucreze ogoarele a peste 50 de țări; ca modernele instalații de foraj realizate de harnicii ploieșteni și tîrgovișteni să scormonească subsolul a numeroase țări pînă la adîncimi de 7000 m, aducînd la suprafață prețioase bogății; ca diversele tipuri de mașini-unelte de mare precizie ieșite pe porțile cunoscutelor uzine „Strungul"-Arad, „Fabrica de mașini unelte și agregate-București", „Uzina mecanică-Cugir" etc. să utileze secțiile unor renumite uzine și fabrici din Japonia, S.U.A., Cehoslovacia, Austria, Italia, Franța, Anglia, R.F. a Germaniei etc.; ca sute de locomotive și mii de vagoane să circule pe magistralele ferate ale Poloniei, Iranului, Bulgariei, Ungariei, Cubei; ca numeroase vapoare, cargouri, șlepuri construite pe șantierele navale românești să străbată fluviile și mările lumii sub pavilioanele a numeroase țări.

Este în aceasta o ilustrare vie a măiestriei și hărniciei oamenilor muncii din țara noastră, al căror elan creator s-a putut manifesta în toată plenitudinea sa de-a lungul celor 25 de ani de construcție socialistă.

Cu cîteva luni în urmă, trei tractoare românești — un Universal-500, altul U-651 și un tractor pe șenile S-650 — și-au asumat misiunea de a fi solii industriei noastre constructoare de mașini tocmai în „Țara cangurilor". Evoluția lor în timpul probelor la care au fost supuse a fost urmărită de fermierii australieni cu viu interes. Rezultatul? Numeroase comenzi primite de firma exportatoare „Auto-Tractor" din București pentru livrarea acestor tipuri de tractoare.

De cîțiva ani, șoselele Guineii sînt străbătute de un număr tot mai mare de autovehicule de fabricație românească. „Bucegi-113", autocamionul construit de colectivul uzinelor „Steagul Roșu" din Brașov, asemenea autoturismului pentru orice teren „M-461 C" sînt considerate de specialiștii guineezi a fi printre cele mai bune vehicule, adaptabile celor mai dificile condiții de exploatare.

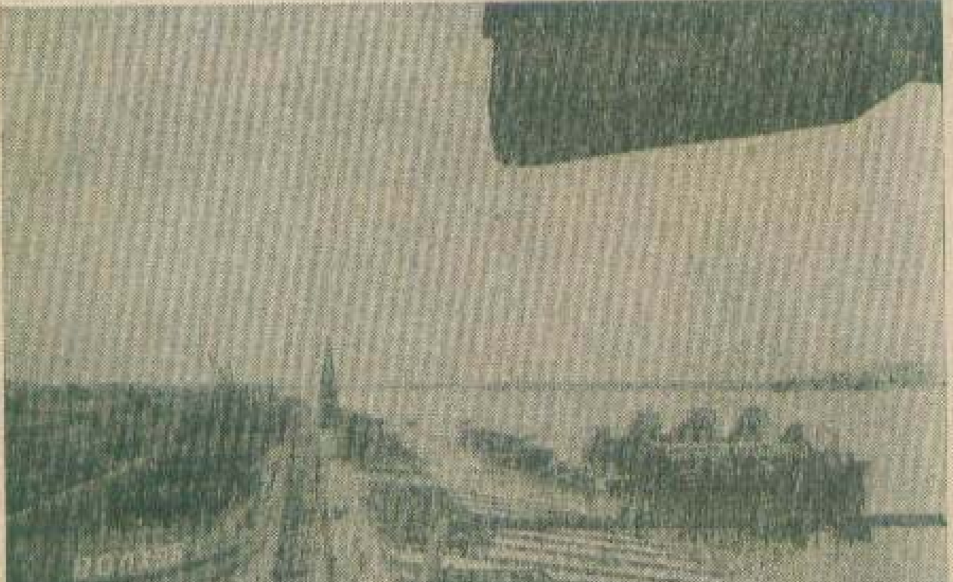

In comerțul exterior al României, schimburile comerciale cu Uniunea Sovietică dețin un loc de prim ordin. Produsele modernei noastre industrii, — dintre care menționăm instalațiile de foraj și de intervenție la sonde, mașinile unelte destinate prelucrării de precizie a metalelor, remorcile auto de diferite tipuri, mașinile agricole, construcțiile navale, fluviale și maritime, produsele chimice și de artizanat — s-au impus pe piața sovietică, datorită calității lor.

In fotografie: un aspect de pe cala de lansare a Șantierului Naval Oltenița, în timpul construcției unei nave destinate beneficiarului sovietic.

Pe adresa firmelor noastre exportatoare sosesc zeci de scrisori conținînd cuvinte de apreciere ale beneficiarilor străini la adresa calității produselor cumpărate. Iată una din ele — aparținînd rectorului Universității din Helsinki, prof. Olavi Eränkö, și exprimînd satisfacția de a avea în laboratorul de anatomie al Universității un microscop de cercetare MC-1, construit de Industria Optică Română din București.

În producția și exportul de utilaj petrolier, România deține în prezent unul din primele locuri pe plan mondial. Instalațiile de foraj românești destinate valorificării zăcămintelor de hidrocarburi — asemenea instalațiilor de foraj geologic și acvifer, sculelor de foraj, instrumentație și cimentare — pot fi întîlnite în peste 20 de țări. Ca o încununare a înaltului grad de tehnicitate, unele instalații de foraj românești au fost distinse cu diplome și medalii de aur la Tîrguri internaționale; în acest an, de pildă, instalației de foraj F-200, destinată forajului pînă la 3 500 m, i-a fost decernată medalia de aur la Tîrgul de la Brno.

În fotografie: instalația de foraj 4DH-315 — una din cele mai perfecționate instalații de acest fel pe plan mondial.

Nu numai vinurile noastre obțin medalii de aur (fotografia din stînga). Dintre cele 4 000 de invenții din 20 de țări prezentate la cel de-al 17-lea Salon al inventatorilor de la Bruxelles, realizările românești („Releu de protecție multilaterală a motoarelor electrice asincrone trifazate" — autor: ing. H. Edon, „Cofraje glisante pentru executarea construcțiilor monolite în beton armat cu secțiuni și pante variabile" — autor: un colectiv de ingineri condus de C. Köntza și „Vibrator electric unidirecțional anarmonic" autor: ing. Tr. Gafencu) au fost răsplătite prin acordarea unei medalii de aur (invenției ing. H. Edon) și a două medalii de argint aurit. Invenția „Cofraje glisante" a fost distinsă și cu diploma Asociației inginerilor din Bruxelles.

▲ In prezent, o serie de firme din Republica Federală a Germaniei își utilează secțiile fabricilor și uzinelor cu mașini unelte de fabricație românească. Ceea ce a impus aceste mașini și utilaje în fața specialiștilor vest germani este gradul înalt de precizie a prelucrării pieselor, marea productivitate, estetica lor.

Autobasculanta „Carpați" a trecut cu succes examenul pe drumurile Columbiei, comportarea acesteia îndeosebi în condițiile deosebit de dificile existente în bazinul Amazonului, fiind deosebit de apreciată de firma „Servipetrol". ▶

„Instalația construită de România este o adevărată perlă a combinatului «Otto Grothewohl»" a declarat cu prilejul intrării în funcțiune a instalației de distilare atmosferică (capacitate 1 300 000 tone an) directorul combinatului din Marwald (R. D. Germană). Dată cu cîtăva vreme în urmă în exploatare, instalația — proiectată în întregime de către Institutul de proiectări de instalații petroliere din Ploiești și construită cu asistența tehnică a specialiștilor români, — se impune pe plan mondial ca una din cele mai reușite realizări de acest fel.

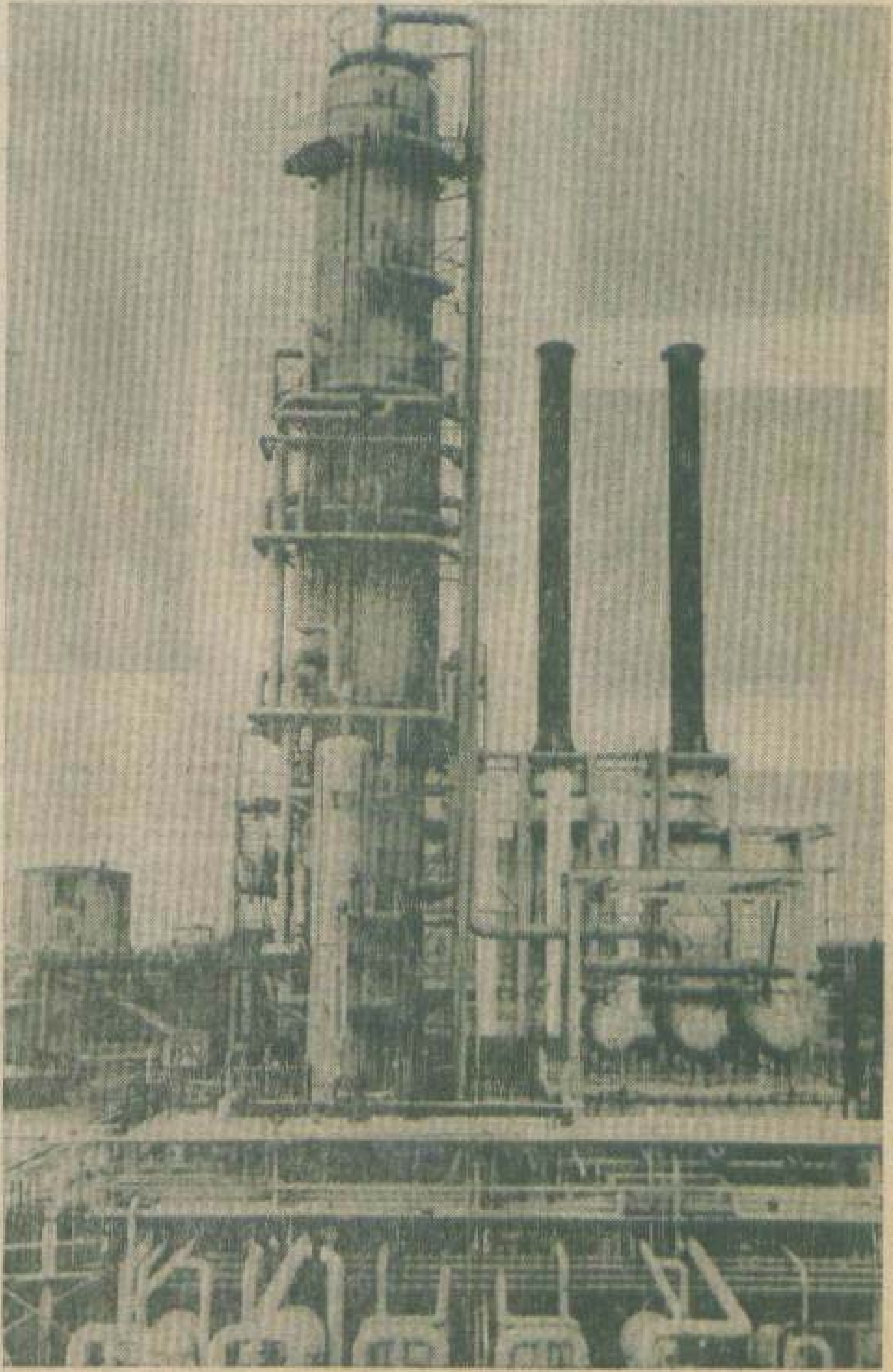

NOUTĂŢI ŞTIINŢIFICE

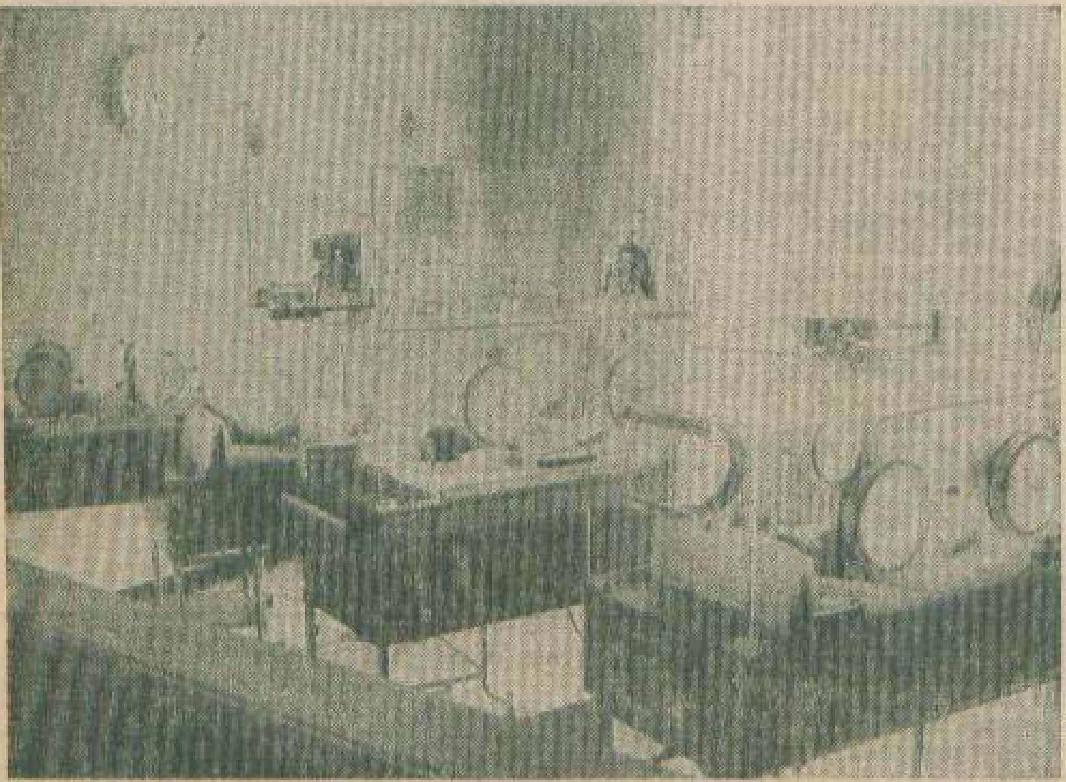

◀ 4 × 2 = 4

O tînără mamă din Overijse, în apropiere de Bruxelles, a dat naştere la patru gemeni, fiecare avînd o greutate de aproape 4 kg!

Iată-i pe cei patru gemeni, aşezaţi în incubatoarele Institutului medico-chirurgical din Ixelles.

AUTOMOBILE „CURATE"

Cercetările privind combaterea cauzelor care provoacă poluarea aerului cu gazele de eşapament ale automobilelor au luat o mare extindere în ultimul timp. Compania de automobile Ford, în colaborare cu societatea de petrol Mobiloil, au elaborat un plan de cercetări, eşalonat pe trei ani, care va costa aproximativ 7 milioane de dolari.

În cadrul acestei acţiuni se cercetează catalizatori noi care să descompună substanţele nocive rezultate din combustia benzinei etilate şi neetilate, metode pentru reducerea evaporării benzinei din rezervoare şi carburatoare, folosirea de noi lubrifianţi care să reducă pierderile în atmosferă la minim, precum şi utilizarea unor arzătoare suplimentare, care să ardă toate reziduurile combustibile din gazele de eşapament.

În paralel, compania Ford nu abandonează cercetările pentru punerea la punct a automobilului electric.

SORTARE AUTOMATĂ A CORESPONDENŢEI

Primul aparat capabil să descifreze adrese scrise de mînă sau de maşină pe plicurile poştale, în vederea sortării automate a corespondenţei, a fost construit în Japonia. Încercările făcute au dat o precizie de 95%.

Instalaţia optică pentru citire este formată dintr-un aparat de fotografiat, Vidicon, şi un sistem de identificare bazat pe o schemă integratoare. Cifrele se analizează pe baza proprietăţilor lor geometrice şi se compară cu „semnele" numerice înmagazinate în memoria calculatorului.

NOUTĂŢI ŞTIINŢIFICE

CURSA ÎMPOTRIVA MORŢII

Chirurgul lasă bisturiul din mînă, privirile i se încrucişează cu cele ale medicului reanimator. Orice cuvînt este de prisos. Intervenţia chirurgicală este întreruptă: inima bolnavului s-a oprit. Este acesta un caz operator destul de rar, dar atunci cînd survine, sînt necesare cele mai energice măsuri, într-un timp record. Altfel...

Altfel inima intrată în fibrilaţie încetează să mai trimită sînge în vasele sanguine, ventriculii nu se mai contractă ritmic: pereţii sînt animaţi de un fel de „tremurături" neregulate, iar sîngele stagnează în cavităţile lor. La numai 20—30 de secunde de la începutul fibrilaţiei ventriculare, electroencefalograful încetează să mai inscrie undele electrice produse de către celulele nervoase ale scoarţei cerebrale, şi după maximum cinci minute apar leziuni ireversibile în celulele nervoase, care duc la moartea bolnavului.

Chirurgul, medicul reanimator încep, aşadar, o adevărată cursă cu moartea. Mai înainte ca inima să fie ajutată să-şi recapete funcţia de pompă aspiratoare-respingătoare, trebuie restabilită circulaţia cu sînge oxigenat cu ajutorul masajului cardiac şi al respiraţiei artificiale. Urmează apoi operaţia cea mai dificilă: reînvierea inimii înseşi cu ajutorul unui defibrilator cardiac cu impulsuri repetate. Un tip nou de astfel de aparat a fost realizat la spitalul Fundeni din Bucureşti. Principiul funcţionării este simplu: el restabileşte activitatea inimii cu ajutorul unor impulsuri electrice avînd o anumită intensitate şi o frecvenţă precisă.

Un ajutor desface o cutie; din interiorul ei sînt scoşi nişte electrozi şi făcuţi să alunece pe măsuţa ce cuprinde instrumentarul chirurgical. Chirurgul ia în mînă cîte un electrod — nişte plăcuţe metalice cu suprafeţele plane — şi-l „lipeşte" pe fiecare parte a ventriculului. Inima bolnavului este strînsă puternic între cele două feţe ale electrozilor, astfel încît contactul între suprafeţele metalice să se facă cît mai intim.

Timpul de excitare electrică a inimii — ca şi numărul impulsurilor care urmează să fie „trimise" în muşchiul cardiac — este „comandat" cu ajutorul unui disc asemănător celui telefonic, care este rotit pînă la cifra corespunzătoare.

După trimiterea cîtorva impulsuri electrice, este reluat masajul cardiac şi — cel mai adesea — după 10—15 asemenea mişcări inima îşi reia ritmul normal!

Care sînt avantajele pe care le prezintă aparatul românesc în comparaţie cu alte defibrilatoare străine? El poate defibrila orice mărime de cord şi intră *imediat* în funcţiune, nefiind dotat cu tuburi electronice care să necesite un timp de încălzire. Electrozii săi nu produc arsuri la suprafeţele de contact cu inima, timpul de trecere a electricităţii fiind atît de redus încît curentul nu poate supraîncălzi ţesuturile pe care le traversează. Robusteţea construcţiei, sistemul de sterilizare adecvat, ca şi preţul scăzut fac din noul defibrilator românesc un preţios ajutor pentru chirurg în „cursa" lui contra morţii.

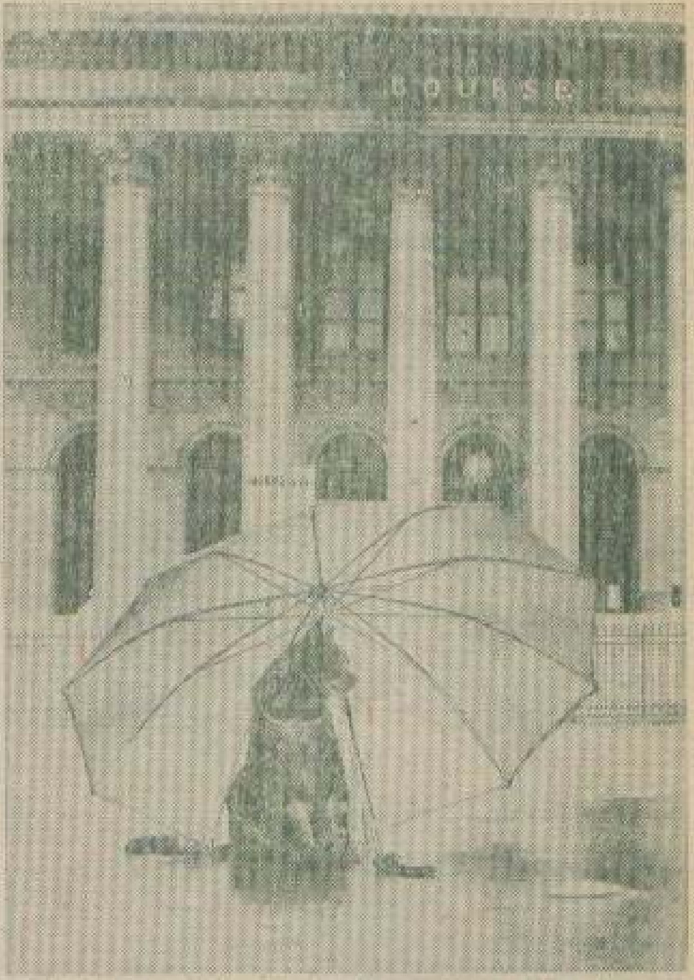

Piaţa Bursei din Paris. O zi ploioasă de toamnă precoce. Nici ţipenie de om. Doar un suflet de pisică îşi aşteaptă cu răbdare stăpînul, care — grijuliu! — i-a lăsat umbrela personală ca să-i ţină de urît!

ALGE ŞI ICRE NEGRE

În ultimul timp, pentru a găsi noi surse de hrană, în special pentru lungile călătorii ale astronauţilor, au fost hrăniţi cu bacterii şobolanii pentru a se vedea dacă proteina bacterică poate înlocui pe cea convenţională, fără efecte nocive. Dr. Jakob Shapira şi

dr. Adrian D. Mendel de la National Aeronautics and Space Administration (California) au folosit în acest scop bacteriile *Hydrogenomonas eutropha*, *Pseudomonas saccarophila* și *Escherichia coli*.

Rezultatele unor experiențe variate au arătat că celulele bacteriilor constituie o sursă satisfăcătoare de proteine pentru perioade lungi, cînd sînt prezente într-o concentrație mică în regimul alimentar.

In Japonia, o serie de alge sînt acum „cultivate" pentru extragerea de proteină. S-a constatat că unele dintre aceste alge au o valoare proteică comparabilă cu cea a caviarului! Deși extragerea proteinei este încă relativ scumpă, s-a ajuns deja la o producție anuală de 4 000 t.

In S.U.A. a început să se vîndă o „carne" sintetică din proteină vegetală care este foarte ieftină.

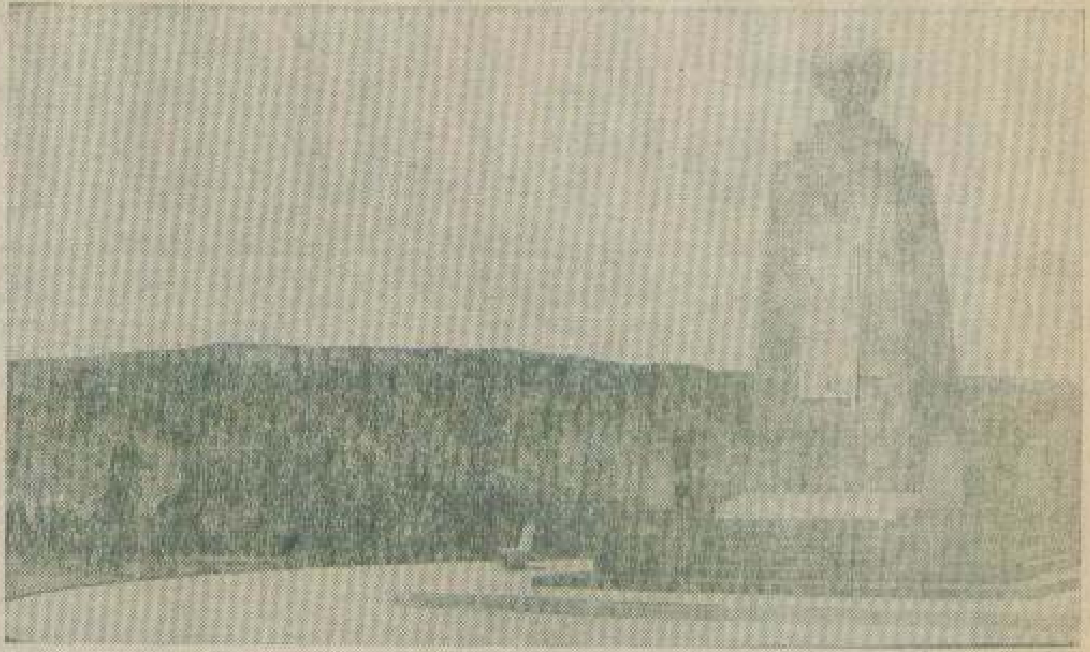

„DOUĂ JUMĂTĂȚI" ...DE GLOB

▶ Capitala statului Ecuador se numește Quito, ceea ce în limba țării înseamnă „două jumătăți". Monumentul din imaginea noastră, care este așezat chiar pe linia ecuatorului, „împarte" imaginar globul pămîntesc în două emisfere.

Aici, la amiază, nici oamenii, nici obiectele n-au umbră: soarele se află deasupra capului, exact la verticală...

PE BORDUL NAVEI — UN CALCULATOR ELECTRONIC

„Akademik Koroliov", o nouă navă sovietică destinată cercetărilor științifice, posedă excelente calități de navigabilitate, pe lîngă o mare viteză. La bord se află, la dispoziția oamenilor de știință, 20 de laboratoare utilate cu cea mai modernă aparatură, precum și o mașină electronică de calcul. Nava este înzestrată cu amortizoare de tangaj, deosebit de necesare în timpul lansării rachetelor meteorologice. Viteza este de 17 noduri, iar echipajul se compune din 186 de persoane.

Foto: Centrul de calcul al navei.

IAȘI — UN ORAȘ AL ZGOMOTULUI?

Influența nocivă a zgomotului asupra organismului uman a fost demonstrată de numeroase studii și experiențe. Nu este vorba numai de o „oboseală auditivă", ci și de repercusiuni mult mai grave asupra altor organe decît urechea. Experiențe pe animale au arătat chiar că zgomotele mai puternice de 160 de decibeli provoacă moartea rapidă (zgomotul *minim* dintr-o stradă, ziua, este de circa 45 decibeli).

Un colectiv condus de conf. ing. V. Focșa și șef de lucrări A. Radu, de la Institutul politehnic din Iași, în colaborare cu D.S.A.P.C., a cercetat recent nivelul de zgomot din orașul Iași. Studiile au arătat că imaginea despre bătrînul și patriarhalul oraș al Moldovei, pe care o mai au poate încă unii dintre noi, nu corespunde realității. Iașul a devenit un oraș al zgomotului, principala sursă fiind circulația tramvaielor și autocamioanelor.

Pentru realizarea unui confort acustic minim al cetățenilor din oraș, colectivul a făcut o serie de propuneri concrete dintre care cităm: protejarea blocurilor cu perdele de plante agățătoare, arbori și spații verzi, „gulere" de plantații în jurul uzinelor, etanșeizarea ușilor și ferestrelor imobilelor cu materiale fonoabsorbante, sporirea capacității de izolare acustică a apartamentelor, perfecționarea traficului rutier.

PISICA CU 3 FEȚE

DIN CULISELE SERVICIILOR SECRETE ALE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

O ANIVERSARE ÎN FAMILIE

Cei doisprezece petrecuseră la Vila Léandre o seară destul de plăcută, poate cu excepția unei mici ciocniri între cele două rivale, Mathilde și Renée. La un moment dat se produse evenimentul serii, pe care toți îl așteptau, deși nimeni nu pomenea despre el: buletinul de știri în limba franceză al postului de radio Londra, iar la sfîrșitul acestuia obișnuita rubrică de „mesaje personale". Iată și mesajul așteptat:

„Urăm la mulți ani familiei reunite la Paris — se auzi vocea crainicului. **U-răm la mulți ani fa-mi-li-ei re-u-ni-te la Pa-ris".** Toți încercară un puternic simțămînt de ușurare. Prin urmare, rețeaua „Interaliat" nu era singură în oceanul de pericole care o înconjura. La ora 23, micul grup se împrăștie, nu însă înainte ca operatorul radio să transmită cu ajutorul emițătorului său, la Londra, un scurt mesaj de răspuns la urarea primită: **„Trăiască libertatea".** Acesta a fost ultimul mesaj autentic pe care „Interaliat" l-a expediat prin eter dincolo de Canalul Mînecii. Era la 16 noiembrie 1941...

...Anul precedent fusese anul dezastrului. Franța se văzuse zdrobită într-un timp mai scurt decît s-ar fi așteptat cineva, sub loviturile armatei hitleriste. Însîngerata lună mai 1940 o găsi pe Mathilde Carré, care împlinise de curînd 30 de ani, lucrînd ca infirmieră într-un spital militar. Pe măsură ce frontul se deplasa — și se deplasa foarte repede — toți cei care puteau se retrăgeau din calea valului distrugător. Mathilde se retrăgea și ea. Mai întîi la Paris, unde abia avu timp să treacă pe acasă pentru a-și lua rămas bun de la părinți, apoi la Orléans unde se întîlni din întîmplare cu un prieten din copilărie, René Aubertin, inginer, locotenent într-un regiment de tancuri. Foarte curînd, orașul fu evacuat și Mathilde plecă din nou spre Sud, reușind să ajungă la Toulouse. Orașul se afla în aceeași stare de deprimare în care se găseau toate orașele Franței. Ce se putea face în asemenea condiții? Orice — își spuse Mathilde, care era o ființă foarte activă — numai să facă ceva. Auzi vorbindu-se de un ofițer englez care organiza evacuarea în Anglia. Reuși să-l descopere, dar ofițerul o sfătui să rămînă pe loc: „Femei ca dumneata vor avea ce face în Franța" — îi spuse el.

Deocamdată însă, Mathilde trebuia să-și omoare cumva timpul. Și, umblînd fără țintă prin orașul deznădăjduit, se întîlni din nou cu Aubertin, care tocmai fusese demobilizat. Vorbiră îndelung despre sfîrșitul războiului și, mai ales, despre ce va fi după aceea.

Așteptînd desfășurarea evenimentelor, Mathilde colinda cafenelele, unde toată lumea nu vorbea decît despre război. Într-o seară, în cafeneaua „La Frégate", făcu cunoștință cu un tînăr aviator polonez. Privirile lor se întîlniră din întîmplare prin mulțimea de refugiați și militari din local și, după cîteva minute, Roman Czarniawski era instalat la masa ei. Pilotul nu era numai tînărul frumos, simpatic și prezentabil de care Mathilde Carré se îndrăgosti fulgerător, ci și un ofițer de elită. El îndeplinise funcția de șef al serviciului de informații al Diviziei I poloneze de pe lîngă Corpul XX de armată francez. În momentul înfrîngerii, unitatea sa era cantonată la Lunéville, unde Czarniawski se întîlnise pentru prima oară cu o frumoasă văduvă, Renée Borni, care se îndrăgostise de el și căreia tînărul ofițer nu pregetase să-i răspundă cu aceleași sentimente.

După cîteva zile tulburătoare, Czarniawski îi încredință Mathildei unele din secretele lui. El îi explică,

„Pisica", la procesul ei, care a făcut vîlvă.

astfel, că deține un anumit rol în serviciul secret și îi ceru, fără înconjur, să-l ajute în organizarea unei rețele de informații în slujba aliaților.

Nici un alt proiect nu putea fi mai pe placul Mathildei Carré — scrie ziaristul englez Gordon Young, biograf al acesteia. Era un lucru care-i deschidea perspective la care aspirase dintotdeauna.

Czarniawski se afla în legătură cu o organizație din Marsilia care, la rîndul ei, stabilise contactul cu Londra. Acum, prima sarcină era aceea de a crea în Franța o organizație care să transmită aliaților un flux continuu de informații privind toate mișcările armatei germane.

Cei doi îndrăgostiți, care ocupau o odăiță la un hotel din Toulouse, hotărîră să plece la Paris pentru a pune pe picioare organizația proiectată. Înainte de aceasta, Mathilde își îndeplini cea dintîi misiune — o

„Nr. 55 A CĂTRE MINISTERUL DE RĂZBOI"

Către mijlocul lunii noiembrie a anului 1940, Armand și Pisica ajunseră pe căi diferite la Paris. După cîteva zile se prezentară la cabinetul unui cunoscut avocat, Michel Brault și, pe baza unei scrisori de recomandare de la nepotul avocatului, căpătară sprijinul acestuia. În primul rînd, Brault le făcu forme de angajare în calitate de secretari, pentru a le da, în acest fel, o acoperire. Apoi le făcu cunoștință cu multă lume, cu cît mai multă lume.

Încet, încet, dar sigur, organizația se punea pe picioare. Ea căpătă denumirea „Interaliat" și pînă la sfîrșitul anului dispunea în toată Franța de două sute de agenți. În fruntea ei se aflau Armand și Pisica, ei singuri.

Istoria „Pisicii" a fost transpusă de cineaștii francezi pe peliculă. Unul din filmele consacrate acestui personaj a rulat și în România, sub titlul „Pisica își scoate ghearele", rolul titular fiind deținut de Françoise Arnoul. Ca orice operă de artă, filmul nu reprezintă însă o simplă copie a realității, ci o interpretare a ei potrivit viziunii autorilor. Pentru noi, cei care urmărim aventurile reale ale Mathildei Carré, unele din cadrele filmului — reproduse în pagina de față și în cele următoare — ne sînt totuși folositoare pentru recrearea „atmosferei".

„Pisica" (în film Françoise Arnoul) împreună cu Bleicher, în mașina acestuia, traversînd Parisul în urmărirea foștilor ei tovarăși.

Mathilde sună la o ușă. Cineva de bună credință se va fi bucurat văzînd-o în prag. În spatele ei se află însă poliția secretă nazistă...

călătorie la Vichy, sediul guvernului pétainist. Acolo, ea luă legătura cu cîțiva ofițeri din cadrul Biroului 2 (serviciul de contraspionaj) al guvernului trădător, care erau dispuși să lucreze pentru aliați. Era vorba, în primul rînd, de maiorul Simonneau și de colonelul Achard. De altfel, ei îi dădură și primele noțiuni ale activității de spionaj: folosirea codurilor, a cernelurilor simpatice etc. În plus, îi puseră în vedere că, pe lîngă informațiile pe care le transmitea Londrei, avea obligația să-i țină și pe ei la curent cu intențiile aliaților.

Șederea la Vichy a fost pentru Mathilde Carré foarte plăcută. Baruri, o societate numeroasă și interesantă, gin la discreție. Într-o seară, pe cînd ședea ghemuită cu picioarele aduse sub ea și zgîria nervos cu unghiile pielea fotoliului, un ziarist american îi spuse, într-o doară, cine știe de ce, „pisicuța noastră..."

Inspirat de această poreclă, Czarniawski hotărî ca, în cadrul noii organizații, Mathilde Carré să se numească „Pisica". El își luă numele conspirativ Armand Borni.

Munca intensă de recrutare dăduse rezultate bune. Printre membrii Interaliat-ului se aflau Mireille Lejeune și soțul acesteia, brigadier de la Prefectura poliției, doi alsacieni, soț și soție, care o cunoșteau pe Pisica sub numele de Micheline și care acceptaseră să găzduiască o „cutie de scrisori", René Aubertin, prietenul din copilărie al Mathildei, iar prin intermediul acestuia, „unchiul Marco", după adevăratul nume Marc Marchal, specialist în domeniul chimiei, Paul (Lucien de Rocquigny), fost profesor de limba franceză la Universitatea din Varșovia și care o dată cu intrarea în rețeaua „Interaliat" se îndrăgosti pînă peste cap de Mathilde, Christian (fostul locotenent Krutki, adjunctul lui Armand la serviciul de informații al diviziei poloneze), Stéphane, fostul radiotelegrafist al lui Armand, care îndeplinea misiunea de curier și alții.

La începutul anului 1941, Armand reuși să obțină un post de radio-emisie-recepție și să stabilească un cod de legătură cu Londra. De atunci, în fiecare noapte, de la acest post, apoi de la altele instalate în cartiere di-

ferite ale Parisului, porneau zeci de mesaje care erau recepționate cu mare interes. Toate începeau cu indicativul **„Nr. 55 A Către Ministerul de Război, Londra. Vorbește Pisica"...**

Datorită muncii desfășurate de Armand, și eforturilor unui mare număr de oameni plini de abnegație, aliații primeau nenumărate informații privind mișcările vaselor germane, ale convoaielor militare de cale ferată, amplasarea depozitelor de muniții, a aerodroamelor, planurile unor uzine. Nu puține au fost cazurile cînd, după transmiterea unor mesaje care începeau cu indicativul cunoscut „Vorbește Pisica...", avioane engleze bombardau cu succes depozite de muniții, atacau trenuri germane și alte obiective importante ale inamicului.

„Interaliat" lucra bine. Membrii rețelei se felicitau pentru toate succesele repurtate. Un singur lucru, de fapt mărunt, umbrea, poate, atmosfera entuziastă a grupului, și anume faptul că Armand a chemat-o, la un moment dat, la el, pe Renée Borni, care continua să locuiască la Lunéville. Bineînțeles, Mathilde nu-și putea stăpîni furia văzîndu-și iubitul cum trece în brațele acestei „idioate, nedemne de dragostea lui Armand".

În ciuda adversității crescînde dintre cele două femei activitatea rețelei continua cu același succes, iar entuziasmul care domnea printre membrii ei nu slăbea. Se hotărî chiar ca ziua de 16 noiembrie 1941, dată care marca împlinirea primului an de activitate, să fie sărbătorită cum se cuvine. Armand începu să redacteze un rezumat al activității rețelei, intitulat : „Interaliat, un an de existență", iar la Vila Léandre, de curînd închiriată de șeful rețelei, fu organizată o mică reuniune. S-a băut șampanie, citronadă, oranjadă, s-a discutat mult, între Pisica și Renée a avut loc o mică ciocnire dar, la un moment dat, din difuzorul aparatului de radio s-a auzit mesajul care, deși așteptat, constituia surpriza ce venea ca dar de dincolo de Canalul Mînecii : **„Urăm la mulți ani familiei reunite la Paris".** Deși sinceră, urarea nu a folosit la nimic, ba mai degrabă a fost de prost augur, căci a doua zi, la 17 noiembrie 1941, în urma loviturii mortale pe care a primit-o, rețeaua „Interaliat" a încetat să mai existe.

EA E PISICA !

Seară de octombrie, într-un mic local din Cherbourg. La o masă, un tînăr caporal german și un bătrîn docher alcoolic se cinstesc de zor. La un moment dat, docherul se apleacă la urechea caporalului și-i șoptește un lucru care, în ciuda paharelor turnate pe gît, îl face pe militar să ciulească urechile. A doua zi dimineață, caporalul se afla la raport în fața șefului său, iar după cîteva ore, secția pentru nord-vestul Franței a Abwehrului (serviciul de spionaj și contraspionaj al armatei germane) primea o notă informativă din care rezulta că o anume doamnă Buffet are ocupații mai mult decît suspecte. Căpitanul Erich Borchers și sergentul Hugo Bleicher sînt însărcinați cu „rezolvarea cazului".

Pentru amîndoi, pentru căpitan ca și pentru sergent, o „afacere" cît de măruntă reprezenta o adevărată mană cerească într-un moment în care Abwehr-ul era din ce în ce mai des criticat pentru huzur și, mai ales, în care tot mai multe bombe englezești atingeau ținte ce ar fi trebuit să le fie inaccesibile. În plus, Bleicher, pianist ratat și fost funcționar comercial, fusese afectat, o dată cu începerea războiului, serviciului secret datorită cunoștințelor sale de limba franceză și engleză. Aici, la Cherbourg, se considera trecut „pe linie moartă", ceea ce nu putea să corespundă nici pe departe ambițiilor lui.

Dornici de lauri, Borchers și Bleicher porniră la treabă. Docherul bețiv fu arestat și după ce îl „scutură" foarte puțin, Abwehr-ul află că d-na Buffet era, probabil, spioană. O dată pe lună venea la ea un anume „Kiki", care-i dădea bani și apoi pleca. D-na Buffet fu la rîndul ei arestată și la domiciliul ei se găsiră numeroase însemnări secrete, precum și lista a 20 de agenți locali : factori poștali, docheri, agenți de poliție, feroviari. Toți fură arestați dar nici unul nu știa cine e șef. Rămînea să fie „cules" Kiki. La 1 noiembrie, acesta sosi din nou la Cherbourg în turneul obișnuit și fu arestat chiar la coborîrea din tren, după ce același docher bețiv îl recunoscu pe peron.

După mai multe zile și nopți de „discuții intense", Kiki, pe numele lui Raoul Kiffer, fost ofițer de aviație, se lăsă „convins" să colaboreze cu Abwehr-ul. Adus la Paris, Kiki înlesni arestarea unui om de legătură de la care se putu afla, printr-un șiretlic, adresa Vilei Léandre. Era în seara zilei de 16 noiembrie, exact în orele în care la „Interaliat" se goleau pahare în cinstea aniversării rețelei.

A doua zi în zori, la Vila Léandre se auziră bătăi puternice în ușă :

— Poliția germană, deschideți !

Armand și Renée Borni se găseau acum în mîinile Abwehr-ului. Numai radio-operatorul Maurice reuși să scape fugind pe acoperișurile caselor vecine.

La cel dintîi interogatoriu, Renée Borni îi povesti lui Bleicher tot ce știa despre rivala ei, Mathilde Carré, femeia pe care o ura cel mai mult pe lume. A doua zi, Pisica fu arestată și ea. Agenții Abwehr-ului o suiră într-o mașină și o duseră pînă la Vila Léandre. În fața casei, Mathilde o văzu pe Renée stînd de vorbă cu un militar german și înțelese totul. Militarul, care nu era altul decît Bleicher, deschise portiera mașinii și o arătă cu degetul pe Mathilde Carré.

— Ea e — spuse Renée — ea e Pisica !

ȘI ACUM, UNDE MERGEM ?

Mathilde își petrecu prima și singura noapte la închisoarea pariziană Santé într-o celulă glacială și întunecoasă. **„M-am culcat îmbrăcată** — avea să scrie ea mai tîrziu în **Memoriile** sale. **Mi-era atît de frig încît am rămas și cu haina de blană pe mine. Începeam să văd lucrurile limpede. Totul era sfîrșit, totul era pierdut. Și ceilalți, cu ei ce se va întîmpla ? Mă gîndeam la ei căci pentru mine nu mai puteam spera mare lucru... Așadar, acesta era sfîrșitul. Doream să mor. Nu voiam să rămîn în închisoare, izolată, lipsită de toate. Nu, nu puteam rămîne acolo !"**

A doua zi dimineață, Pisica se afla la cartierul general al Abwehr-ului față în față cu Bleicher, după ce i se servise un mic dejun excelent și copios.

— Doamnă — atacă sergentul, oferindu-i o țigară — avem convingerea că sînteți prea inteligentă pentru a rămîne în închisoare. L-am arestat pe Armand, am pus mîna pe toate documentele. Anglia a pierdut războiul. Lucrați loial cu mine și veți fi liberă. Altfel veți fi executată. Înțelegeți ?

— Înțeleg, domnule ofițer, înțeleg cît se poate de

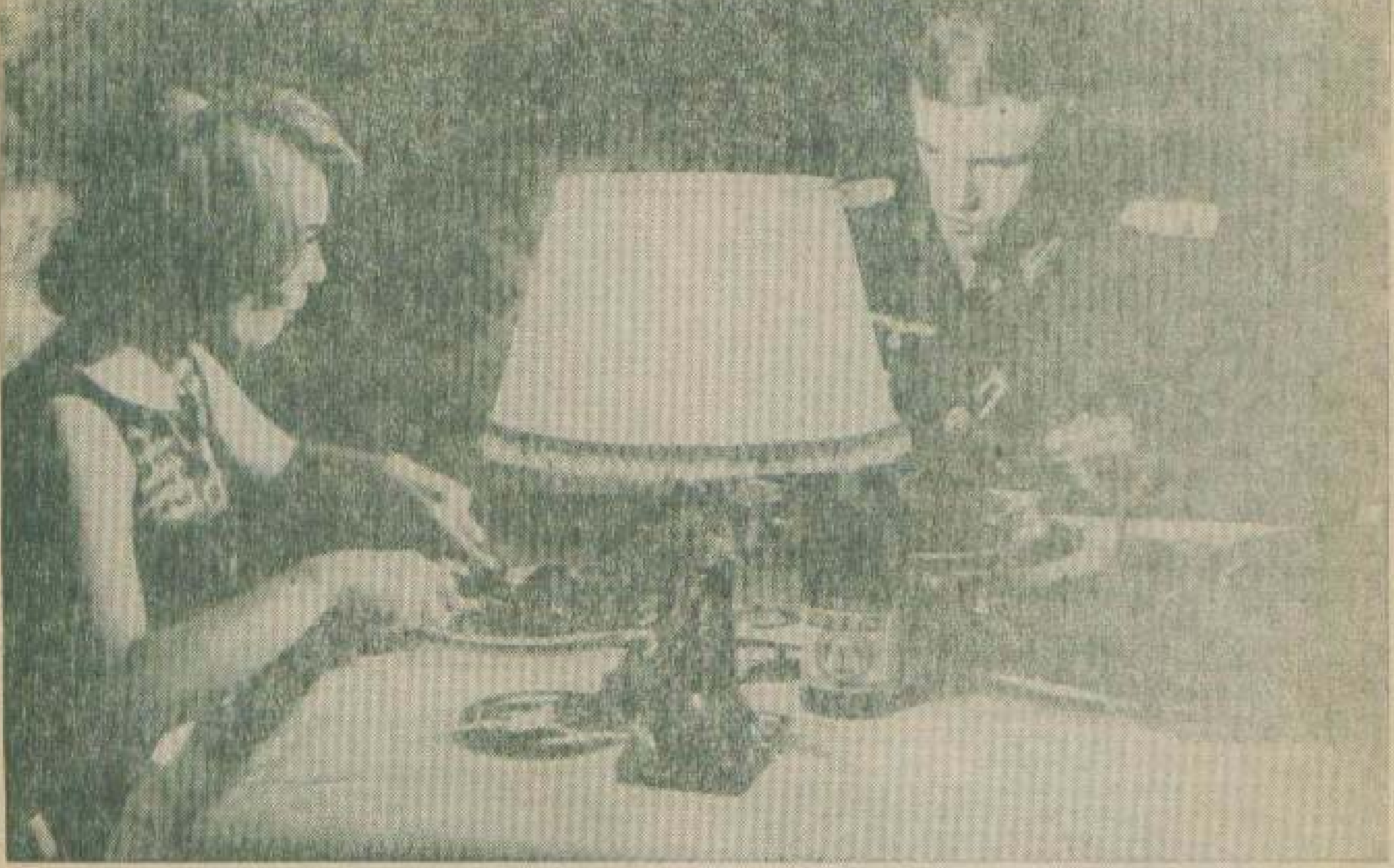

„Cina trădării" — s-ar putea intitula acest cadru de film. După o zi de „rodnică" alergătură, obosită și înfometată, „Pisica" acceptă invitația lui Bleicher la o masă copioasă, stropită cu șampanie din belșug. Cît de departe e noaptea de groază — singura petrecută în închisoare!

bine, făcu Mathilde, care credea că Bleicher este un ofițer superior îmbrăcat în haine civile.

În clipa aceea, Pisica luă hotărîrea fatală. În aceeași zi, împreună cu Bleicher, ea se prezentă la toate întîlnirile trecute în agenda care fusese găsită asupra ei. Drept urmare, seara, Abwehr-ul deținea pe Duvernoy, agent al Biroului 2 de la Vichy, cu care Pisica nu încetase să țină legătura, pe brigadierul Lejeune și pe soția lui, pe unchiul Marco și pe René Aubertin. Nici unul dintre ei nu înțelese că Pisica îi trădase pe toți decît în clipa cînd aflară că la arestarea fiecăruia în parte ea fusese prezentă.

După ce toată treaba fu terminată, Mathilde luă cina împreună cu Bleicher, la un restaurant de lux. O masă copioasă, stropită fără zgîrcenie cu șampanie. Cît de departe era ultima noapte petrecută la Santé...

La sfîrșit, se urcară în mașina cu care colindaseră toată ziua Parisul.

— Și acum, unde mergem? întrebă Pisica.

— Mergem la culcare — răspunse Bleicher cu cel mai firesc aer din lume și o conduse la vila Abwehr-ului de la Saint Germain. Comandantul și ceilalți ofițeri îi făcură noii prietene a Germaniei hitleriste o primire fastuoasă. Din nou șampanie, pahare ciocnite, urări. În aceeași noapte, Mathilde Carré, alias Pisica, deveni cu elan, iubita sergentului Hugo Bleicher din serviciul de spionaj și contraspionaj al armatei germane.

SCHIMBARI LA „INTERALIAT"

Zilele următoare fură pentru Pisica împărțite între savoarea vieții de petreceri pe care i-o oferea Bleicher, pe cheltuiala Abwehr-ului, și activitatea febrilă condusă de același Bleicher, în contul aceleiași „firme". Rînd pe rînd căzură în capcana întinsă, cu ajutorul neslăbit al Mathildei Carré, Paul, alias Lucian de Roquigny, fostul profesor de la Universitatea din Varșovia, Stéphane, curierul, și mulți alții mai puțin importanți — în total vreo sută de persoane. Toți au fost siliți să cunoască chinurile anchetelor hitleriste și regimul din lagărele de exterminare. Puțini au scăpat cu viață din aceste încercări.

Tot atunci, Bleicher și Mathilde își schimbară domiciliul, mutîndu-se într-o altă vilă pe care meticulosul sergent, în grija sa pentru toate detaliile, o denumi Capcana Pisicii.

Noua locuință, pe care cei doi o împărțeau cu o echipă a Abwehr-ului, inclusiv vechea rivală, Renée Borni, adusă acolo pentru codificarea mesajelor, fusese destinată unei operații foarte importante. Planul fusese elaborat în cursul unei consfătuiri ultrasecrete care avusese loc la cartierul general al Abwehr-ului și consta în „întoarcerea" postului emițător al rețelei „Interaliat" împotriva celor pe care trebuia să-i servească. Tactica „întoarcerii" a fost folosită, cu sau fără succes, de foarte multe ori în tot cursul războiului. De data aceasta însă, se pare că ea a fost aplicată pentru întîia oară. Cel puțin așa afirmă autorul englez Gordon Young.

Pentru realizarea planului, la sugestia Pisicii, fu căutat și arestat un oarecare Marcel care lucrase ca telegrafist în cadrul „Interaliat"-ului dar care în urma unei neînțelegeri cu Armand, părăsise rețeaua. Marcel fu „convins" destul de repede să lucreze pentru noii stăpîni și astfel mesajele transmise la Londra aveau un „stil" cunoscut, care nu deștepta suspiciuni.

Abwehr-ul „confecționă" apoi o explicație a întreruperii care intervenise în legătura cu Londra din cauza arestărilor. Da, într-adevăr, Armand și alți cîțiva fuseseră arestați, dar Pisica reușise să scape și continua lupta. În noile condiții ea nu-și mai putea păstra numele codificat de Pisica, ci își va semna mesajele Victoria.

Și astfel, într-o noapte de la sfîrșitul lunii noiembrie 1941, fu transmis la Londra primul mesaj după „micile schimbări" intervenite la „Interaliat." Nu încape îndoială că Bleicher și șeful său Borchers au trăit cîteva zile de emoție pînă cînd a fost primit răspunsul de peste mare : „**Recepționat mesajul**".

În tot cursul lunilor următoare, mesajele pornite din „Capcana Pisicii" nu treziseră la Londra nici un fel de suspiciuni. Ele prezentau atîta încredere, încît Mathilde primi chiar o importantă sumă de bani „pentru plata agenților", iar Abwehr-ul, probabil fără știrea Pisicii, reuși să inducă în eroare Amiralitatea britanică în legătură cu mișcările a două importante crucișătoare germane, „Scharnhorst" și „Gneisenau", pe care aliații căutau cu orice preț să le distrugă.

LUCAS SE BUCURA, DAR ÎȘI PUNE ÎNTREBĂRI...

În aceeași perioadă se afla la Paris un anume Lucas, agent care fusese parașutat în Franța de englezi cu cîtva timp înainte, împreună cu un operator radio. Acesta fusese însă arestat și acum Lucas se găsea izolat de centru, singur și fără mijloace în propria lui țară, în iarna grea a anului 1941.

La un moment dat însă, norocul îi surîse lui Lucas, căci, prin intermediul unei persoane cunoscute, avocatul Michel Brault, cel care introdusese în societatea pariziană pe Armand și pe Pisica, el află despre existența Mathildei care, după cît se părea, era în măsură să-l ajute în reluarea contactului cu Londra.

La 28 decembrie Lucas avu o primă întrevedere cu Pisica, la cafeneaua „George V" de pe Champs-Elysées, bineînțeles sub supravegherea atentă a lui Bleicher. Ea îi promise lui Lucas sprijin în sensul că va mijloci transmiterea mesajelor sale la Londra.

„**Mi-a devenit deîndată simpatic** — avea să scrie Mathilde Carré în **Memoriile** ei, despre personajul nou intrat în scenă. **Era un tip curat, solid, entuziast și plin de idei bune**".

Dat fiind că Lucas era un agent important și legătura cu el deschidea perspective promițătoare, Abwehr-ul luă măsurile corespunzătoare noii situații. Mathilde închirie un apartament situat pe o stradă din al XVI-lea arondisment și-l prezentă lui Lucas pe Bleicher ca fiind prietenul ei Jean Castel, om de afaceri belgian. Între timp, prin postul de emisie cunoscut se transmise primul mesaj al lui Lucas, care cerea permisiunea de a folosi această cale spre a ține legătura cu Londra.

Răspunsul nu întîrzie să sosească : „**De acord**".

În noua situație, mai ales că foarte curînd primi și mijloacele materiale care îi erau necesare („Cere-ne orice, numai un operator radio nu" — îl avertizase Londra), Lucas începu să lucreze intens, întîlnindu-se des cu Mathilde. În foarte scurt timp însă, mintea lui ageră îl duse la concluzia că ceva nu e în ordine. Cîteva întîmplări destul de mărunte, dar nu lipsite de semnificație, îi întăriră lui Lucas convingerea că Pisica lucra pentru nemți. Extrem de lucid, el cîntări bine toate argumentele și luă o hotărîre îndrăzneață : s-o întrebe chiar pe Mathilde care este adevărul. La prima întîlnire pe care o avu cu ea, Lucas o încolți cu cîteva întrebări directe și precise care căzură ca loviturile de secure. După cîteva minute, Pisica își pierdu cu totul sîngele rece pe care-l avea de obicei și se prăbuși :

— E mai bine să-ți spun adevărul — murmură ea sfîrșită.

Și îi povesti lui Lucas aproape tot adevărul — cum fusese arestată și cum, fiind amenințată cu moartea, acceptase să lucreze pentru nemți — fără să spună însă un cuvînt despre toți cei pe care îi denunțase.

— Acum — exclamă Mathilde, înviorîndu-se, parcă, puțin — nu vreau altceva decît să mă răscumpăr, să mă răzbun pe nemți !

BLEICHER : „RASPUND CU CAPUL PENTU EA !"

Ascultînd această spovedanie, Lucas își dădu seama de întreaga gravitate a situației. Pur și simplu, tot ce făcuse — el și prietenii lui — s-a petrecut ca într-o vitrină în fața căreia agenții Abwehr-ului, comod instalați în fotolii, stăteau și priveau.

Mintea lui Lucas lucra febril. Primul gînd fu s-o execute pe trădătoare pe loc. Respinse însă ideea care, în acel moment, nu putea aduce nici un folos. După cîteva clipe combină însă un alt plan.

— Fii atentă — îi spuse Pisicii — uite ce ai de făcut...

Potrivit acestui plan, Mathilde urma să-i comunice lui Bleicher cîteva „noutăți" interesante aflate de la Lucas și anume că, de curînd (scena se petrecea în luna ianuarie 1942), avusese loc la Paris — faptul nu era lipsit de adevăr — un congres al grupurilor din Rezistență. Bleicher trebuia să afle că la congres se hotărîse ca Lucas să fie trimis la Londra pentru a face un raport amănunțit asupra situației din Franța. La întoarcerea lui din Anglia, urma să se țină o conferință a conducătorilor Rezistenței, la care Lucas avea să aducă cu sine un general englez. După ce îi aducea la cunoștință noutatea, Mathilde trebuia să-i sugereze lui Bleicher ca Lucas să fie lăsat să plece, pentru ca la întoarcerea lui să poată fi capturați, dintr-un condei, toți șefii Rezistenței, plus generalul englez... Și cel mai bine ar fi ca, la expediție, să participe și ea, Pisica, pe care, fără îndoială, Lucas ar fi de acord s-o ia la Londra. Călătoria Mathildei în Anglia însemna un avantaj imens, posibilitatea de a obține chiar de la sursă informații de cea mai mare importanță...

Bleicher fu pur și simplu încîntat de idee. Mai mult chiar, atunci cînd unul dintre ofițerii de la Abwehr îl întrebă dacă Mathilde Carré prezenta suficientă încredere pentru o asemenea misiune, Bleicher răspunse cu toată sinceritatea :

— Răspund cu capul pentru ea !

De altfel, sergentul nu era singurul adept entuziast al planului propus. Întregul cartier general de la Paris al Abwehr-ului se pusese în mișcare pentru reușita acțiunii. Bleicher și ceilalți erau cît se poate de nerăbdători s-o vadă pe Mathilde plecată. Călătoria ei în Anglia trebuia să se transforme într-un mare succes al Abwehr-ului.

— Cînd ai să te întorci — îi spuse Bleicher Pisicii — ai să ai bani. O grămadă de bani ! Ai să fii cea mai celebră femeie a războiului !

„MEMORIILE UNEI PISICI"

Lucas pregăti un mesaj pentru Londra, care fu transmis fără întîrziere de Bleicher. Pînă la primirea răspunsului, începură preparativele. Însuși generalul von Stülpnagel dădu ordin ca paza de coastă să fie retrasă din zona unde urma să aibă loc îmbarcarea, iar patrulele de infanterie din regiune primiră dispoziția „să se uite în altă parte".

După cîtva timp mesajul de răspuns al Londrei sosi : **„Întîlnirea la 12 februarie"**.

Îmbarcarea „călătorilor" pentru Anglia pe o coastă pustie din Nord nu fu lipsită de peripeții care, în vreme de război, s-au dovedit a fi aproape inevitabile. După trei eșecuri, după ce au fost siliți să se înapoieze de două ori la Paris, Lucas și Mathilde Carré se îmbarcară, în cele din urmă, în noaptea de 26 spre 27 februarie 1942, pe bordul unei vedete rapide britanice care venise să-i ia.

În cele patru ore ale traversării, Lucas avu timp să se gîndească — pentru a cîta oară ? — dacă noua rețea pe care a crease în ultima perioadă, de astă dată fără știrea Pisicii și implicit a Abwehr-ului, avea să funcționeze potrivit așteptărilor lui.

În ce o privea pe Mathilde, așteptările ei fură într-o măsură înșelate de primirea nu exagerat de prietenească ce i se făcu dincolo de Canalul Mînecii, deși în **Memorii** a mărturisit : **„Într-o dimineață limpede și minunată, Anglia mi-a apărut trandafirie sclipind în lumina soarelui."**

Serviciul secret englez știa acum că Pisica era un agent dublu, dar nu lăsă să se înțeleagă că dă prea mare importanță acestui fapt. Mathilde fu găzduită într-un apartament destul de elegant cu trei camere și baie. În toate colțurile fuseseră ascunse microfoane. Telefonul era pus de asemenea sub observație. Pisica beneficia de ceea ce se numește, în asemenea cazuri, libertate supravegheată. Supravegherea o asigurau o lucrătoare a serviciului secret, care nu o părăsea nici o clipă, și un număr de agenți care o urmăreau pretutindeni.

În cursul interogatoriilor care îi fură luate, Pisica

Se urzește un plan : plecarea „Pisicii" în Anglia. Va accepta Abwehr-ul această idee?

predă un cifru cu ajutorul căruia fură transmise, timp de circa șase săptămîni, informații false serviciului secret hitlerist, descrise metodele de lucru ale acestuia, procedeele folosite la arestări și interogatorii și dădu numeroase relații cu privire la funcțiile ocupate de diverse personaje.

Șederea la Londra o îndemna pe Mathilde Carré — energia ei era de-a dreptul inepuizabilă — să umble pretutindeni, să vadă totul, să cunoască locuri, fapte și oameni. În ciuda acestei curiozități nu toomai sănătoase a Pisicii, speranțele serviciului secret englez de a o vedea luînd eventual contact cu vreun agent german fură înșelate. Și, întrucît supravegherea ei era prea costisitoare, într-o dimineață de la începutul primăverii anului 1942 Mathilde fu poftită să se mute din apartamentul pe care îl ocupa în Bayswater Road, la închisoarea din Holloway, iar mai tîrziu fu instalată la penitenciarul din Aylesbury, unde petrecu tot restul războiului, îndeletnicindu-se cu redactarea a ceea ce ea a intitulat „Memoriile unei Pisici".

Înapoierea Mathildei în Franța, așteptată de Bleicher cu o nerăbdare ușor de înțeles, a avut loc abia după încheierea ostilităților, cînd Scotland Yardul a predat-o poliției franceze contra semnătură de primire.

După șapte ani de arest preventiv — mai întîi în Anglia, apoi în Franța — Pisica fu chemată la 3 ianuarie 1949 în fața judecății. După un proces care a fost urmărit cu emoție de întreaga opinie publică franceză, Mathilde fu condamnată la moarte. Apoi însă, ea obținu comutarea pedepsei în închisoare pe viață, iar după cîțiva ani fu amnistiată. În vara anului 1954, după doisprezece ani de detențiune, Mathilde Carré, născută Bélard, alias Pisica, alias Victoria, se înapoie la locuința părinților săi din Paris. Deși trecuse prin multe, spre deosebire de cei mai mulți dintre foștii membri ai rețelei „Interaliat", Pisica era în viață.

UN PROCES CARE A FACUT VÎLVA

Cum trebuie, oare, judecată această femeie pe care o instanță a condamnat-o la moarte, iar alta i-a acordat cu clemență viața și, pînă în cele din urmă, și libertatea?

Procesul Mathildei Carré, vîlva care s-a stîrnit în jurul lui și, în sfîrșit, ancheta întreprinsă de publicistul englez Gordon Young au prilejuit acumularea multor mărturii și judecăți asupra acestui straniu personaj care s-a vrut — cu un nemăsurat orgoliu — o Mata Hari a celui de al II-lea război mondial.

Iată cîteva din judecățile emise asupra Pisicii. Vor ajuta ele oare pe cititor să-și formeze o părere proprie?

Ziarul „Liberation" din 4 ianuarie 1949, după prima ședință a procesului: „I se spunea Pisica, dar chipul ei triunghiular și plat, vocea ei de o dulceață studiată, dicțiunea ei șuierătoare, acest calm aparent o apropie mai degrabă de șarpe".

Colonelul Achard, de la Biroul 2 al guvernului de la Vichy, în depoziția făcută în calitate de martor al apărării: „Sînt convins că în toată perioada în care a lucrat cu serviciul nostru, n-a făcut un joc dublu. Ea nu ne-a trădat niciodată".

René Aubertin, martor al acuzării: „Am făgăduit tovarășilor mei că, dacă rămîn în viață, la întoarcerea din lagărul de concentrare voi spune, fără ură, tot adevărul. Și adevărul este că Mathilde a preferat să-și apere propria sa viață în dauna altor treizeci și cinci de vieți".

Procurorul Bécognée: „Această femeie a trădat Franța pentru că era lipsită de simțul moral, pentru că nu avea scrupule. (...) Ea a trădat propria sa cauză într-un chip care nu merită nici un cuvînt de iertare, căci ea însăși era conducător".

Albert Naud, avocat, cel care a apărat-o pe Mathilde Carré și care a reușit să obțină comutarea pedepsei și, apoi, punerea ei în libertate (în pledoaria făcută în fața tribunalului): „Dacă această femeie a trădat, a făcut-o pentru că a fost printre cei dintîi care au intrat în Rezistență și pentru că ea însăși a fost denunțată (...) Ea voia să trăiască. Oare i se poate imputa aceasta? (...) E vinovată, bineînțeles, totuși, nu trebuie să uitați că a fost una dintre primele eroine ale Rezistenței care se năștea."

Același Albert Naud, în memoriul prin care cerea grațierea clientei sale: „1) Mathilde Carré a fost un membru autentic, eficace și entuziast al Rezistenței, din septembrie 1940 pînă în noiembrie 1941; 2) Apărarea acceptă că a greșit timp de două luni începînd din ziua arestării ei; 3) Mathilde Carré a dezvăluit unui agent aliat impasul supărător în care intrase, cu sau fără voie; 4) Și-a riscat viața făcînd această mărturisire și organizînd plecarea la Londra în 1942. Dacă planul ei ar fi fost dejucat de Bleicher, ea ar fi fost executată fără milă".

Colonelul Buckmaster, din serviciul secret englez, către Gordon Young: „Avea multă siguranță de sine, femeia asta! Era o aventurieră înnăscută".

Avocatul Michel Brault, către Gordon Young: „A fost o aventurieră îngrozitoare. Mă înspăimîntă".

Avocatul Albert Naud, într-o scrisoare adresată lui Gordon Young: „Procesul Pisicii a fost un fals proces. În primul rînd a fost falsificat de ea însăși: ea nu s-a prezentat înaintea judecătorilor așa cum era. În locul unei ființe vii, în fața tribunalului a compărut «un personaj» (...) un personaj convențional de care Mathilde Carré nu s-a putut despărți niciodată. Nici o clipă adevărata Mathilde Carré nu a fost prezentă".

Lucas, către Gordon Young: „Ca și mulți alții, Mathilde Carré a adus servicii importante aliaților, înainte de a fi arestată. Cum puțini alții au făcut-o, a trădat atunci cînd a fost arestată, acceptînd să lucreze pentru germani. Ea s-a distins mai cu seamă prin entuziasmul cu care și-a trimis foști tovarăși la moarte. Unul după altul, martorii au dovedit că n-a făcut nici cea mai mică încercare de a limita daunele provocate de trădarea ei. Dimpotrivă, a lucrat pentru germani cu aceeași zel pe care-l desfășurase în favoarea aliaților și pe care avea să-l desfășoare din nou pentru ei ceva mai tîrziu. Singura explicație pe care pot s-o dau sincerităților ei succesive rezidă în faptul că principalul ei resort era un colosal egocentrism, cu alte cuvinte, un orgoliu nemăsurat, criminal și autodistructiv."

Mathilde Carré, răspunzînd la întrebările puse de Gordon Young: „Ceea ce încerc să fac e să uit tot ce s-a întîmplat. Ce puteam face? Mi s-a dat să aleg între a fi liberă sau a fi împușcată. Dv. cum ați fi procedat? (...) Am comunicat englezilor tot ce știam și sînt sigură că le-am fost de folos. Sînt sigură că, la început, Bleicher a crezut efectiv că la Londra lucram pentru el. Cred că Bleicher avea cu adevărat încredere în mine. Oricum, mai mult sau mai puțin, pentru că, știți, încredere e un cuvînt foarte relativ, mai ales în chestiuni dintr-astea (...) Cred că nu mai este nimic de spus. La revedere, domnule. Vă rog să uitați că Pisica a existat vreodată."

A. COSTA

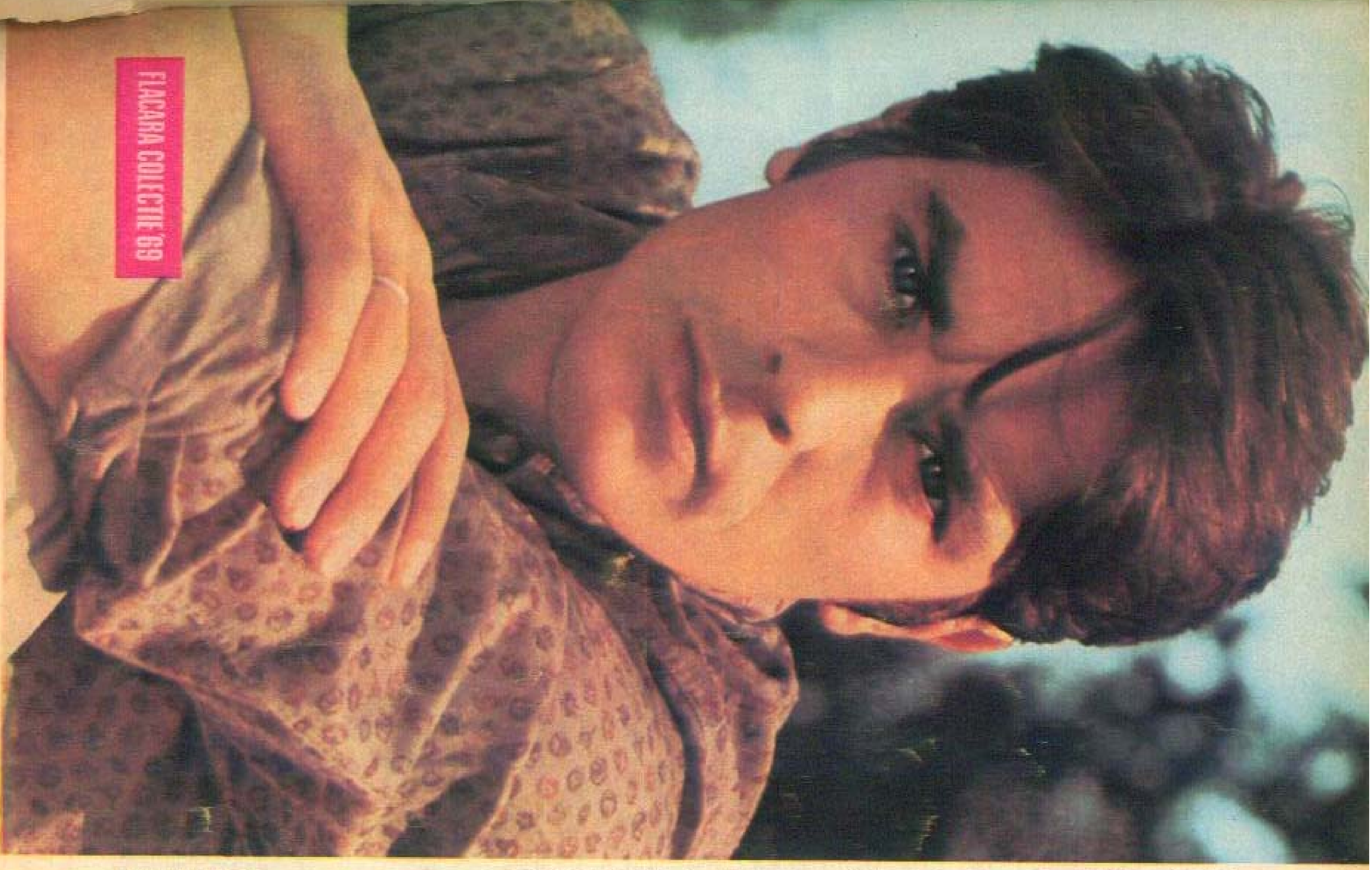

ALAIN DELON

Locul şi data naşterii : 8 noiembrie 1935, localitatea Sceaux. A debutat în 1957, în filmul lui Yves Allégret, *Cînd se amestecă femeia* (cu Edwige Feuillere). Filme mai importante : *Fii frumoasă şi taci* — 1957 (cu Jean-Paul Belmondo), *Cristina* — 1958 (regia Gaspard Huit, cu Romy Schneider), *In plin soare* — 1959 (regia René Clément cu Marie Laforêt). *Rocco şi fraţii săi* — 1960 (regia Luchino Visconti, cu Annie Girardot, Renato Salvatori), *Iubiri celebre* — 1961 (cu Brigitte Bardot), *Eclipsa* (regia M. Antonioni, cu Monica Vitti), *Dracul şi cele zece porunci* — 1962 (regia J. Duvivier, cu Danielle Darrieux), *Ghepardul* (regia L. Visconti, cu Burt Lancaster şi Claudia Cardinale). *Laleaua neagră* — 1963 (regia Christian Jaque, cu Virna Lisi), *Rolls-Royce-ul galben* — 1964 (regia Anthony Asquith, cu Shirley McLaine), *A fost cîndva hoţ* (regia Ralph Nelson, cu Ann Margret), *Arde oare Parisul !* — 1965 (regia René Clément), *Aventurierii* — 1966 (regia Robert Enrico), Samuraiul — 1967 (regia Jean-Pierre Melville), *Adio, prietene* — 1968 (regia Jean Herman).

20 lucrări din GRAFICA SECOLULUI XX

de Radu IONESCU

În secolul nostru, toate mijloacele de clasificare, toate criteriile de judecată ale artei, aplicate cu atita rigoare epocilor trecute, au devenit practic inoperante. Artistul contemporan, gînditor profund, nu se mai socotește a fi doar cel chemat să transcrie realitatea cu mijloace artistice, ci să descopere acele lucruri sau sensuri pe care el, artistul, cu sensibilitatea și puterea sa deosebită de percepție, le surprinde sau le intuiește cel mai bine.

În arta celei de a doua jumătăți a veacului trecut, citeva prezențe artistice deosebite au zguduit conștiința epocii. Impresionismul, de pildă, recomanda apropierea de realitatea imediată, de clipa trecătoare, aducind în centrul atenției oamenii simpli, surprinși în cele mai neașteptate momente. Ca reacție împotriva acestui curent, Cézanne încerca să-și explice ceea ce este în jurul său, refuzind să-și mai transcrie mecanic impresiile, impunind în artă primatul rațiunii și deschizind astfel larg porțile viitorului. În același timp, Van Gogh căuta, sub focul unei pasiuni arzătoare, adevărul interior, emoțiile, sentimentele, iar nu aparențele. Tot atunci, neînțeles, Redon explora domeniile, încă inedite, ale visului.

La granița dintre două veacuri, Toulouse-Lautrec, într-o existență scurtă, lărgește considerabil aria de investigare a realului, beneficiind de experiența contemporanilor săi și de aceea, de veche tradiție, a Orientului, cunoscut apusenilor prin intermediul stampelor japoneze.

La scurt timp după nașterea noului veac, ca reacție împotriva impresionismului, devenit pentru mulți artiști-epigoni o formulă edulcorată, încep să apară, coexistind sau succedindu-se, diferite curente sau concepte artistice, aducind, fiecare din ele, un plus la lărgirea sferei de investigație a artei.

În trecutul îndepărtat, separarea între pictori, sculptori și graficieni era mult mai evidentă ca astăzi. Pentru ei — pictori sau sculptori — desenul era doar un mijloc de a organiza o viitoare lucrare, de a reține scene sau figuri interesante intilnite in cale, iar nu de a supune spectatorilor rodul acestei activități ajutătoare. O dată cu creșterea rolului personalității artistului, a prezenței sale subiective în artă, aceste notații au început să părăsească, în mod deliberat, atelierele, comunicînd gînduri trecătoare, stadii în evoluția unei lucrări, stări de spirit. Încetul cu încetul, exprimarea cu ajutorul diverselor tehnici ale graficii a devenit curentă, spontaneitatea execuției fiind mai apropiată de ritmul alert al existenței omului modern. În plus, aceste notații, aparent superficiale adesea, sînt reflexul străfulgerărilor prin mintea oamenilor a unor întrebări sau schițarea acelor răspunsuri care se fac încă așteptate. Din aceste motive, o istorie a graficii secolului XX este, în realitate, imaginea creației personalităților dominante ale artei.

Urmărind etapele parcurse în scopul cîștigării unui limbaj artistic cît mai bogat, mai apt să exprime tumultul veacului, vom poposi, mai întîi, la prima revoluție artistică a secolului XX: fauve-ismul. În frunte cu Matisse, grupul fauve-ilor urmărea ca prin culori violente, pure

(Continuare în pag. 61)

ELIZABETH TAYLOR

Data și locul nașterii : 27 februarie 1932, Londra. A debutat la zece ani, în filmul *Credincioasa Lassie*. Roluri importante în : *Un loc sub soare* — 1950, *Uriașul* — 1956 (cu James Dean și Rock Hudson), *Pisica pe acoperișul încins* — 1958, *Cleopatra* — 1959 (regia J. Manckiewicz, cu Richard Burton și Rex Harrison), *Cavalerii nisipurilor* — 1964 (regia Vincente Minneli, cu Richard Burton), *Cui îi e teamă de Virginia Woolf* — 1966 (regia Mike Nichols, cu Richard Burton), *Femeia îndărătnică* — 1966 (regia Franco Zeffirelli, cu Richard Burton), *Reflexe într-un ochi de aur* — 1967 (regia John Huston, cu Marlon Brando), *Actorii* — 1967 (regia Peter Glenville, cu Richard Burton), *Boom* — 1968 (regia J. Losey, cu Richard Burton).

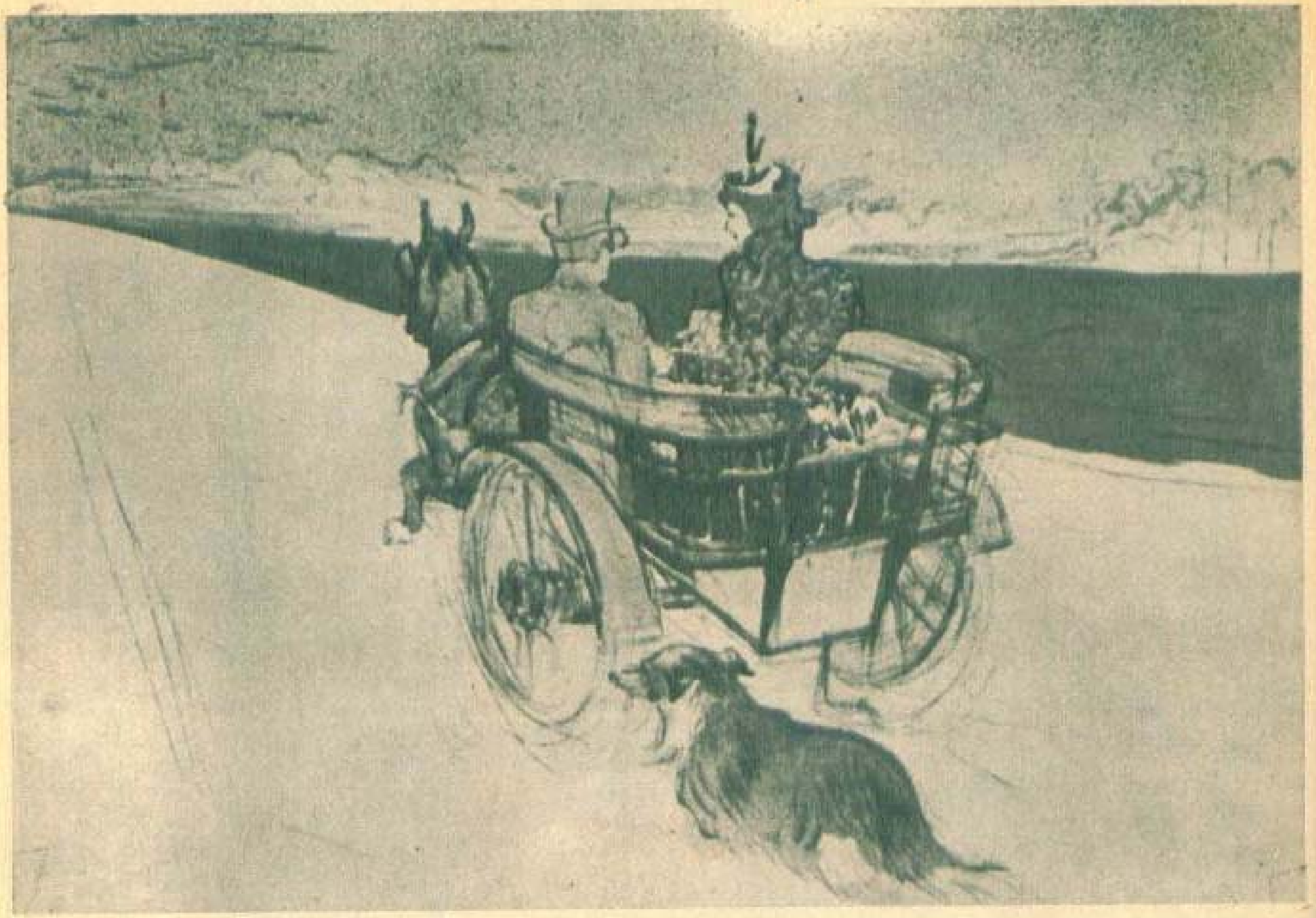

H. DE TOULOUSE – LAUTREC : *Trăsura*

HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC (1867—1901)

În lumea exuberantă, avidă de petreceri, din Montmartre, Toulouse-Lautrec, pictorul infirm, părea un intrus. Cu toate acestea, datorită curiozității nestinse a lui Lautrec de a cunoaște și a reda plastic realitatea, această lume avea să rămînă consemnată pentru totdeauna. Din preceptele impresioniștilor, Lautrec nu a ales decît dragostea pentru mediul obișnuit lui, pe care îl transpune în nenumărate litografii, desene și picturi al căror ritm, compoziție și arabesc al liniei îl definesc drept un admirator al stampelor japoneze. Prin darul său de pătrundere psihologică, dus uneori pînă la cruzime, Lautrec prefigurează expresionismul, opera sa fiind astfel, deși neînțeleasă în timpul vieții, o mare lecție de adevăr și artă. Știind să se apropie de modelele sale fără a-și pierde aerul de noblețe moștenit de generații, Lautrec a cunoscut balurile publice și cafenelele, locurile rău famate și circul, hipodromurile și strada, redîndu-le cu cinismul omului tarat, dublat însă de un desăvîrșit artist. Bogata sa operă grafică încheie veacul trecut, lăsînd cale liberă viitorului pe care l-a descătușat din constrîngerea canoanelor și a filistinismului.

KÄTHE KOLLWITZ (1867—1945)

Într-o epocă în care preocupările pentru găsirea unui nou limbaj artistic erau pe primul plan, conștiința cetățenească a artistei germane Käthe Kollwitz s-a făcut vehement auzită. Pe parcursul unei existențe îndelungate, petrecute parte în țara sa de baștină, parte în Statele Unite, marea desenatoare germană și-a angajat talentul în scopul de a face cunoscute sărăcia și lupta celor mulți. Simplitatea hotărîtă a desenului său transformă fiecare imagine într-un strigăt pentru dreptate și omenie. Consecventă acestui crez, adevărată artistă militantă, Käthe Kollwitz a mers pe un drum hotărît, pornit de la primele sale suite de gravuri cu scene de război sau greve și pînă la ultimele desene. Autoritatea sa morală și artistică au conturat o personalitate dintre cele mai aparte și unanim admirate ale epocii.

MATISSE : *Natură moartă — palmier și fructe*

HENRI MATISSE (1869—1954)

Ce ciudată părea, la sfîrșitul veacului trecut, observația profetică a lui Gustave Moreau care afirma că elevul său, Henri Matisse (colegul de atelier al lui Pallady) va simplifica pictura. Și într-adevăr, după o scurtă și juvenilă apropiere de lumea scînteietoare a impresionismului, Matisse se afirmă pe linia unei picturi puternice, viu colorate, așternute tranșant pe pînză, fără treceri, fără valori, impunîndu-se astfel drept șef al curentului fauvilor. Cu timpul, gustul său se îndreaptă către teme de o opulență somptuoasă, calmă, odihnitoare. Profeția maestrului său se adeverea în înclinarea pictorului către simplificare, către decorativ. Ilustrațiile sale de carte și gravurile devin simple contururi, delimitări ale motivului făcute cu o elegantă cursivitate.

Prin vigoarea, prin autoritatea și calmul său suprem, Matisse s-a bucurat de considerația acordată unui patriarh al artei.

KÄTHE KOLLWITZ : *Pîine !*

(Urmare din pag. 58)

(„tubul de culoare este un cartuș de dinamită") să scoată în lumină dramele latente, vivacitatea spiritului, combătînd astfel plata transcriere a realității. Expresionismul, tendință permanentă a artei, a găsit la începutul veacului un cîmp de desfășurare prielnic. În 1905, mai mulți artiști germani, grupați în asociația „die Brücke" (Podul), opun artei pasive a impresionismului o artă dinamică, violentă, răscolind adîncurile ființei umane, cu scopul de a nu mai portretiza imagini exterioare, ci trăsăturile ascunse, însă definitorii, ale fiecăruia. Între 1907 și 1914, cubismul, în frunte cu Picasso și Braque, propunea analiza rațională a tot ceea ce se vede, figurarea totală a obiectelor prin descompunerea lor în forme geometrice, prezentate simultan, din mai multe unghiuri de redare, fără perspectivă și fără jocuri de umbre. Pornit din expresionism și din teoriile cubiștilor, abstracționismul — prin arta lui Kandinsky, promotorul său — exprima atît rezultatul investigării foarte personale a lumii noastre, cît și a spațiilor necunoscute, cu ajutorul unui limbaj plastic inedit în acea vreme. Din accente, linii, pete de culoare și ritm, abstracționismul comunică stări de spirit, gînduri, realitatea interioară a artistului. Dacă mai notăm și suprarealismul, în care visul

(Continuare în pag. 64)

INGRID BERGMAN

Data și locul nașterii : 29 august 1915, Stockholm. Debutul în film — 1935. Desprindem din filmografia ei : *Intermezzo* — 1937 (cu Leslie Howard), *Poveste de dragoste* — 1939, *Dr. Jekyll și domnul Hyde* — 1941, *Casablanca* — 1942 (cu Humphrey Bogart), *Cui îi bate ceasul* — 1943 (cu Gary Cooper), *Casa dr. Edwards* — 1944 (regia Alfred Hitchcock, cu Gregory Peck), *Lumină de gaz* — 1944 (cu Charles Boyer), *Arcul de triumf* — 1948, *Stromboli* — 1950 (regia Roberto Rossellini), *Europa '51* — 1951 (regia Roberto Rossellini), *Teama* — 1953, *Călătorie în Italia* — 1953 (regia Roberto Rossellini), *Elena și bărbații* — 1956 (regia Jean Renoir, cu Jean Marais), *Anastasia* — 1956, *Vă place Brahms* — 1961 (regia Anatol Litvak, cu Yves Montand și Anthony Perkins), *Vizita* — 1965 (regia Bernard Wicky, cu Anthony Quinn).

FRANCISCO RABAL

Data și locul nașterii : 8 martie 1926, Aquilas (Spania). Debutul pe ecran : *Maria Antonia îndrăcită* — 1950. Alte filme : *Luna sîngerie* — 1951 (cu Paquita Rico), *Războiul lui Dumnezeu* — 1952, cu Claude Laydu), *Totul este posibil în Granada* — 1953 (cu Merle Oberon), *Moartea unui ciclist* — 1953 (regia Juan Antonio Bardem, cu Lucia Bosé), *Revelația* — 1956 (cu May Britt), *Viridiana* — 1959 (regia Louis Bunuel), *Sonate* — 1959 (regia J. A. Bardem, cu Maria Felix), *Moartea unui bandit* — 1960 (cu Lea Massari) *Eclipsa* — 1961 (regia M. Antonioni, cu Monica Vitti și Alain Delon), *Mathias Sandorf* — 1962 (cu Serena Vergano), *Marea lovitură* — 1963 (cu Emmanuèle Riva), *Cealaltă femeie* — 1963 (cu Annie Girardot), *Marie Chantal contra doctorului Kan* — 1964 (cu Marie Laforet), *La ora 5 după amiază* — 1964 (regia Juan-Antonio Bardem), *Călugărița* — 1965 (regia Jacques Rivette, cu Anna Karina), *Vrăjitoarele* — 1966 (cu Annie Girardot), *Cervantes* — 1966 (cu Gina Lollobrigida).

ANNA KARINA

Data și locul nașterii: 22 septembrie 1940, Copenhaga. Debutul pe ecran: *Micul soldat* — 1961 (regia Jean-Luc Godard). Alte filme: *In această seară sau niciodată* — 1961 (cu Claude Rich), *O femeie este o femeie* — 1961 (regia Jean-Luc Godard, cu Jean-Claude Brialy și Jean-Paul Belmondo), *A-ți trăi viața* — 1962 (regia Jean-Luc Godard), *Șeherazada* — 1962 (regia Pierre-Gaspard Huit, cu Gérard Barray), *Un soț la preț fix* — 1963 (cu Roger Hanin), *O bandă aparte* — 1964 (regia Jean-Luc Godard, cu Samy Frey), *Hoțul din Tibidabo* — 1964 (cu Maurice Ronet), *Femei pentru soldați* — 1964 (regia V. Zurlini, cu Thomas Milian), *Alphaville* — 1965 (regia Jean-Luc Godard, cu Jean-Paul Belmondo), *Călugărița* — 1966 (regia Jacques Rivette, cu Francisco Rabal), *Străinul* — 1967 (regia Luchino Visconti, cu M. Mastroianni) *Lamiel* — 1968 (regia Jean Aurel, cu Robert Hossein).

JANA BREJCHOVA

Data și locul nașterii: 1935, Praga. Debutul pe ecran: *Pîine de plumb* — 1953 (regia Jiri Sequens). Alte filme: *Vina* — 1954 (regia Vladimir Olmer), *Noii născuți* — 1956, *Dorința* — 1959 (regia Wojtech Jasny), *Capcana lupilor* — 1960, *Concertul mult visat* — 1962, *Casa din strada Kaprova* — 1964 (regia Kurt Hoffman), *Castelul Gripsholm* — 1964 (regia Kurt Hoffman), *Baronul Münchausen* — 1964 (regia Karel Zeman), *Și al cincilea cavaler este frica* — 1965 (regia Zbynek Brynych), *Pipele* — 1966 (Wojtech Jasny), *Curaj pentru fiecare zi* — 1967 (regia Ewald Schorm), *Intoarcerea fiului risipitor* — 1967 (regia Ewald Schorm), *Noaptea miresei* — 1968 (regia Karel Kachyna).

▼

DANY CARREL

Data și locul nașterii: 20 septembrie 1935, Indochina. Debutul pe ecran: *Dormitorul celor mari* — 1953 (cu Jean Marais). Alte filme: *Capcană pentru șoareci* — 1954 (cu Michel François), *Puștoaica Pigalle* — 1955 (cu Jean Gaven), *Posedații* — 1955 (cu Raf Vallone), *Marile manevre* — 1955 (regia René Clair, cu Gérard Philipe), *Oameni fără importanță* — 1956 (cu Jean Gabin), *Clubul femeilor* — 1956 (cu Jean Louis Trintignant), *Porte des Lilas* — 1957 (regia René Clair, cu Pierre Brasseur), *Escapada* — 1957 (cu Louis Jourdan), *Naufragiații* — 1958 (cu Henri Vidal), *Moara supliciilor* — 1960 (cu Pierre Brice), *Dușmanii* — 1961 (cu Roger Hanin), *Incheierea afacerilor* — 1962 (cu Daniel Gélin), *Cursă pentru cenușăreasă* — 1965 (cu Jean Gaven), *Un idiot la Paris* — 1967 (cu Jean Lefebvre), *Pacha* — 1968 (regia George Lautner, cu Jean Gabin).

▶

(Urmare din pag. 61)

și jocul imaginației dezlănțuite refuză să se supună oricărei metode, am consemnat cîteva din cele mai importante momente ale artei contemporane.

Artiștilor le sînt deschise astăzi toate căile exprimării. De aceea, de la desenul simplu, direct, al generoasei Käthe Kollwitz și pînă la lumea cosmică a lui Kandinsky, întîlnim nenumărate personalități, fiecare manifestîndu-se conform temperamentului său. Care este viitorul? E greu de spus. Tot ce se poate afirma cu hotărîre este imensa lărgire a ariei de investigație a artiștilor, căreia îi corespunde diversificarea tot atît de uimitoare a formelor de exprimare. Hrănindu-se din seva și experiența trecutului, arta modernă exprimă prezentul, punînd astfel metodic bazele artei viitorului.

RAOUL DUFY (1877—1953)

Tînărul pictor care părăsea, în anul 1900, orașul natal Le Havre pentru a se stabili la Paris — și care era pe atunci un modest autor al unor peisaje în spirit impresionist — avea să devină cel mai spiritual și mai (aparent) spontan dintre artiștii acestei prime jumătăți de veac. Trăind în locuri însorite, în tovărășia unor mari contemporani ai săi, iubind culoarea și mișcarea, Dufy se impune prin serii de lucrări — peisaje, curse de cai, orchestre — subiecte pe care, o dată descoperite, le reia de nenumărate ori. În acuarelele sale, desenul și culoarea devin autonome, primul fixînd pe hîrtie elementele scenei, iar culoarea redînd spiritul locului. Această transcriere a spiritului, a umorului, desprins dintr-o împrejurare oarecare, a tonalității generale care le deosebește pe modelele sale de ceilalți oameni, constituie farmecul și, totodată, marea calitate a acestui subtil și încîntător colorist. Aceleași daruri le-a desfășurat atît în micile acuarele, de o încîntătoare vervă, cît și în marile decorații murale.

RAOUL DUFY : *Bărci*

OSKAR KOKOSCHKA : *Autoportret*

GEORGES ROUAULT : *Autoportret*

OSKAR KOKOSCHKA (n. 1886)

Luptind pentru a-și păstra independența față de grupările artistice constituite, austriacul Oskar Kokoschka s-a apropiat numai în epoca sa de debut de grupul „Der Sturm" (Furtuna), moment notabil în opera sa datorită unei ample serii de portrete, de o mare expresivitate, ale unor contemporani celebri.

Spirit cultivat, scriitor, călător pasionat, Kokoschka este autorul unor monumentale imagini — portrete ale marilor orașe pe care le-a vizitat. Din îmbinarea naturii cu arhitectura, artistul a extras tonalitatea dominantă, realizînd un adevărat ciclu de portrete, care-l definesc drept un fin și pătrunzător psiholog. Expresionist independent, înclinat către redarea trăsăturilor dramatice ale unui chip sau ale unui oraș, artistul, stabilit mai tîrziu în Elveția, a rămas fidel temelor sale, continuînd să lucreze la împlinirea unei opere începută cu peste șase decenii în urmă.

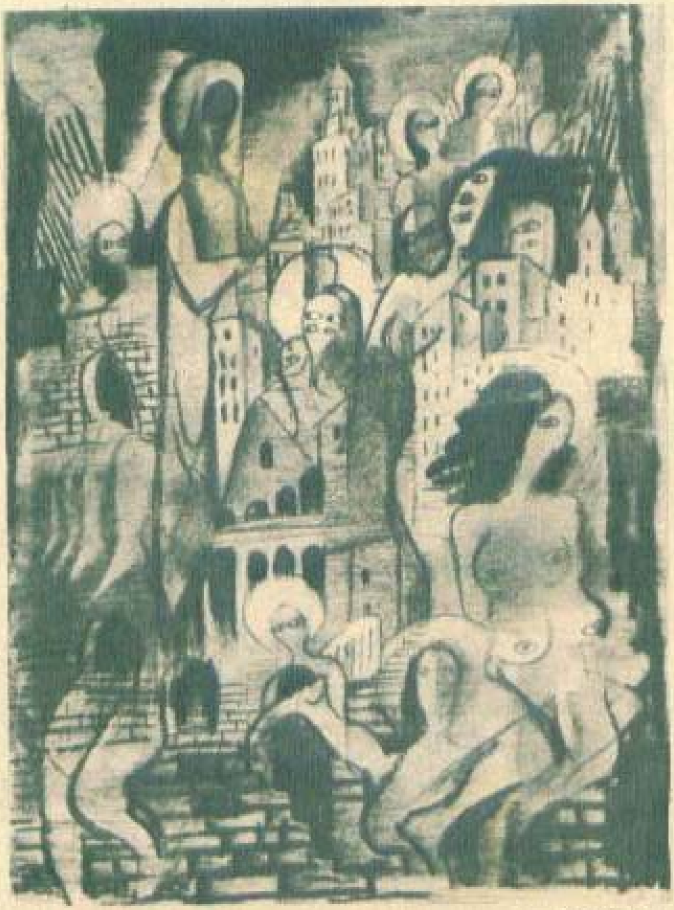

A. JIQUIDE : Oameni și ziduri

AUREL JIQUIDE (1896—1962)

În grafica românească, Aurel Jiquide s-a impus de-a lungul anilor printr-o neostenită activitate artistică pe care darul său de observator avid, a transformat-o într-un document social de mare importanță.

Strada, casa, instituțiile, grădinile publice, circiumile își au în el observatorul malițios, alert, gata să surprindă tot ce este gest fals, zîmbet formal, lustru. Prin exercițiu îndelung și continuu, prin pana sa incisivă, Jiquide devenise reporterul permanent al unei societăți sub a cărei haină se putea afla un trist adevăr.

Anii războiului l-au zguduit pe Jiquide, apropiindu-l mai mult, de data asta nu cu umor, ci cu îndîrjire, de realitățile crude ale secolului. Din această regăsire de sine au ieșit suite de desene de o măreție fără egal în opera artistului. În ele găsim spectrul groazei, șubrezenia unei lumi, haosul și patima care-și întinde gheara. Prin aceste lucrări, lui Jiquide i s-a deschis poarta către marea, adevărata artă.

GEORGES ROUAULT (1871—1958)

Simplul fapt de a fi distrus peste 300 din lucrările sale pe care nu le socotea desăvîrșite, îl recomandă pe Georges Rouault drept un artist de o extremă exigență. Cel mai de seamă reprezentant al expresionismului în Franța descinde din arta pictorilor de vitralii, pentru care smerenia și devoțiunea reprezentau mediul propice al creației. Acestora le datorează Rouault punerea în pagină și fragmentarea subiectului în elementele componente astfel încît privirea să fie condusă către centrul lucrării.

Pasionat pînă la incandescență, iubind tenebroasele adîncimi romantice, Rouault este un mistic în accepțiunea modernă a cuvîntului. Respectului față de creația artistică îi datorăm suitele sale de ilustrații considerate drept operele supreme de acest gen, ale secolului nostru (Reîncarnările lui Ubu, Miserere etc.). *Autor al unei opere în care culoarea pare de smalț și desenul înscris cu dîre de smoală topită, Rouault îmbină fervoarea medievală cu vigoarea expresionismului modern.*

GINA LOLLOBRIGIDA

Data și locul nașterii: 4 iulie 1928, Subiaco. După cîteva roluri mărunte, printre care cel din *Atențiune, bandiți* (1951, regia Carlo Lizzani), cîștigă o mare popularitate cu filmul lui Christian Jaque ***Fanfan la Tulipe*** — 1952. Filme mai importante: ***Frumoasele nopții*** — 1952 (regia René Clair), *Infidelele* — 1952 (regia Mario Monicelli, cu May Britt, Pierre Cressoy, Marina Vlady), *Pîine, dragoste și fantezie* — 1952, *Pîine dragoste și gelozie* — 1954, *Cea mai frumoasă femeie din lume* — 1955, *Trapez* (cu Burt Lancaster și Tony Curtis) — 1956, *Cocoșatul de la Notre Dame* — 1957 (regia Jean Delannoy, cu Anthony Quinn), *Regina din Sabba* — 1959 (cu Yul Brynner), *Vine septembrie* — 1961, *Frumusețea Ippolitei* — 1962, *Mare zbuciumată* — 1963 (cu Jean-Paul Belmondo), *Sultanii* — 1965 (cu Louis Jourdan), *Eu, eu, eu... și ceilalți* — 1965 (regia Alessandro Blasetti, cu Walter Chiari), *Cervantes* — 1966 (regia V. Sherman, cu Horst Bucholz).

PABLO RUIZ PICASSO
(n. 1881)

Născut, sub cerul însorit al Spaniei, la Malaga, Picasso reprezintă în cel mai înalt grad tipul de artist modern. Stăpîn desăvîrşit, încă din tinereţe, al tainelor picturii şi desenului, Picasso s-a impus cu o notă profund originală atît ca pictor cît şi ca grafician. Deşi considerat, alături de Braque, părinte al cubismului, personalitatea sa tumultuoasă i-a făcut să nu se poată înregimenta unui curent. Între grafia angulοasă, geometrizantă, raţională şi linia curbă, curgătoare, de o puritate clasică, creionul sau acul de gravat evoluează cu aceeaşi prestigioasă siguranţă.

Permiţîndu-şi să descompună şi apoi să recompună, într-un spirit care-i este propriu, modelele sale, Picasso ne-a dat cea mai tulburătoare imagine a dezastrelor războiului (Guernica, 1937).

Curiozitatea sa nemăsurată faţă de posibilităţile de exprimare ale artei este dublată de o largă înţelegere umană, consemnată în scenele din lumea circului, în Guernica, în marile compoziţii ilustrînd Pacea şi războiul.

Figură dominantă a artei epocii noastre, Picasso este sinteza tuturor înaintaşilor săi, după cum toţi contemporanii şi urmaşii săi sînt tributari acestei mari şi multilaterale personalităţi.

PABLO PICASSO: *Prînz frugal*

SOPHIA LOREN

Data și locul nașterii : 20 septembrie 1934, Neapole. Debutul în cinematografie : *Mușchetarii mării* — 1950. A jucat în aproape 50 de filme, dintre care amintim : *Cele șase neveste ale lui Barbă-Albastră* — 1950 (cu Totò), *Anna* (cu Raf Vallone), *Urmașul lui Zorro* (cu Walter Chiari) — 1951 ; *Aida* — 1953, *Attila* — 1954 (cu Anthony Quinn), *Păcat că ești o canalie* (cu Marcello Mastroianni), *Frumoasa morăriță* (cu Vittorio de Sica), *Norocul de a fi femeie* (cu Charles Boyer) — 1955 ; *Orgoliu și pasiune* — 1956, (cu Gary Grant), *Patima de sub ulmi* (cu Anthony Perkins), *Orașul dispărut* (cu John Wayne) — 1957 ; *Orhideea neagră* — 1958, (cu Anthony Quinn), *Ciociara* (regia Vittorio de Sica, cu Raf Vallone și Jean-Paul Belmondo), *Cidul* (cu Charlton Heston) — 1960 ; *Madame Sans-Gêne* — 1961 ; (cu Robert Hossein), *Sechestrații din Altona* — 1962 (cu Frederic March și Maximilian Schell), *Bocaccio '70 — 1963* (regia — Vittorio de Sica), *Căsătorie în stil italian* — 1964 (cu Marcello Mastroianni), *Lady L* (cu Paul Newman) — 1965, *Arabesque* (cu Gregory Peck), *Contesa din Hong-Kong* (regia Charlie Chaplin, cu Marlon Brando) — 1966 ; *A fost odată* — 1967 (regia Francesco Rosi, cu Omar Sharif).

FLACARA COLECTIE '69

JEAN-PAUL BELMONDO

Data și locul nașterii : 9 aprilie 1933, Neuilly. A urmat cursurile de artă dramatică conduse de Raymond Girard. În 1958 își începe cariera cinematografică cu filmul *Farsorii*, urmat de *Fii frumoasă și taci* (cu Alain Delon), *O duminică năstrușnică, Pe jos, călare și în mașină*. Primul mare succes îl cunoaște în 1960, cu filmul lui Jean-Luc Godard *Cu răsuflarea tăiată*. Mai notăm dintre filmele sale : *Moderato cantabile* — 1960 (cu Jeanne Moreau), *Cartouche* (cu Claudia Cardinale) — 1961, *Week-end la Zuydcoote* (cu Catherine Spaak), *Denunțătorul* (regia J. P. Melville) — 1963 ; *Intr-o frumoasă dimineață de vară* (cu Sophie Daumier și Géraldine Chaplin), *Omul din Rio* (cu Françoise Dorléac), *Ciociara* (cu Sophia Loren) — 1964 ; *Hoțul* — 1966 (regia Louis Malle)

MELINA MERCOURI

Data și locul nașterii : 18 octombrie 1925, Atena. Debutul pe ecran : *Stella* — 1955 (cu George Foundas). Alte filme : *Cel care va muri* — 1957 (cu Pierre Vaneck), *Legea* — 1959 (cu Yves Montand), *Niciodată duminica* — 1961 (regia Jules Dassin), *Fedra* — 1961 (cu Raf Vallone), *Invingătorii* — 1962 (cu George Peppard), *Topkapi* — 1963 (regia Jules Dassin, cu Maximilian Schell), *Pianele mecanice* — 1964 (regia J. A. Bardem, cu Hardy Krüger), *Un bărbat care ar putea fi omorit* — 1965 (cu James Garner), *Ora zece jumătate vara* — 1966 (cu Peter Finch), *Gaily* — *1968* (cu Brian Keith)

ANOUK AIMÉE

Data și locul nașterii : 27 aprilie 1932, Paris. Debutul pe ecran : *Casa de sub mare* — 1947 (regia Henri Caleff, cu Viviane Romance). Alte filme : *In floarea virstei* — 1947 (regia Marcel Carné), *Indrăgostiții din Verona* — 1948 (regia — André Cayatte, cu Serge Reggiani), *Salamandra de aur* — 1949 (cu Trevor Howard), *Perdeaua roșie* — 1952 (regia Alexandre Astruc), *Intilniri urite* — 1955 (regia Alexandre Astruc), *Toți pot să mă omoare* — 1957 (regia Henri Decoin), *Montparnasse 19* — 1957 (regia Jacques Becker, cu Gérard Philipe), *Cu capul de pereți* — 1958 (regia Georges Franju), *Lola* — 1960 (regia Jacques Demy), *La dolce vita* — 1960 (regia F. Fellini, cu Marcello Mastroianni), *Judecata din urmă* — 1961, *Marile drumuri* — 1962, *Opt și jumătate* — 1964 (regia F. Fellini, cu Marcello Mastroianni), *Un bărbat și o femeie* — 1966 (regia Claude Lelouch, cu Jean-Louis Trintignant), *Intr-o seară, un tren...* — 1967 (regia André Delvaux, cu Yves Montand).

CLAUDE RICH

Data și locul nașterii : 8 februarie 1929, Strasbourg. Debutul pe ecran : *Marile manevre* — 1955 (regia René Clair, cu Gérard Philipe, Michèle Morgan). Alte filme : *S-a intimplat la Aden* — 1956 (cu Dany Robin), *Nevăzut, necunoscut* — 1956 (cu Louis de Funès), *Franțuzoaica și dragostea* — 1960 (cu Marie-José Nat), *In această seară sau niciodată* — 1960 (cu Françoise Dorléac), *Tot aurul din lume* — 1961 (regia René Clair, cu Bourvil), *Camera incinsă* — 1961 (cu Nadja Tiller), *Vinătoarea de bărbați* — 1963 (cu Françoise Dorléac) *Mata Hari* — 1964 (cu Jeanne Moreau), *Aurul ducelui* — 1965 (regia Edouard Molinaro), *Un miliard intr-un biliard* — 1965 (cu Elsa Martinelli), Steaua fără nume — 1965 (regia Henri Colpi, cu Marina Vlady), *Arde oare Parisul* — 1965 (regia René Clément, cu Alain Delon, Orson Welles), *Mireasa era in negru* — 1967 (regia François Truffaut, cu Jeanne Moreau), *Te iubesc, te iubesc* — 1968 (regia Alain Resnais).

GEORGES BRAQUE: *Mandolină și fructieră*

GEORGES BRAQUE

(1882—1963)

Anul 1900 avea să aducă în capitala Franței doi tineri al căror drum va fi paralel: Braque și Picasso. Primul, venind dintr-un orășel de provincie, aducea cu el o notă de discreție, de modestie, străină celuilalt. De aceea, pe drept cuvînt, s-a spus că dacă nu ar fi fost Picasso, Braque s-ar fi impus drept vioara întîi a artei moderne din Franța. S-a apropiat mai întîi de fauviști (artiștii care exaltau limbajul culorilor) pentru ca, în 1908, cu prilejul unei expoziții personale, Matisse să remarce în pînzele sale preocuparea de a reduce lucrurile la forme geometrice, la cuburi, de unde numele noului curent — cubismul — omagiu modern adus învățămintelor artistice date, cu puțin timp înainte, de Cézanne.

Cubist alături de Picasso, evoluînd apoi într-o direcție ce apropia mai mult arta de realitate, Braque rămîne unul dintre inovatorii, animatorii și marii rafinați ai epocii noastre.

Desenul lui Braque este sintetic, elocvent, înviorat cu culoare, recomandîndu-l astfel pe marele artist drept un prețios ilustrator de cărți.

Cu toate că a abordat cele mai variate teme, natura moartă rămîne motivul său favorit, prilejuindu-i nenumărate încercări în lumea ritmului, a volumelor și a culorilor.

MARC CHAGALL: *Amintiri*

MARC CHAGALL (n. 1887)

Ajuns pe cea mai înaltă treaptă a gloriei, Marc Chagall, pictorul născut în orășelul rusesc Vitebsk, și stabilit apoi, cu multe decenii în urmă, în Franța, a plătit toată viața un copios tribut amintirilor copilăriei. Îndrumat la început de renumitul scenograf Leon Bakst, care i-a dezvoltat înclinarea sa nativă către spectacol, Chagall și-a colorat întreaga operă cu motive aflate în modestul orizont al copilăriei. În toate lucrările sale apar personaje din folclorul plastic rusesc și din cel evreiesc, ce dau operei sale un caracter suprarealist de tainică și discretă duioșie.

Renumelui său de pictor și desenator i s-au adăugat acelea de ilustrator de cărți, de decorator și de autor al unor celebre suite de vitralii. Un gest de mare artă a fost și decorarea plafonului Operei Mari din Paris: aproape octogenar, Marc Chagall întinerea venerabila clădire prin arta sa, în egală măsură strălucitoare și smerită, emoționantă și tonică.

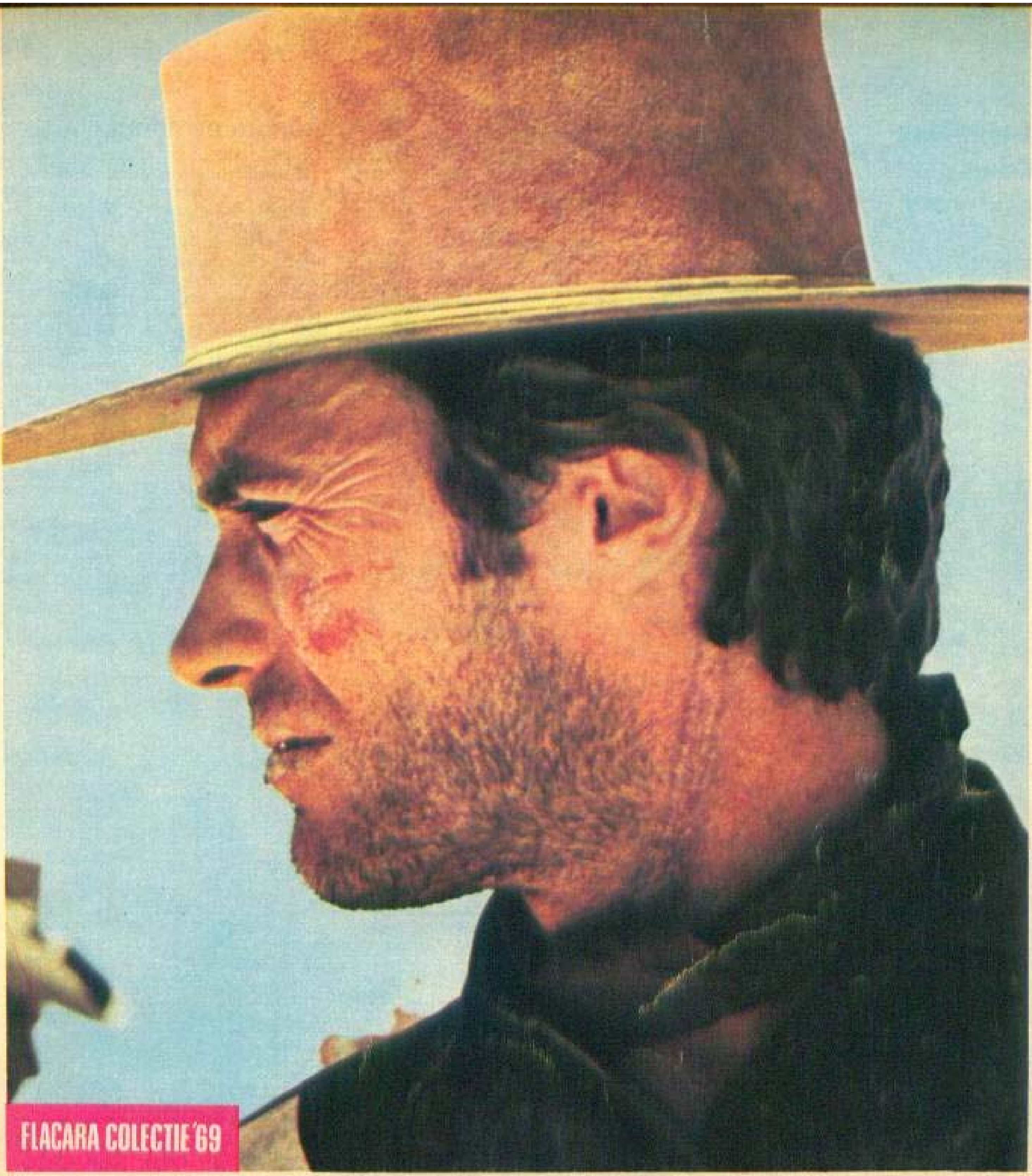

CLINT EASTWOOD

Data și locul nașterii : 31 mai 1933, San Francisco. Debutul pe ecran: *Francis la marină* — 1955. Alte filme: *Prima călătorie a vînzătoarei* — 1956 (cu Ginger Rogers), *Inghesuială la trecătoarea Cimarron* — 1958, *Escadrila Lafayette* — 1958. *Pentru un pumn de dolari* — 1964 (regia Sergio Leone, cu Marianne Koch), *Pentru cîțiva dolari în plus* — 1965 (regia Sergio Leone), *Vrăjitoarele* — 1966 (cu Silvana Mangano), *Bunul, urîtul și răul* — 1966 (regia Sergio Leone, cu Elli Walach), *Spînzurați-l sus și repede*, *Eșecul lui Coogan* — 1967 ; *Unde îndrăznesc vulturii* — 1968 (cu Richard-Burton).

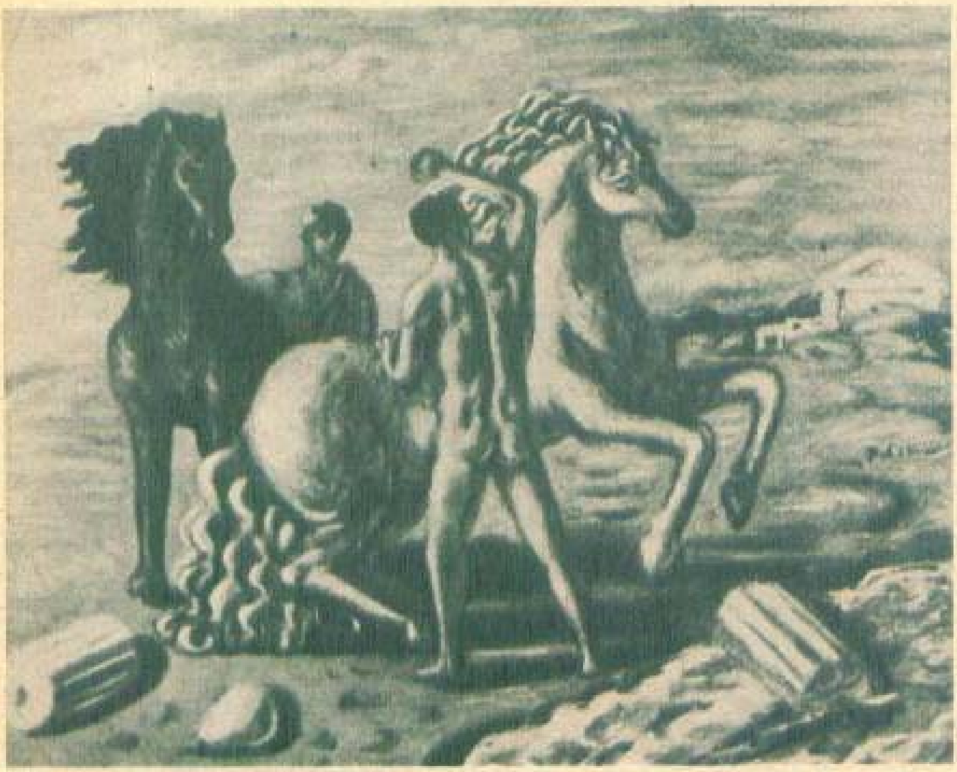

GIORGIO DE CHIRICO : Compoziție

GIORGIO DE CHIRICO (n. 1888)

Pictorul italian Giorgio de Chirico, născut pe pămînt grecesc, este unul dintre cei mai personali artiști ai epocii noastre.

Impresionat încă din tinerețe de lumea evocatoare a ruinelor, de sentimentul opririi vieții în loc — încercat la Pompei și Herculanum — cît și de înscrierea arhitecturii în spațiile solitare și vaste, inundate de lumină, Chirico a compus pe pînză o lume în care elemente reale sînt puse în asemenea contexte sau raporturi încît capătă o haină de mister. Linia precisă, lumina egală, umbrele puternic marcate, arhitecturează o operă pe care autorul o numește „metafizică" o operă ce impune prin atmosfera de straniu pe care o degajă.

În anii din urmă, căutînd să evadeze el însuși din lumea pe care a plăsmuit-o, Chirico s-a apropiat din ce în ce mai mult de lumea reală a noastră, a tuturora.

MAX ERNST (n. 1891)

Unei epoci bogate în contradicții, autodidactul de origină germană Max Ernst i-a răspuns cu o operă în care, pe un fond romantic, se detașează impresiile tulburătoare culese de-a lungul unei existențe zbuciumate, sensibile în fața tuturor actelor de violență. În dadaism — al cărui cofondator a fost — apoi în grupul suprarealiștilor, Max Ernst a adus bogăția unei imaginații de nestăvilită fantezie, a unei înclinații pentru simbolistica celor mai neînsemnate elemente ale tabloului. În lucrările sale, datele realității stau alături de plăsmuirile minții, încît peisajele sale atît de ciudate ne fac martorii unor lumi necunoscute.

Neobosit căutător în domeniul tehnicilor artistice, stăpînind un bogat repertoriu de posibilități de exprimare, Max Ernst a adăugat, în ultima vreme, unei opere de amploare epică sentimentul unei liniști suverane, caracteristică artistului desăvîrșit.

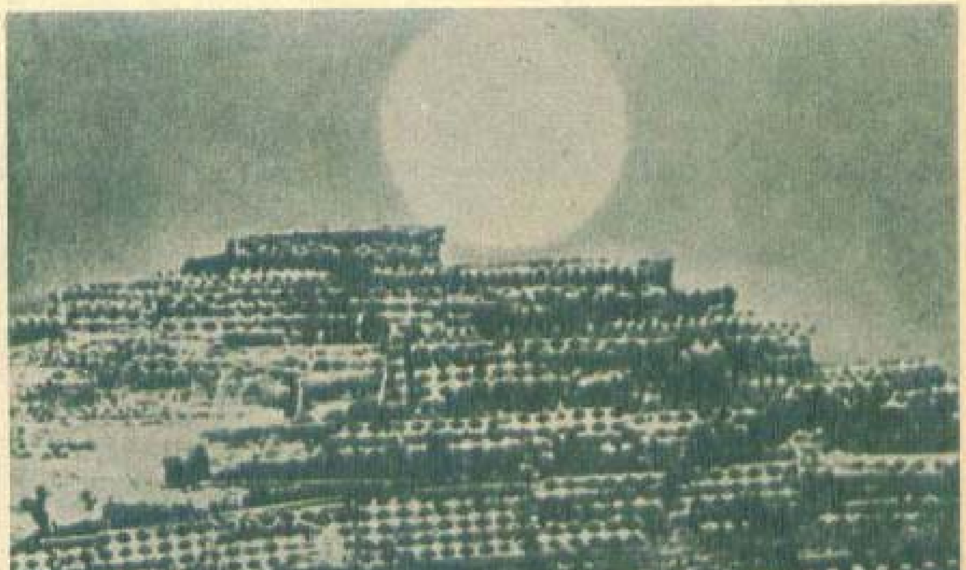

MAX ERNST : Cetatea împietrită

JULES PERAHIM : *Văduva*

JULES PERAHIM (n. 1914)

În mișcarea de avangardă a artei românești a veacului nostru, Jules Perahim a ajuns la cristalizarea unei personalități ce depășește frontierele unei școli. Artist cu o întinsă cultură, un incontestabil spirit modern, Perahim este desenator și pictor, gravor, scenograf și ceramist. În toate aceste genuri, imaginația sa, puterea de a visa cu ochii deschiși, ușurința de a se exprima în cele mai variate tehnici și angajarea alături de marile frămîntări ale contemporaneității l-au dus la învecinarea sa cu marii artiști.

Mînuind cu precizie datele realității, Perahim se regăsește însă în întregime mai ales în lumea simbolurilor, a urmelor de tuș de o sugestivă înscriere în spațiu, situîndu-se la limita dintre exacerbarea realului și a suprarealismului. Prin elevația sa spirituală și prin multiple valențe artistice, opera lui Perahim atinge nivelul unui limbaj ce se adresează cu aceeași elocință tuturor iubitorilor de frumos.

WASSILY KANDINSKY : *Puncte negre*

WASSILY KANDINSKY (1866—1944)

Expunînd în 1910 prima sa acuarelă abstractă, Kandinsky aruncă o punte către o lume care avea să se dovedească a fi de o bogăție luxuriantă, generatoare de opere în care talentul, judecata și inventivitatea participă în egală măsură.

Considerînd arta altceva decît transcrierea neinterpretată a realității, Kandinsky a creat o lume în care amintirea artei populare ruse (Rusia, țara sa natală) i-a furnizat numeroase elemente de decorativism. Teoretician erudit, organizator al vieții artistice din țara sa în primii ani ai Revoluției, Kandinsky se impune, o dată stabilit în Germania, drept fondatorul mișcării artistice de avangardă, animator neobosit, profesor de mare prestigiu.

Creație de profundă elaborare filozofică, inspirîndu-se din tezaurul artei populare transfigurată de artist, opera lui Kandinsky, a cărei somptuozitate o apropie de lumea orientului, confirmă, prin aparenta sa spontaneitate, dialogul dintre artist și o lume care este a lui.

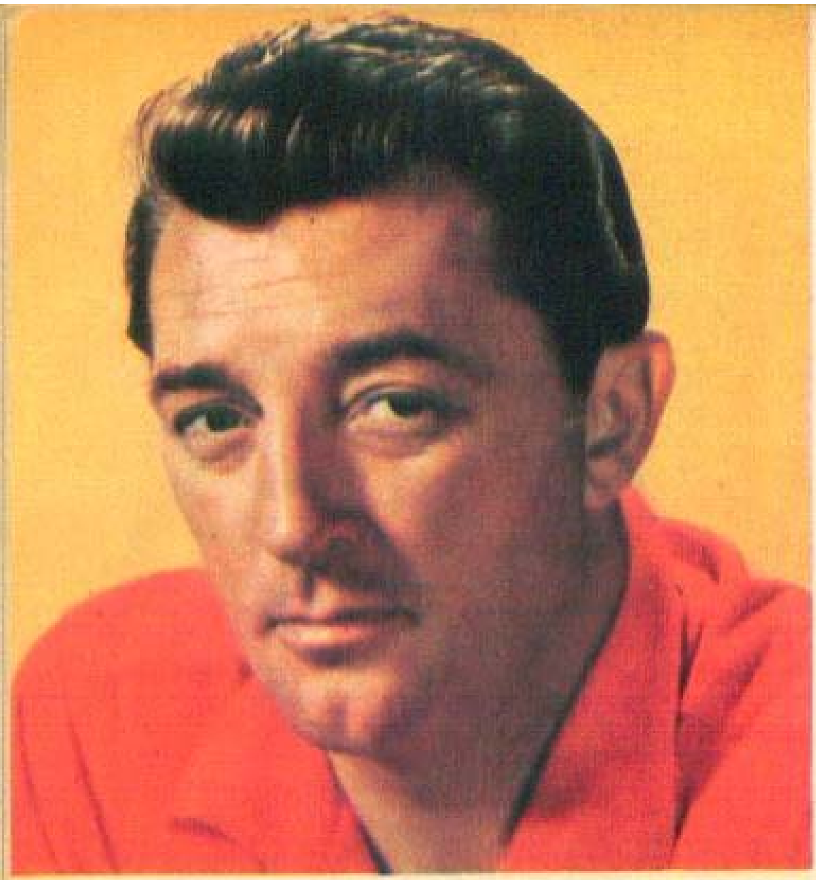

ROBERT MITCHUM

Data și locul nașterii : 6 august 1917, Bridgeport (Connecticut). Debutul pe ecran : *Hopalong Cassidy* — 1941 ; Alte filme : *Sentinelă de hotar* — 1943 (regia Lesley Selander), *Goana după fete* — 1944 (regia Gordon Douglas), *30 de secunde deasupra orașului Tokio* — 1944 (regia Mervin le Roy), *Povestea lui G. I. Joe* — 1945 (regia William A. Wellman), *Pînă la sfîrșitul vieții* — 1946 (regia Edward Dmytrick), *Urmăritul* — 1947 (regia Raoul Welsh), *Focuri încrucișate* — 1947 (regia Edward Dmytrick), *Soția altuia* — 1947 (regia George Cukor, cu Greer Garson), *Poneiul roșu* — 1948 (regia L. Milestone, cu Mirna Loy), *Lună sîngerie* — 1948 (regia Robert Wise), *Marele furt* — 1949 (regia Don Siegel), *Macao* — 1950 (regia Josef von Sternberg, cu Jeane Russel), *Trecutul meu este interzis* — 1951 (regia Robert Stevenson), *Bărbați viguroși* — 1952 (regia Nicholas Ray), *Vrăjitoarea albă* — 1953 (regia H. Hathaway), *Rîul fără întoarcere* — 1954 (regia Otto Preminger, cu Marilyn Monroe), *Noaptea vînătorului* — 1955 (regia Charles Laughton), *Nu ca pe un străin* — 1956 (regia Stanley Kramer, cu Lee Marvin și Frank Sinatra), *Infernul tropicelor* — 1956 (regia Robert Parrish, cu Rita Hayworth), *Numai Dumnezeu îl cunoaște pe d-l Allison* — 1957 (regia John Huston), *Vînătorii* — 1958 (regia Dick Powel), *Colinele aspre* — 1959 (regia Robert Aldrich), *Casa din deal* — 1960 (regia Vincente Minnelli), *Iarba este mai verde* — 1961 (regia Stanley Donen), *Cu nervii măcinați* — 1962 (regia J. Lee Thompson, cu Gregory Peck), *Ziua cea mai lungă* — 1962 (regia Darryl F. Zannuck), *Doi pe un balansoar* — 1962 (regia Robert Wise, cu Shirley McLaine), *Afacerea Winstone* — 1963, *Masacru pentru o sălbăticiune* — 1964, *El Dorado* — 1966 (regia Howard Hawks, cu John Wayne), *Drumul spre Vest* — 1967 (cu Kirk Douglas)

MARINA VLADY

Data și locul nașterii : 10 mai 1938, Clichy. Debutul pe ecran : *Furtună de vară* — 1949. Alte filme : *Înaintea potopului* — 1953 (regia André Cayatte), *Sophie și crima* — 1954, *Netrebnicii merg în infern* — 1955 (cu Robert Hossein), *Vrăjitoarea* — 1955 (cu Maurice Ronet), *Simfonia dragostei* — 1955 (cu Lucia Bosé), *Infidelele* — 1955 (regia — Mario Monicelli) *Iertați-ne jignirile* — 1956 (cu Robert Hossein), *Tu, veninul* — 1957 (cu Robert Hossein), *Sentința* — 1958 (cu Robert Hossein), *Prințesa de Clèves* — 1959 (cu Jean Marais), *Adorabila mincinoasă* — 1959 (regia Michel Deville, cu Macha Méril), *Cauze drepte* — 1961 (regia Christian Jaque, cu Pierre Brasseur), *Climate* — 1962 (regia S. Lorenzi, cu Jean-Pierre Marielle), *Patul conjugal* — 1963 (regia Marco Ferreri, cu Ugo Tognazzi), *Furtul Giocondei* — 1964 (regia *Michel Deville*, cu George Chakiris), *Steaua fără nume* — 1965 (regia Henri Colpi, cu Claude Rich), *Două sau trei lucruri pe care le știu despre ea* — 1966 (regia Jean-Luc Godard), *Cu orice preț la Tokyo pentru OSS 117* — 1967 (regia Jacques Besnard, cu Frederick Stafford), *Timpul de a trăi* — 1968 (regia Bernard Paul, cu Catherine Allégret și Cristea Avram)

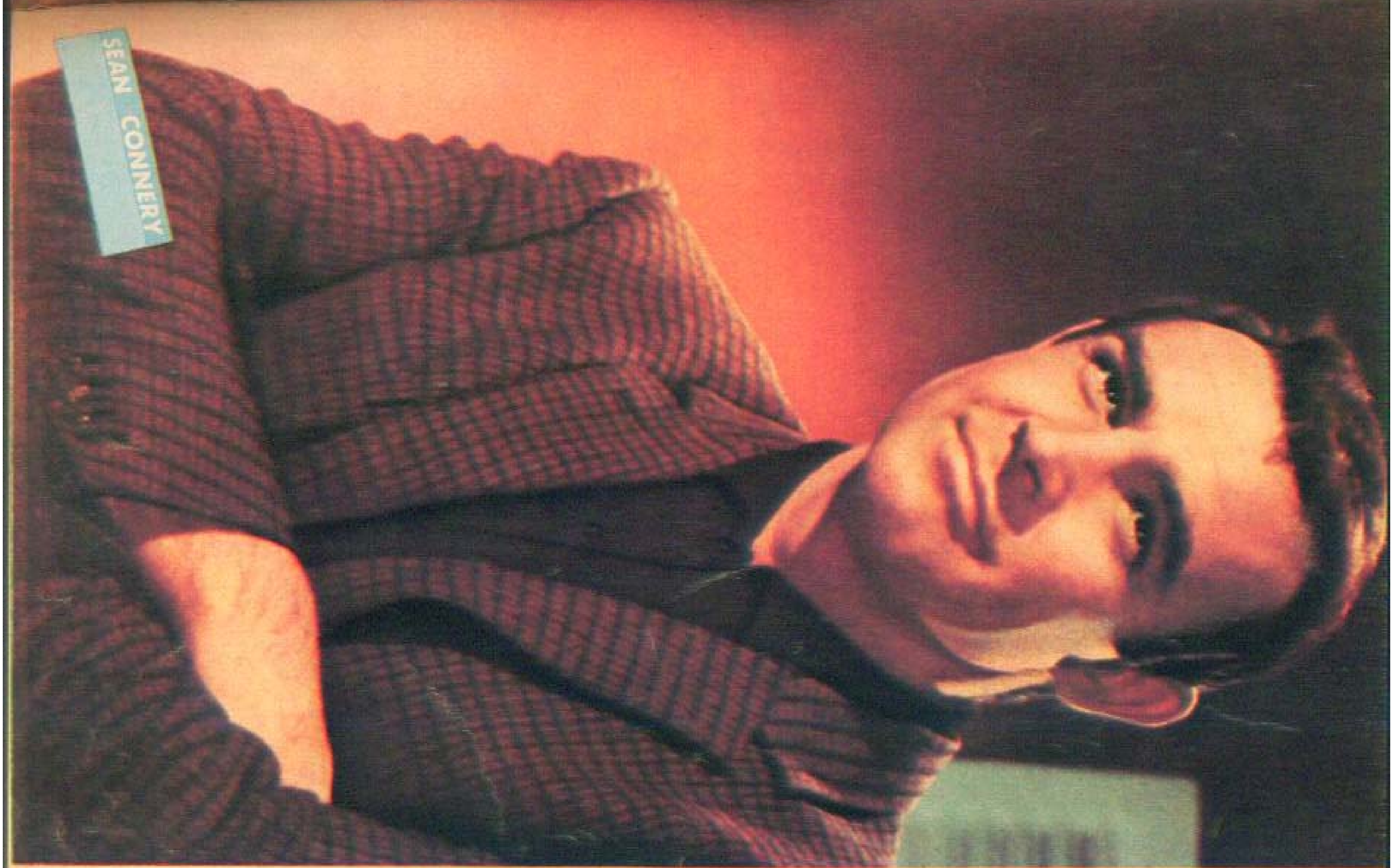

SEAN CONNERY

Data și locul nașterii: 25 august 1930, Edinburgh. Debutul pe ecran: *Nu există întoarcere* — 1955. Alte filme mai importante: *Acțiunea tigrului* — 1957 (cu Martine Carol), *Alte vremuri, alte locuri* — 1958 (cu Lana Turner), *Ziua cea mai lungă* — 1962 (cu John Wayne, James Mason), *Doctor No sau James Bond 007 contra Dr. No* — 1962 (regia Terence Young, cu Ursula Andress), *Cu dragoste, din Rusia* — 1963 (regia Terence Young), *Femeia de paie* — 1963 (cu Gina Lollobrigida), *Goldfinger* — 1964 (cu Honor Blackman), *Colina* — 1964 (regia Sidney Lumet, cu Harry Andrews), *Operațiunea Trăsnet* — 1965 (cu Claudine Auger), *O nebunie simpatică* — 1966 (regia Irvin Kershner, cu Jackie Coogan), *Nu trăiești decît de două ori* — 1967, *Shallacko* — 1968 (cu Brigitte Bardot).

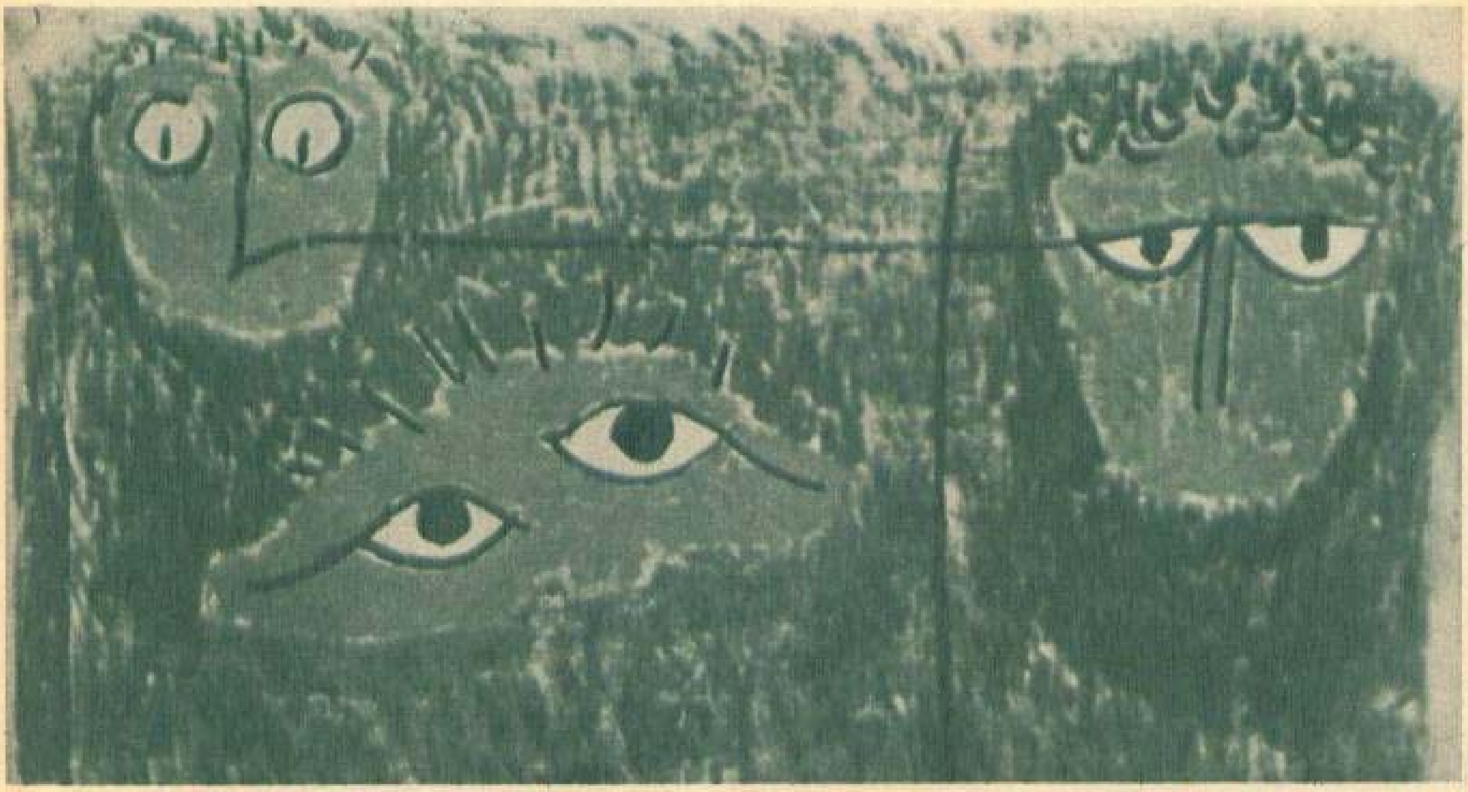

PAUL KLEE : *Cele trei măști*

PAUL KLEE (1879—1940)

„Eu și culoarea sîntem tot una" mărturisea Paul Klee cînd descoperea, după peisajul sever al Elveției natale și al Germaniei — patria sa adoptivă — cerul însorit și culorile puternice ale peisajului tunisian. În afara profundei admirații față de Van Gogh, care a marcat primii săi ani, Klee a făcut din arta sa un lung prilej de mărturisire a extremei sale fantezii și a unui continuu efort de rafinare, de simplificare a formelor. Grafician prin naștere, chiar și în pictură, linia incisivă, evidența desenului, definesc o operă căreia nu îi sînt străine nici luxurianța exotismului oriental, nici stîngăcia desenelor copiilor, dominante prin care Klee afirmă o sensibilitate controlată, pusă în slujba transfigurării realității într-o lume de vis.

JOAN MIRÓ (n. 1893)

Pictorul pe care André Breton, teoreticianul suprarealismului, îl considera drept „cel mai suprarealist dintre noi toți" nu s-a dezis niciodată de modesta sa origine catalană. Pe cît de celebră este opera sa, pe atît de retrasă, de lipsită de fast sau vehementă a rămas existența artistului. Fascinația pe care o degajă opera lui Miró rezidă în simplitatea, de o puritate copilărească, a imaginilor sale. Maniera sa de expresie se înrudește cu grafia ce împodobește pereții peșterilor, iar epurarea riguroasă a detaliilor stabilește contactul imediat, direct, cu opera sa.

Înrudit cu suprarealiștii prin îndepărtarea voită de datele realității, dar neîncadrat unei mișcări artistice, datorită personalității sale puternice și distincte, Miró este, în lumea contemporană, reprezentantul necontestat al purității în plastică, exprimîndu-se prin ideograme în care realitatea poetică se înscrie în domeniul ireal al visurilor copilăriei.

MIRÓ : Desen

SALVADOR DALI (n. 1904)

Metodic, conştiincios şi cu o bogată imaginaţie : iată cum apărea Salvador Dali încă de copil dascălilor săi. Născut în Spania, într-o regiune de o ariditate ce sugerează peisaje lunare, Dali profilează compoziţii sau naturi moarte de un realism aproape fotografic pe acest fundal ireal, opera sa căpătînd, datorită acestei antiteze, dimensiuni tulburătoare. Prin contemplarea îndelungată şi pasionată a lucrurilor, Dali reuşeşte să le modifice forma în funcţie de semnificaţia lor filozofică, descoperind astfel o lume nouă, pe cît de ciudată, pe atît de reală. Persistenţa memoriei, teorie fundamentală a creaţiei lui Dali, ce duce la prevalarea sensului metafizic asupra tangibilului, transformă adesea operele acestui mare şi contradictoriu artist în şarade. De altfel, singur s-a complăcut în a se înconjura de o aură de mister şi originalitate, creîndu-şi, încet şi abil, piedestale pe care, o dată suit, şi le dărîma singur, de dragul spectacolului.

Pictor, desenator, gravor, scenograf, autor de filme şi de ilustraţii remarcabile de carte (Ilustraţia Bibliei, printre altele) Dali este artistul-vedetă cel mai celebru al epocii noastre. Dar, în spatele renumelui, al scandalului şi al reclamei făcute cu umor şi cinism, se ascunde artistul desăvîrşit a cărui operă, ilustrînd o epocă, se impune tuturor epocilor.

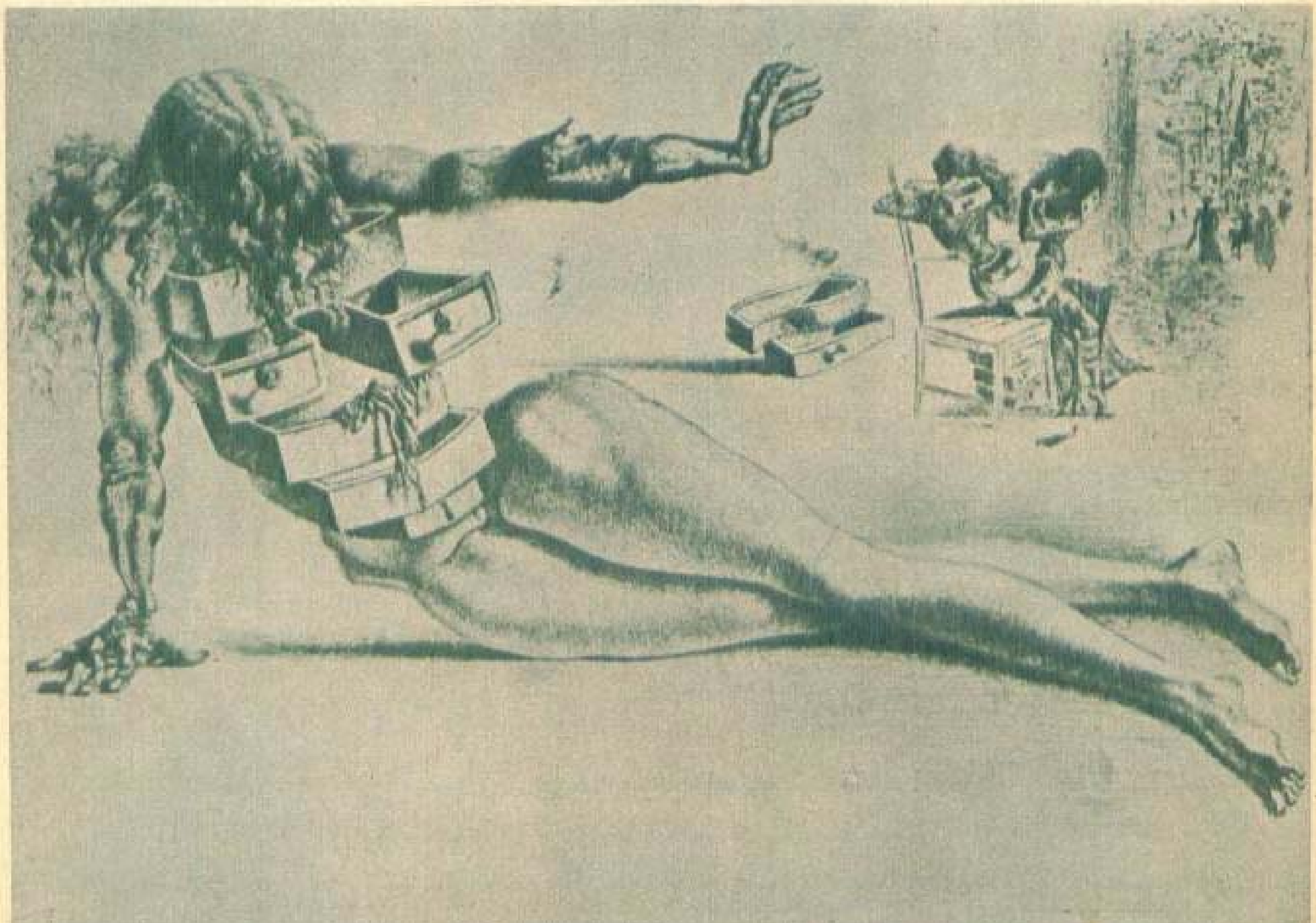

SALVADOR DALI : *Desen*

OMAR SHARIF

Data și locul nașterii: 10 aprilie 1932, Alexandria (Egipt) Debutul pe ecran: *Cerul infernului* — 1954 (cu Faten Hamama). Alte filme: *Demonul din Sahara* — 1955, *Pămîntul păcii* — 1955, *Intîlnire cu un necunoscut* — 1955 (cu Lamia Gamal), *Castelana din Liban* — 1956 (cu Gianna-Maria Canale), *Lawrence al Arabiei* — 1962 (regia D. Lean, cu Peter O'Toole), *Căderea imperiului roman* – 1963 (regia Anthony Mann, cu Alec Guinness și Sophia Loren), *Veni ziua răzbunării* — 1963 (cu Gregory Peck), *Fantasticele aventuri ale lui Marco Polo* — 1964 (cu Horst Buchholz), *Rols-Royce-ul galben* — 1964 (cu Ingrid Bergman), *Gingis-han* — 1964 (cu Françoise Dorléac). *Și macul este o floare* — 1965 (regia Terence Young, cu Nadja Tiller), *Noaptea generalilor* — 1966 (regia Anatole Litvak, cu Peter O'Toole), *A fost odată* — 1967 (regia Francesco Rosi, cu Sophia Loren), *Mayerling* — 1968 (regia Terence Young, cu Catherine Deneuve și Ava Gardner).

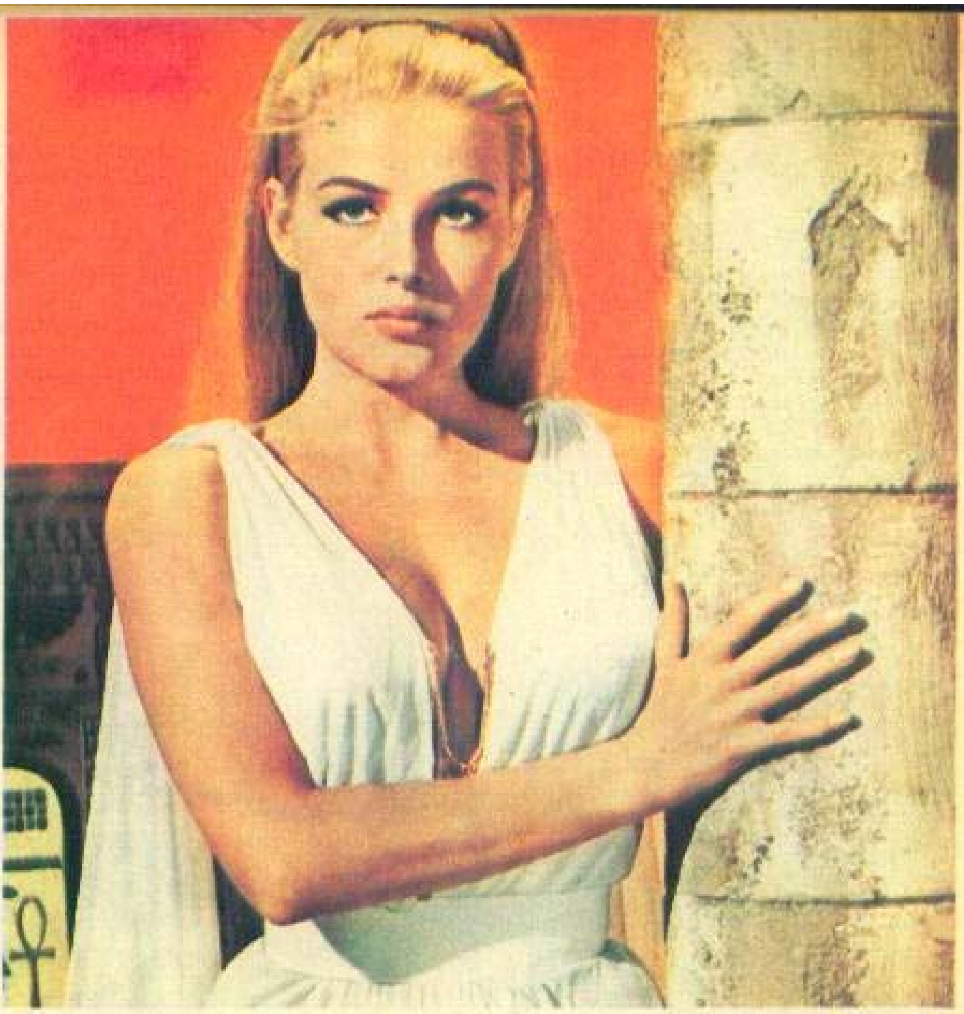

▲

OLINKA BEROVA

Data și locul nașterii: 1945, Praga. Debutul pe ecran: *Noi eram zece* — 1963 (regia J. Kahlik). Alte filme: *Joe Limonadă* — 1964 (regia Oldrich Lipsky), *Contele Bobby, spaima vestului sălbatic* — 1966 (cu Peter Alexander), *Căutătorii de aur din Arkansas* — 1966 (regia Paul Martin, cu Brad Harris), *Cine a vrut s-o ucidă pe Jessie?* — 1967 (regia V. Vorlicek), *Răzbunarea reginei She* — 1968 (cu John Richardson).

HARDY KRÜGER ▶

Data și locul nașterii: 12 aprilie 1928, Berlin. A debutat în filmul *Tînărul Adler* — 1943. Alte filme: *Fata și vagabondul* — 1949, *Frumusețea înainte de toate* — 1951 (cu Sonja Ziemann), *Iluzia* — 1952 (cu Hildegarde Neff), *Tu și eu* — 1953 (cu Liselotte Pulver), *Ultima vară* — 1954 (cu Nadja Tiller), *Atît timp cît vei fi acolo* — 1954 (cu Maria Schell), *Un taxi pentru Tobruk* — 1960 (regia Denys de la Patellière, cu Lino Ventura și Charles Aznavour), *Cele patru adevăruri* — 1961 (regia L. Berlanga), *Hatari* — 1962 (regia H. Hawks, cu John Wayne), *Marea lovitură* — 1963 (cu Emmanuèle Riva), *Pianele mecanice* — 1964 (regia J. A. Bardem, cu Melina Mercouri), *Zborul păsării Phoenix* — 1965 (regia Robert Aldrich, cu James Stewart), *Spionul* — 1966 (cu Macha Méril).

DIMITRIE VÂRBĂNESCU (1908—1963)

Pornind din Giurgiul natal, în 1929 spre Franța, Dimitrie Vârbănescu nu putea bănui că întreaga sa existență se va petrece pe pămînt străin. In compensație, a cunoscut acolo, dacă nu gloria zgomotoasă, cel puțin recunoașterea unanimă a talentului său, susținut de o gîndire profundă.

Ducînd cu el amintirea folclorului și a peisajului natal, Vârbănescu a compus o lume în care trecutul se îmbină cu prezentul, realul cu irealul, totul exprimat cu sîrguința și cursivitatea marilor artiști. Din umbra existenței sale modeste, Vârbănescu ieșea rar de tot, dar atunci pentru a se înfățișa fie cu expoziții de mare autoritate, fie în compania celor mai mari artiști ai vremii. Numele său stă în vecinătatea lui Picasso și Ernst, Masson și Dali, astfel încît nici unul dintre artiștii români trăiți peste hotare, cu excepția lui Brâncuși, nu s-a bucurat de o asemenea companie. Pictor, dar mai ales desenator, gravor și ilustrator, Vârbănescu a dat viață plastică textelor lui Lorca, Aristofan, Istrati, Lautréamont, etc. De altfel, toată opera sa este o restituire generoasă a tradițiilor milenare ale poporului nostru, pe care le-a dus, cu el, drept singur bun, peste hotare.

DIMITRIE VÂRBĂNESCU : *Pasărea-tunet*

GEORG GROSZ (1893—1959)

Desenatorul cel mai vehement al dezastrelor și aspectelor dezumanizante ale primului război mondial s-a născut la Berlin. Agresivitatea feroce cu care ataca nedreptățile și momentele de înjosire ale omului transformă opera acestui mare artist într-un mesaj de o nobilă vehemență, adresat semenilor săi, în scopul ridicării condiției umane. Stabilit din 1932 în Statele Unite, satira sa vizează, în perioada interbelică, conservatorismul meschin și tabieturile micii-burghezii.

Este epoca în care violenței demascatoare a desenului său incisiv îi contrapune un spirit critic în care umanitarismul nu este străin de o viziune ușor romantică a realității. In sfîrșit, în timpul ultimului război mondial, viziunile de coșmar, de o bogată fantezie, au luat locul imaginilor acerb tăiate cu creionul din realitate.

Prin opera sa, Georg Grosz are dreptul să stea alături de conștiințele cele mai treze ale secolului nostru, după cum aceeași operă îi acordă un loc de frunte în rîndul celor mai mari desenatori.

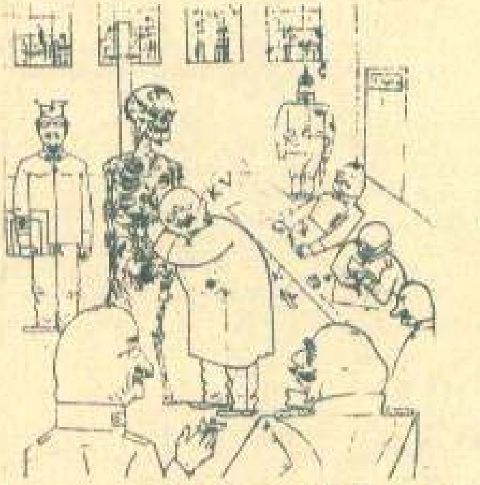

GEORG GROSZ : *Apt !*

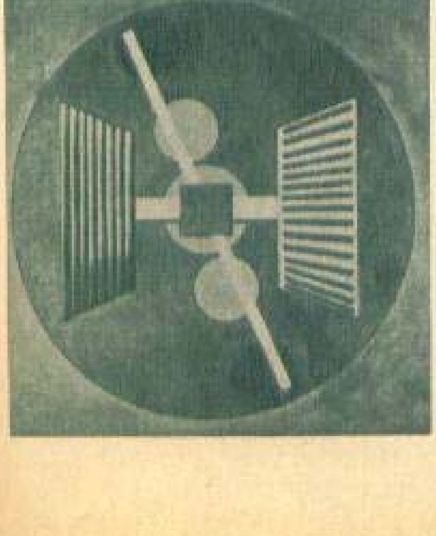

PICABIA : *Dedée d'Amerique*

FRANCIS PICABIA (1879—1953)

Artist francez, de ascendență cubană după tată, Picabia este personalitatea paradoxală a epocii noastre. De o uluitoare mobilitate de spirit, construind pentru a dărîma, organizînd pentru a destrăma, Picabia și-a cîștigat, în ciuda propriei sale voințe, un renume și o autoritate nebănuită. Pornind de la impresionism, el trece prin toate curentele artistice ale epocii, lăsînd întotdeauna amintirea artistului care, prin mistificări sau acte de mare îndrăzneală plastică, urmărea să zguduie dogmele tradiționale.

Pînă la sfîrșitul vieții sale Picabia s-a bucurat de aprecierea și prietenia tineretului care găsea în el, datorită marii sale mobilități spirituale, înțelegere și căldură. Picabia conferea poezie pînă și celor mai insolite picturi sau desene inspirate din lumea mecanicii sau a matematicii. El este autorul unei opere bogate, oglindă a căutărilor variate ale unei epoci, a unui temperament agitat, însă întotdeauna artist.

EMMANUÈLE RIVA

Data şi locul naşterii : 24 februarie 1932, Remiremont. Debutul pe ecran : *Hiroshima, dragostea mea — 1958* (regia Alain Resnais, cu Eiji Okada). Alte filme : *A opta zi* — 1959, *Leon Morin preotul* — 1960 (regia Jean Melville, cu Jean-Paul Belmondo), *Climate* — 1961 (regia S. Lorenzi, cu Marina Vlady şi Jean-Pierre Marielle), *Thérèse Desqueyroux* — 1962 (regia Georges Franju, cu Philippe Noiret), *Marea lovitură* — 1963 (regia Jean Valère), *Lovitura de graţie* — 1963 (regia Jean Cayrol), *Thomas impostorul* — 1965 (regia Georges Franju, cu Jean Servais), *Soledad* — 1966 (regia Jacqueline Audry, cu Beba Loncar), *Riscurile meseriei* — 1967 (regia André Cayatte, cu Jacques Brel).

CHRISTOPHER PLUMMER

Data şi locul naşterii : 13 decembrie 1929, Toronto. Debutul pe ecran: *Luminile rampei* — 1958. Alte filme: *Pădurea interzisă* — 1958, *Căderea imperiului roman* — 1963 (regia Anthony Mann, cu Sophia Loren), *Melodia fericirii* — 1965 (regia Robert Wise, cu Julie Andrews), *Daisy Clover, Tînăra nesupusă* — 1965 (cu Nathalie Wood), *Eddie Chapman, agent secret* — 1966 (regia Terence Young, cu Romy Schneider), *Noaptea generalilor* — 1966 (regia Anatole Litvak, cu Peter O'Toole şi Omar Sharif), *Oedip rege* — 1967 (regia Philip Savile, cu Orson Welles), *Nimeni nu pleacă pentru totdeauna* — 1968 (cu Lilli Palmer).

RICHARD HARRIS

Data şi locul naşterii : 1 octombrie 1933, Limerick (Irlanda). Debutul pe ecran : *Viu şi înverşunat* — 1957. Alte filme : *A da mîna cu dracul* — 1959, *Încărcătură periculoasă* — 1959 (cu Virginie McKenna), *Lungul, scurtul şi înaltul* — 1960 (regia L. Horman, cu Laurence Harvey), *Revolta de pe Bounty* — 1961 (cu Marlon Brando), *Puştile din Navarone* — 1961 (cu Gregory Peck), *Viaţă sportivă* — 1962 (regia Tony Richardson, cu Rachel Roberts), *Deşertul roşu* — 1963 (regia M. Antonioni, cu Monica Vitti), *Maiorul Dundee* — 1964 (cu Senta Berger), *Eroii de la Telemark* — 1964 (regia Anthony Mann, cu Kirk Douglas), *Biblia* — 1965 (regia John Huston, cu Peter O'Toole), *Hawai* — 1966 (cu Julie Andrews), *Capriciu* — 1966 (cu Doris Day), *Camelot* — 1967 (cu Vanessa Redgrave).

JEAN-LOUIS TRINTIGNANT

Data şi locul naşterii : 11 decembrie 1931, Paris. Debutul pe ecran : documentarul *Pechineff* — 1955. Alte filme : *Dacă toţi tinerii din lume* — 1955 (regia Christian Jaque), *Şi Dumnezeu a creat femeia* — 1956 (regia Roger Vadim, cu Brigitte Bardot), *Clubul femeilor* — 1956 (cu Dany Carrel), *Vară năprasnică* — 1959 (cu Eleonora Rossi Drago), *Austerlitz* — 1960 (regia Abel Gance, cu Pierre Mondy), *Cele şapte păcate capitale* — 1962 (regia Jacques Démy, cu Micheline Presle), *Depăşirea* — 1962 (regia D. Risi, cu Vittorio Gassman), *Castel în Suedia* — 1963 (regia R. Vadim, cu Monica Vitti), *Mata Hari* — 1964 (cu Jeanne Moreau), *Paşii pierduţi* — 1964 (cu Michèle Morgan), *Femeia care trăia singură* — 1965 (cu Emmanuèle Riva), *Minunata Angelică* — 1965 (regia B. Borderie, cu Michèle Mercier), *Compartimentul ucigaşilor* — 1965 (regia Costa Gavras, cu Simone Signoret şi Yves Montand), *Arde oare Parisul ?* — 1965 regia René Clément), *Marşul cel lung* — 1965 (regia Alexandre Astruc, cu Robert Hossein şi Maurice Ronet), *Un bărbat şi o femeie* — 1966 (regia Claude Lelouch, cu Anouk Aimée), *Trans-Europe Express* — 1966 (regia Alain Robbe Grillet, cu Marie-France Pisier), *Dragostea mea, dragostea mea* — 1967 (regia Nadine Trintignant, cu Valérie Lagrange), *Un om care trebuie ucis* — 1968 (regia Philippe Condroyer, cu Valérie Lagrange), *Căprioarele* — 1968 (regia Claude Chabrol, cu Jacqueline Sassard).